UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI
FACULTATEA DE DREPT

DUMITRU BREZOIANU

INTRODUCERE IN STUDIUL DREPTULUI

DREPT ŞI LEGISLAŢIE SOCIALISTĂ

BUCUREŞTI — 1982

UNIVERSITATEA DIN BUCURESTI

FACULTATEA DE DREPT

Dr. Dumitru Brezoianu

INTRODUCERE IN STUDIUL DREPTULUI

(Drept şi legislaţie socialistă)

Bucureşti

- 1 9 8 2 -

Prezentul curs este adresat studenţilor Facultăţii de istorie-filozofie, anul II.
Textul a fost analizat în colectivul de catedră care s-a declarat de acord cu multiplicarea în actuala redactare.

Profesorilor mei,
cărora le păstrez o neștearsă
amintire, stimă și recunoștință

Autorul.

CUPRINS

pag.

CAPITOLUL I

Statul si dreptul

CAPITOLUL II

Sistemul organelor statului

pag

CAPITOLUL III

Constituţia R.S.România

CAPITOLUL I

STATUL ŞI DREPTUL

Statul şi dreptul sînt fenomene sociale interdependente, care nu pot exista decît împreună. Ele au apărut împreună, în acelaşi moment istoric, au fost determinate de aceleaşi cauze obiective şi, au să dispară tot împreună, atunci cînd rolul lor social va fi istoriceşte perimat.

Ca să-şi poată impune voinţa şi realiza interesele, clasa socială aflată la conducerea statului instituie un ansamblu de reguli de conduită. Pentru ca aceste reguli să devină obligatorii pentru toţi membrii societăţii, este nevoie de un sistem de organe, înzestrate cu mijloacele necesare, în principal, cu forţă coercitivă, capabile astfel să impună ca obligatorii pentru întreaga societate regulile de drept (juridice).

Statul nu-şi poate realiza misiunea sa socială decît prin intermediul dreptului, prin care voinţa clasei sociale conducătoare în societate devine voinţă oficială, de stat, devine deci obligatorie[1].

Pe de altă parte, dreptul, la rîndul lui, îşi are eficacitate numai prin intermediul statului, a aparatului de stat, singurul capabil să confere normelor ju-

---

1) A se vedea şi :Ceterchi, M.Luburici, Teoria generală a statului şi dreptului, vol. 1, Bucureşti, 1975, p.81.

ridice caracter de obligativitate, garantînd, prin forța sa de constrîngere, aplicarea și respectarea acestor norme[1].

Statul creează dreptul și asigură respectarea sa în viața socială, dreptul constituind un instrument prin care statul organizează relațiile sociale, în conformitate cu interesele clasei sociale care se află la conducerea statului.

Dreptul constituie mijlocul de organizare a vieții statale, activitatea organelor statului, ca de altfel a societății, în ansamblul său, desfășurîndu-se pe baza reglementărilor juridice.

Pentru înțelegerea lor corectă, aceste două fenomene sociale de suprastructură, care sînt statul și dreptul, trebuie cercetate împreună evidențiindu-se corelația dintre ele.

x

x x

A. STATUL.

1. Conceptul de stat.

Statul este o formă de organizare politică a societății, prin care clasa socială conducătoare în societate își impune voința asupra unei populații stabile, pe un teritoriu determinat, cu ajutorul unor reguli de conduită obligatorii, stabilite de către stat și garantate prin constrîngerea exercitată la nevoie, de organele statului[2].

---

1) I. Ceterchi, M.Luburici, op.cit., p.82.

2) Cu privire la definiția statului, a se vedea și I. Ceterchi, M.Luburici, op.cit., p.130.

In statele socialiste, clasa conducătoare - clasa muncitoare - realizează conducerea statală împreună cu celelalte categorii de oameni ai muncii, statul socialist promovînd voința și interesele întregului popor, care decide el singur, asupra lui însuși.

Pentru existența statului, sînt necesare mai multe elemente:

- o populație stabilă;
- un teritoriu determinat;
- un aparat statal, alcătuit dintr-un sistem de organe, înzestrate cu mijloacele necesare înfăptuirii sarcinilor și obiectivelor statului, în principal, cu forță de constrîngere;
- un ansamblu de reguli de conduită obligatorii (norme juridice), care exprimă voința și interesele clasei sociale conducătoare în societate sau ale întregului popor, stabilite de către stat și garantate prin existența și activitatea organelor statului, care pot exercita, la nevoie, constrîngerea de stat.

Absența unuia dintre aceste elemente face ca însăși existența statului să nu mai poată fi posibilă. Astfel, nu poate fi conceput un stat fără un teritoriu determinat. Totodată, un stat nu poate exista în absența aparatului de stat, precum și a unor reguli juridice.

Trebuie remarcat faptul că, dacă statul nu poate exista fără elementele menționate, unele din aceste elemente pot exista și în absența statului. Astfel, în comunism, vor exista populații stabilite pe un teritoriu, dar nu vor mai exista state, viața societății fiind condusă și organizată nu de organe de stat, ci de organismele obștești ale autoconducerii comuniste. O situație similară a existat și în comuna primitivă.

Aşa încît, de esenţa statului sînt aparatul de stat, înzestrat cu forţă de constrîngere, dar şi cu alte mijloace necesare realizării sarcinilor sale, precum şi reguli de conduită juridice (obligatorii) , pentru respectarea cărora se poate recurge, în caz de nevoie, la forţa coercitivă a statului.

Statul, parte componentă a suprastructurii politice, are un pronunţat caracter istoric. El a luat naştere pe o anumită treaptă de dezvoltare a societăţii şi, are să dispară într-un alt moment al evoluţiei sociale. Atît apariţia, cît şi dispariţia statului sînt determinate de condiţii obiective, în primul rînd, condiţii economice.

In comuna primitivă nu au existat state. In condiţiile unui nivel extrem de scăzut al dezvoltării forţelor de producţie, al unei munci comune şi a împărţirii egalitare a produselor, nu era necesară existenţa statului, care să organizeze desfăşurarea vieţii sociale.

Si în societatea primitivă au funcţionat anumite forme de organizare a vieţii sociale. Dar, problemele colectivităţii se rezolvau prin participarea directă a tuturor membrilor ei, fără existenţa unui aparat specializat, distinct de restul membrilor societăţii, care să asigure desfăşurarea relaţiilor sociale prin exercitarea, la nevoie, a constrîngerii statale.

Dezvoltarea forţelor de producţie, obţinerea plusprodusului au generat inegalităţi sociale, în primul rînd, de ordin economic. O parte a societăţii, minoritară, acumulează bunuri, care devin proprietatea acesteia. Locul proprietăţii obşteşti este luat de proprietatea primitivă. Majoritatea membrilor societăţii, lipsiţi treptat de mijloace de producţie, sînt nevoiţi să muncească pentru cei care le deţin. Societatea se

scindează, astfel, în grupuri, în clase antagoniste, cu interese radical opuse.

Această nouă situație economico-socială a impus necesitatea organizării unui aparat specializat, distinct de restul membrilor societății, înzestrat cu mijloace de constrîngere, care să impună voința clasei dominante din punct de vedere economic și capabil să-i apere interesele.

Clasa deținătoare a mijloacelor de producție, pentru a-și asigura dominația în societate, pentru a putea exploata majoritatea membrilor societății, lipsiți de aceste mijloace, își creează, deci, un aparat propriu de constrîngere, precum și reguli obligatorii de organizare a vieții sociale, care să-i consfințească și să-i apere poziția dominantă în societate.

Engels arată că, "Dat fiind că statul a luat ființă din nevoia de a ține în frîu antagonismul dintre clase, dat fiind, în același timp, că el a luat ființă chiar din conflictul dintre aceste clase, el este, de regulă, statul clasei celei mai puternice, al clasei dominante din punct de vedere economic, care cu ajutorul lui, devine dominantă și din punct de vedere politic, dobîndind astfel noi mijloace pentru oprimarea și exploatarea clasei asuprite"[1].

Instituirea unei forțe publice, înzestrată cu mijloace speciale de constrîngere, aflată în slujba clasei dominante, constituie principala trăsătură caracteristică a statului în societățile scindate în clase antagoniste.

---

1) F.Engels, Originea familiei, a proprietății private și a statului, Ed.pol., Buc., 1961, p.173-174.

Referindu-se la această situaţie, Lenin arată că, "Statul este o maşină de asuprire a unei clase de către alta, maşină cu ajutorul căreia o clasă ţine în frîu clasele ce-i sînt subordonate"[1].

Statul are,aşadar, o esenţă de clasă. Esenţa de clasă a statului se exprimă prin aceea că, în condiţiile societăţii cu clase antagoniste statul este principalul instrument prin care se realizează dictatura unei clase asupra alteia. In condiţiile socialismului, esenţa de clasă a statului se exprimă în faptul că, statul este principalul instrument politic prin care se realizează interesele întregului popor, ale tuturor oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea partidului revoluţionar al acesteia.

Esenţa de clasă a statului se exprimă în funcţiile sale, în acele direcţii fundamentale ale activităţii de stat, prin care se realizează sarcinile şi obiectivele acestuia[2].

In statele bazate pe exploatarea omului de către om, pe plan intern, funcţiile statului (funcţiile interne) constau , în principal, în menţinerea şi intensificarea exploatării, prin înăbuşirea luptei maselor împotriva asupririi sociale, precum şi prin anumite măsuri cu caracter economic, social, cultural, iar pe plan extern (funcţiile externe) constau în lărgirea sferei exploatării, prin înrobirea şi jefuirea altor popoare, în organizarea politicii externe, în aşa fel încît, să

---

1) V.I.Lenin, Opere complete, vol. 39, Ed.pol.,Buc.,1966, p.76-77.

2) Cu privire la noţiunea de funcţie a statului, a se vedea I.Ceterchi, M.Luburici, Teoria generală a statului şi dreptului, vol.II, Buc., 1977, p.3 şi urm.

fie promovate cît mai bine interesele claselor exploatatoare, precum și în apărarea statului împotriva unor atacuri din partea altor state.

Caracterul istoric al statului se exprimă nu numai în faptul că statul a apărut într-un anumit moment istoric și are să dispară în alt moment, ci și în aceea că, în decursul existenței sale, statul cunoaște o continuă evoluție, o continuă transformare. Istoria societății omenești cunoaște mai multe tipuri istorice de stat.

Aparțin aceluiași tip istoric, statele care sînt generate de aceeași bază economică, au aceeași structură de clasă, deci au aceeași esență de clasă, aceleași funcții și obiective fundamentale[1].

Sînt cunoscute următoarele tipuri istorice de stat: statul sclavagist, statul feudal, statul capitalist (burghez) și statul socialist.

Primele trei tipuri au ca trăsătură comună existența proprietății private asupra mijloacelor de producție și exploatarea omului de către om, fiind state ale dictaturii unei minorități sociale asupra majorității membrilor societății. Statul socialist este un stat esențial diferit, el întemeindu-se pe proprietatea obștească asupra mijoacelor de producție; ca urmare în statele socialiste exploatarea omului de către om a fost desființată, între membrii societății statornicindu-se relații de deplină egalitate în drepturi, de colaborare și întrajutorare, statul promovînd interesele maselor muncitoare, ale oamenilor muncii.

---

1) Cu privire la noțiunea de tip istoric de stat , a se vedea I.Ceterchi, M.Lubirici, op.cit., vol.I,p. 215 și urm.

Succesiunea orînduirilor sociale determină şi trecerea de la un tip istoric de stat la altul.

Dacă tipul de stat exprimă conţinutul de clasă al statului, forma de stat reprezintă modul de organizare şi de realizare a puterii de stat, a poziţiei în societate a clasei sociale aflate la conducerea statului.

Forma de stat se manifestă sub trei aspecte şi anume: forma de guvernămînt, forma strucuturii de stat şi forma regimului politic.

Prima formă de guvernămînt se înţelege modul de organizare a puterii de stat pe plan central. Din acest punct de vedere, statele se împart în monarhii, în care puterea supremă este deţinută de o persoană, desemnată, de regulă, pe cale ereditară şi, republici, în care puterea supremă este exercitată de un organ ales de populaţie, pe o anumită perioadă de timp, limitată.

In raport de puterile monarhului, monarhiile se împart în absolute, atunci cînd monarhul exercită în mod neîngrădit şi în toată plenitudinea lor prerogativele puterii şi, parlamentare, atunci cînd prerogativele monarhului sînt limitate, alături de el existînd parlamentul şi guvernul, care deţin largi prerogative de putere, jucînd un rol însemnat în viaţa politică a statului.

Forma de structură se referă la organizarea puterii de stat din punct de vedere teritorial. După structura lor, statele pot fi simple sau unitare, atunci cînd există o singură entitate statală, cu un singur rînd de organe supreme ale puterii de stat şi, state compuse, cînd pe acelaşi teritoriu există mai multe entităţi statale reunite într-un stat superior tuturor acestora, deci

cînd există mai multe organe supreme ale puterii de stat. Ca exemple de state compuse se pot da federațiile[1].

Regimul politic definește modalitățile de înfăptuire a puterii de stat, în principal, raporturile dintre autoritățile de stat și cetățeni, drepturile și obligațiile acestora, posibilitatea cetățenilor de a participa la conducerea statului.

Regimurile politice se împart în autocratice (dictaturi), în care masele populare sînt lipsite de drepturi și libertăți, puterea de stat fiind exercitată în interesul unei minorități de către o persoană sau mai multe persoane, un grup de persoane, prin metode violente, brutale, dictatoriale și, democratice, caracterizate prin posibilitatea participării maselor la viața politică, economică, socială, culturală a societății, prin controlul exercitat de către mase asupra modului cum organele statului realizează voința și interesele maselor.

O adevărată și deplină democrație poate exista numai în socialism, orînduire în care exploatarea omului de către om a fost definitiv și deplin lichidată, puterea de stat aparținînd maselor de oameni ai muncii, care participă plenar și efectiv la conducerea societății.

Pentru aprecierea unui stat este necesar să se stabilească cine deține puterea de stat, precum și modul cum este exercitată aceasta, care este statutul juridic al cetățenilor, posibilitatea lor de a participa la conducerea societății. Analizînd aceste cerințe, se

---

1) Pentru detalii, a se vedea, I.Ceterchi,M.Luburici,op. cit.,vol.II,p.58 și urm.; N.Prisca,Drept constituțional,E.D.P.,Buc.,1977,p.145 și urm; T.Drăganu, Drept constituțional, E.D.P.,Buc., 1972, p.14o și urm.; I. Muraru, Curs de drept constituțional socialist român, vol.I, Buc., 1976, p.215 și urm.

pot vedea cu claritate deosebirile esențiale, fundamentale dintre statele bazate pe exploatarea omului de către om și statele socialiste, state ale oamenilor muncii, care apără și promovează interesele acestora, le asigură condiții din ce în ce mai bune de muncă și de viață, oamenii muncii fiind cei care decid în toate problemele de stat și obștești. Superioritatea statului socialist față de celelalte tipuri de stat apare astfel cu toată evidența.

2. Statul capitalist contemporan

Intrarea capitalismului în ultima sa fază-imperialismul a însemnat, pe plan statal, apariția unor mutații în ceea ce privește esența statului capitalist.

Statul capitalist a luat naștere în procesul revoluției burgheze, ca principal instrument de asigurare a dominației burgheziei în societate, de promovare a intereselor acesteia, în ansamblul ei .

In condițiile capitalismului monopolist de stat, are loc o subordonare tot mai accentuată a statului capitalist față de marile monopoluri. Deși continuă să fie apărătorul orînduirii capitaliste, a proprietății privat-capitaliste asupra mijloacelor de producție, statul burghez contemporan promovează din ce în ce mai mult interesele burgheziei monopoliste, a oligarhiei financiare, care domină societatea capitalistă contemporană.

In ciuda afirmațiilor unor doctrinari burghezi, potrivit cărora statul capitalist s-ar situa în afara intereselor de clasă, că acesta ar fi un "arbitru" între clase, menit să asigure "echitatea" și "justiția" socială, realitățile din lumea capitalului infirmă categoric asemenea susțineri false, înșelătoare, dovedind că

statul capitalist contemporan se află în slujba marilor monopoluri imperialiste. Aşa de pildă, intervenţia statului capitalist în conflictele de muncă dintre salariaţi şi patroni, pe care le rezolvă, în numele unor aşa-zise "interese de stat", în favoarea capitaliştilor, dovedeşte grăitor cît de "imparţial", cît de "neutru" este statul capitalist contemporan.

Statul burghez contemporan a devenit un stat al marilor monopoluri imperialiste. Subordonîndu-şi statul, burghezia monopolistă reuşeşte să organizeze viaţa economico-socială, să orienteze politica internă şi externă a statului, potrivit intereselor sale.

Apariţia capitalismului monopolist de stat a fost consecinţa ascuţirii contradicţiilor societăţii capitaliste, fapt care a făcut necesară intervenţia mai intensă a statului pentru ocrotirea intereselor burgheziei monopoliste. Deşi este chemat să salveze de la prăbuşire orînduirea burgheză, capitalismul monopolist de stat nu numai că nu a reuşit să rezolve contradicţiile lumii capitaliste, ci dimpotrivă, a generat o agravare şi mai puternică a acestor contradicţii, atît prin intensificarea vechilor contradicţii, cît şi prin apariţia de noi contradicţii, care şi ele se ascut tot mai mult. Lenin arată: "Capitalismul monopolist de stat reprezintă pregătirea materială a socialismului, constituie pragul lui..."[1)]

Apariţia şi dezvoltarea capitalismului monopolist de stat a avut drept urmare creşterea rolului statului burghez în toate domeniile vieţii economico-sociale, intervenţia tot mai amplă şi mai variată în desfăşurarea relaţiilor sociale, lărgirea şi diversificarea

---

1) V.I.Lenin, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P., Buc., 1956, p.356.

sarcinilor şi obiectivelor statului, atît pe plam intern, cît şi pe plan extern.

Funcţiile statului burghez contemporan constituie o fidelă reflectare a esenţei de clasă a acestuia.

Funcţia represivă este cea care exprimă cel mai concludent esenţa statului capitalist. Ea urmăreşte, în principal, reprimarea acţiunilor revendicative ale oamenilor muncii, a mişcărilor progresiste şi democratice. Pentru exercitarea ei a fost creat, dezvoltat şi perfecţionat un vast aparat de constrîngere-armata, poliţia, penitenciarele, instanţele judecătoreşti, organele procuraturii etc. Reprimarea brutală a acţiunilor maselor populare care îşi apără drepturile, arestarea masivă a militanţilor pentru democraţie, teroarea poliţienească au devenit practici cotidiene în activitatea aparatului de stat burghez. Faţă de această situaţie, se impun acţiuni hotărîte ale maselor, întărirea unităţii şi coeziunii oamenilor muncii în lupta pentru apărarea democraţiei, pentru a bara calea imperialismului agresiv.

Funcţia economică constă în activitatea de organizare şi coordonare a vieţii economice de către statul capitalist. Astfel, într-o serie de ţări capitaliste au apărut întreprinderi proprietate de stat. Pe de altă parte, statul intervine şi în activitatea întreprinderilor particulare, folosind în acest scop diverse sisteme de dirijare a economiei, făcînd chiar încercări de planificare economică. Dar, în condiţiile existenţei proprietăţii privat-capitaliste asupra mijloacelor de producţie, intervenţia statului capitalist în viaţa economică este deseori formală, statul neputînd să impună proprietarilor particulari ce şi cît să producă, hotărîtoare fiind în acest sens legea cererii şi a ofer-

tei, dorinţa de cît mai mare profit a capitaliştilor. Statul poate însă favoriza anumite ramuri ale economiei şi chiar monopoluri, pe calea creditelor, a unor comenzi, a scutirii sau reducerii de impozite şi taxe, a acordării unor prime de export, etc.

Intervenţia statului capitalist în economie nu poate vindeca însă orînduirea bughezã de racilele care o macinã-instabilitate economicã, crize, şomaj, inflaţie etc., nu poate soluţiona profundele contradicţii ale orînduirii capitaliste, în continuã agravare.

In realitate, intervenţia statului burghez în economie reprezintã o nouã dovadã a slãbiciunii sistemului capitalist, o încercare disperatã pe care o face burghezia spre a salva de la pieire o orînduire istoriceşte perimatã.

<u>Functia ideologicã</u> urmãreşte apãrarea capitalismului cu arme spirituale, cu alte cuvinte, înşelarea maselor, rãspîndirea concepţiilor reacţionare ale burgheziei, combaterea ideilor democratice, progresiste.

In acest scop, statele capitaliste folosesc o largã reţea de instituţii de stat şi particulare cu caracter cultural, biserica, şcoala, diferite mijloace de propagandã ideologicã ca presa, radioul, televiziunea, cinematograful, teatrul etc.

Deşi societatea proclamã libertatea de gîndire, de creaţie, în fapt aceasta nu existã decît pentru capitalişti. Dependenţa creatorilor de "sacul cu bani" al capitaliştilor este cel mai sigur mijloc de orientare a creaţiei cultural-artistice în direcţia doritã de proprietarii mijloacelor de producţie.

Oamenilor muncii li se asigurã numai un nivel minim de culturã, mai ales cunoştinţe profesionale, spre a fi cît mai rentabili în muncã, spre a produce profituri cît mai mari pentru capitalişti.

Funcțiile externe ale sistemului capitalist contemporan sînt și ele dependente de interesele marilor monopoluri imperialiste, prin aceste funcții urmărindu-se întărirea și dezvoltarea dominației burgheziei monopoliste pe planul relațiilor internaționale. Totuși în exercitarea funcțiilor sale externe, statul capitalist trebuie să țină seama și de conjuctura internațională din acel moment istoric. Astfel, capitalismul monopolist, deși manifestă o tendință permanentă spre agresiune, totuși, în condițiile actuale, acestei tendințe i se opun puternice forțe sociale, în primul rînd, statele socialiste, țările eliberate de sub dominația colonială, mișcarea pentru pace din țările capitaliste, clasa muncitoare, toți oamenii de bună credință din lume.

Politica externă a statelor capitaliste prezintă anumite deosebiri atît de la o țară la alta, cît și a aceluiași stat, în momente diferite. Astfel, în timp ce unele țări capitaliste manifestă tendințe spre încălcarea drepturilor altor popoare, alte state capitaliste promovează o linie politică mai realistă în relațiile internaționale, bazată pe respectarea normelor și principiilor dreptului internațional contemporan. Totodată, în politica externă a aceluiași stat capitalist, acțiunile agresive, de încălcare a legalității internaționale, ostile păcii și colaborării pașnice dintre state și popoare, pot să alterneze cu acțiuni lucide, de evaluare corectă a cerințelor vieții internaționale contemporane, de înțelegere justă a mersului logic al dezvoltării societății contemporane.

Indiferent de poziția pe care se situează în diferite momente istorice, atît în politica internă, cît și în cea externă, statul capitalist rămîne, în esență

un stat al burgheziei monopoliste, al marilor monopoluri imperialiste, un instrument al dominaţiei acestora pe plan intern şi extern.

3. Statul socialist - tip superior de stat.

In toate orînduirile sociale, statul a jucat un rol hotărîtor în viaţa societăţii. In socialism, rolul şi însemnătatea statului sporesc şi mai mult. Acest fapt se explică prin aceea că, statul socialist dispune de largi şi multiple mijloace de organizare a relaţiilor sociale, mai numeroase şi mai variate decît oricare alt tip istoric de stat.

Deţinînd, în numele poporului, majoritatea covîrşitoare a mijloacelor de producţie, principalele pîrghii de conducere a vieţii politice, economice, sociale, culturale, statul socialist dispune astfel de mijloacele necesare pentru organizarea societăţii, pentru dezvoltarea armonioasă şi perfecţionarea continuă a economiei naţionale, dezvoltarea ştiinţei, a artei, a culturii, în general, corespunzător cerinţelor progresului social, pe baza cunoaşterii ştiinţifice a legilor obiective ale socialismului, a fenomenelor şi tendinţelor care apar în procesul evoluţiei sociale.

Statul socialist este principalul instrument în construirea, dezvoltarea şi apărarea orînduirii socialiste, de înaintare spre comunism.

Statul socialist este un tip de stat superior şi, deosebit esenţial de toate celelalte tipuri istorice de stat.

Astfel, în timp ce statele presocialiste asigură dictatura unei minorităţi exploatatoare asupra majorităţii societăţii, statul socialist realizează,

într-o primă etapă, dictatura majorității societății, în frunte cu clasa muncitoare, împotriva unei minorități exploatatoare. După cum arată şi Marx, perioadei de trecere de la capitalism la socialism îi corespunde "şi o perioadă de tranziţie politică, al cărei stat nu poate fi altceva decît dictatura revoluţionară a proletariatului"[1].

După lichidarea claselor exploatatoare, statul socialist încetează de a mai fi un stat al dictaturii proletariatului, devenind un stat al întregului popor, un stat al democraţiei socialiste, în care nu mai există asupritori şi asupriţi, ci o colectivitate alcătuită din oameni liberi, egali în drepturi, stăpîni pe destinele lor, care deţin puterea politică şi economică şi, care îşi făuresc în mod conştient viitorul, participă la conducerea societăţii, într-o unitate de neclintit, sub conducerea partidului lor revoluţionar.

Ceea ce caracterizează statul socialist nu este, în primul rînd, violenţa, ci latura constructivă, de făurire a noii orînduiri. Lenin arată că "Dictatura proletariatului nu înseamnă numai violenţă exercitată împotriva exploatatorilor, şi, nici nu înseamnă în primul rînd violenţă. Temelia economică a acestei violenţe, chezăşia viabilităţii şi eficacităţii ei constă în aceea că proletariatul reprezintă şi înfăptuieşte un tip superior de organizare socială a muncii în comparaţie cu cel din capitalism. Aceasta este esenţialul. In aceasta rezidă izvorul forţei comunismului şi chezăşia inevitabilei sale victorii depline."[2]

---

1) K.Marx, Critica Programului de la Gotha, Buc., 1959, p.29.

2) V.I.Lenin, Opere complete, vol.39, Ed.pol., Bucureşti, 1966, p.14.

Pentru oamenii muncii, statul socialist reprezintă o autentică şi deplină democraţie, care se exprimă în participarea largă, efectivă a maselor populare la conducerea societăţii, la rezolvarea problemelor de stat şi obşteşti, în toate domeniile şi sectoarele de activitate.

Aşa după cum subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu, "In concepţia partidului nostru, socialismul şi democraţia sînt de nedespărţit"[1].

Participarea oamenilor muncii la conducerea societăţii se realizează prin forme diferite, ca de pildă, prin alegerea directă de către cetăţenii ţării a reprezentanţilor lor în organele puterii de stat, prin dezbaterea publică a principalelor acte normative, prin participarea oamenilor muncii la luarea deciziilor, prin sprijinul pe care îl acordă organelor statului în înfăptuirea sarcinilor care revin acestora, prin dreptul de a aduce critici persoanelor din aparatul de stat, de a-i înlocui din funcţie în cazul în care se dovedesc a fi necorespunzători etc.

Statul socialist poate îmbrăca forme variate. Varietatea acestor forme este determinată de gradul diferit de dezvoltare economico-socială a ţărilor care trec la socialism, de raportul forţelor de clasă, de formele concrete în care se desfăşoară procesul revoluţionar, de particularităţile naţionale, istorice, etnice etc.

Lenin arată că, "Toate naţiunile vor ajunge la socialism, aceasta este inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în acelaşi fel, fiecare va aduce un specific

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol.5, Ed.politică, Bucureşti, 1971, p.811.

într-o formă sau alta a democrației, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale"[1].

In Programul P.C.R. se arată, de asemenea că, "Fiecare popr, pornind de la principiile generale ale socialismului științific, va trece la socialism pe o cale proprie... In legătură cu trecerea în viitor a noi popoare spre socialism, trebuie pornit nu de la scheme și șabloane lipsite de viabilitate, ci de la cerințele imperioase ale vieții, de la realitățile sociale noi din fiecare țară"[2].

Prima formă de organizare a puterii de stat a proletariatului a fost Comuna din Paris, dar care a avut o existență scurtă. Prima formă victorioasă a statului socialist a fost republica sovietelor, instaurată în Rusia, ca urmare a victoriei Revoluției Socialiste din Octombrie. După al doilea război mondial, a apărut o nouă formă a dictaturii proletariatului, democrația populară, cu unele particularități de la o țară la alta, îmbrăcînd o pluralitate de aspecte, de forme politice de organizare a societății[3].

In procesul construcției socialiste se petrec schimbări în ceea ce privește formele de organizare a

---

1) V.I.Lenin, Opere, vol.23, E.P.L.P., Buc., 1957,p.62.

2) Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed.Pol.,Buc.,1974, p.156-157.

3) Astfel, unele state socialiste sînt state unitare, altele sînt state federative,în raport cu modalitățile concrete de rezolvare a problemei naționale. In unele țări socialiste există un singur partid de guvernămînt, în altele există o pluralitate de partide, ca de ex., în R.D.G., Cehoslovacia, etc.

statului socialist, din necesitatea de a pune de acord aceste forme cu perfecționările continue intervenite în viața economică, socială, de a se aduce îmbunătățiri, de a se înlătura ceea ce nu corespunde condițiilor social-istorice în continuă transformare.

Elaborarea și schimbarea formelor și metodelor construcției socialiste constituie un atribut al fiecărui partid comunist în parte, un drept suveran al fiecărui stat socialist. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Orice popor are dreptul la dezvoltarea economico-socială liberă, la realizarea orînduirii sociale pe care o dorește, fără nici un amestec din afară"[1].

Pentru realizarea sarcinilor sale, pentru înfăptuirea misiunii sale istorice, statul socialist îndeplinește mai multe funcții[2].

In opinia noastră pe plan intern, statul socialist îndeplinește următoarele funcții (funcții interne):

Funcția economico-administrativă constituie una dintre funcțiile de bază ale statului socialist, care ilustrează superioritatea sa față de statele capitaliste. Conținutul acestei funcții constă în organizarea și conducerea de către stat a întregii vieți economico-sociale, în organizarea aparatului de stat, în organizarea administrativă a teritoriului etc.

Funcția economico-administrativă a statului socialist are un conținut complex, cuprinzînd laturi diferite, dar unite organic între ele.

---

1) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului, de luptă pentru dreptate socială, pentru libertate națională, pentru construirea socialismului și ridicarea bunăstării maselor, pentru independența patriei, colaborare internațională și pace", Ed.pol., Buc., p.39.

2) Cu privire la funcțiile statului socialist, a se vedea și "Funcțiile statului socialist român, dinamică și perspective", Colectiv, coordonator I.Ceterchi Ed.Academiei R.S.R., Buc, 1980.

Prin exercitarea acestei funcţii, statul socialist, sub conducerea clarvăzătoare a partidului, a creat şi dezvoltat baza tehnico-materială şi baza economică a socialismului, organizează şi conduce aparatul de stat, asigură condiţiile materiale necesare ridicării continue a nivelului de trai al poporului.

Latura principală a acestei funcţii o constituie conducerea planificată a economiei naţionale, a întregii activităţi economico-sociale. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată că, "Asigurarea dezvoltării societăţii pe baza planului naţional unic constituie unul din atributele esenţiale ale statului socialist, o formă esenţială de manifestare a principiului suveranităţii naţionale"[1].

Existenţa proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie face posibilă dirijarea pe baza unui plan unic a economiei naţionale, necesitatea planificării decurgînd din cerinţa organizării ştiinţifice, nu numai a vieţii economice, ci şi a tuturor proceselor sociale.

Ţinînd seama de resursele de care dispune economia naţională, precum şi de cerinţele dezvoltării multilaterale a societăţii noastre, statul stabileşte prin plan, pe baza directivelor partidului, direcţiile, proporţiile şi ritmurile dezvoltării economico-sociale, cu alte cuvinte, modul de repartizare a venitului naţional, repartizarea teritorială a forţelor de producţie, folosirea raţională a resurselor materiale şi a forţei de muncă, ritmul de creştere a productivităţii muncii,

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol. 7, Ed.pol., Buc., 1973, p.566.

a producţiei globale, nete şi fizice, volumul şi structura comerţului interior şi a celui exterior etc.

Planul naţional unic este astfel instrumentul principal prin care statul socialist traduce în viaţă obiectivele sale economice, sociale, culturale.

O latură importantă a funcţiei economico-administrative este organizarea ştiinţifică a producţiei, conducerea ştiinţifică a întregii vieţi economico-sociale, prin care se urmăreşte îmbunătăţirea continuă a activităţii organelor statului, a activităţii în toate domeniile şi sectoarele.

In legătură cu aceasta, statul socialist se preocupă de perfecţionarea organizării administrative a teritoriului, în scopul asigurării unei dezvoltări armonioase, proporţionale a tuturor unităţilor administrativ-teritoriale ale ţării.

Statul nostru se preocupă, cu aceeaşi grijă, de perfecţionarea relaţiilor de producţie socialiste, a relaţiilor sociale,în general,de apărarea şi dezvoltarea proprietăţii socialiste,temelia economică a bunăstării poporului,de perfecţionarea relaţiilor de repartiţie în spiritul principiilor eticii şi echităţii socialiste şi, în raport cu cantitatea şi calitatea muncii , a importanţei sociale a acesteia.

Ca urmare a activităţii economico-administrative a statului nostru,România a devenit,într-o perioadă istorică scurtă,o ţară cu o economie multilaterală, în plină dezvoltare şi perfecţionare, bazată pe cele mai moderne realizări ale ştiinţei şi tehnicii.

Funcţia social-culturală constă în activitatea statului nostru privind ridicarea nivelului de trai material şi spiritual al poporului, în care scop, se iau măsuri pentru ocrotirea sănătăţii publice, înfăptuirea

politicii demografice, întărirea familiei, protecţia mediului înconjurător, dezvoltarea activităţii de prestări de servicii către populaţie, dezvoltarea şi modernizarea învăţămîntului, a ştiinţei, artei, a culturii, în general, pentru formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste a oamenilor, combaterea ideologiei reacţionare, antiprogresiste.

Funcţia social-culturală vizează, astfel, ridicarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului nostru, a naţiunii noastre socialiste.

Prin exercitarea acestei funcţii, statul socialist, pe de o parte, înfăptuieşte revoluţia culturală, realizează sarcinile revoluţiei socialiste în domeniul ideologiei şi culturii, iar pe de altă parte, realizează sarcinile şi obiectivele politicii partidului privind ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, făurirea unei vieţi din ce în ce mai bune şi mai fericite, scopul suprem al întregii activităţi de partid şi de stat şi obşteşti. La înfăptuirea acestui obiectiv suprem participă toate funcţiile statului socialist, fiecare cu specificul său, dar în mod deosebit, funcţia social-culturală.

In bugetul de stat sînt alocate de la an la an sume tot mai mari pentru dezvoltarea şi modernizarea învăţămîntului de toate gradele, a activităţii de cercetare ştiinţifică, pentru ridicarea pregătirii politice, profesionale şi de cultură generală a oamenilor muncii, pentru stimularea producţiei artistice valoroase, a activităţii sportive de masă şi de performanţă, extinderea şi perfecţionarea reţelei de instituţii de artă şi cultură, pentru difuzarea culturii în mase, pentru crearea condiţiilor optime de odihnă şi recreare a oamenilor muncii, pentru ocrotirea sănătăţii acestora, pentru

acordarea de ajutoare, pensii, burse, alocația de stat pentru copii etc.

Prin activitatea social-culturală a statului nostru a fost lichidată sărăcia, ignoranța și analfabetismul, care caracterizau vechiul regim burghezo-moșieresc.

Pe măsura înaintării în construcția socialistă, sporesc rolul și însemnătatea funcției social-culturale, se îmbogățește conținutul acesteia.

Referindu-se la importanța activității politico-educative, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Este necesar să avem permanent în vedere că societatea socialistă și comunistă o construim cu oameni și pentru oameni. De aceea trebuie să punem în centrul activității partidului și statului nostru omul, ridicarea continuă a nivelului său de pregătire profesională, științifică și culturală, a conștiinței sale revoluționare și patriotice"[1].

Funcția de asigurare a legalității socialiste[2] constă în activitatea de prevenire și de combatere a tuturor încercărilor de a încălca rînduielile socialiste. Funcția de asigurare a legalității socialiste urmărește apărarea orînduirii socialiste, a drepturilor și libertăților cetățenilor, asigurarea desfășurării normale a

---

1) Nicolae Ceaușescu, "6o de ani de slujire devotată a poporului,..., op.cit.,p.34.

2) In literatura de specialitate, această funcție este denumită funcția de apărare a cuceririlor socialiste ale poporului (I.Ceterchi,M.Luburici, op.cit.,vol. II, p.35 și urm.).După părerea noastră, această denumire acoperă o sferă mai largă de situații, deoarece cuceririle socialiste ale poporului sînt apărate și prin funcția externă de apărare a patriei, care este o funcție distinctă. De aceea am folosit denumirea de funcție de asigurare a legalității socialiste, care ni se pare mai adecvată conținutului acestei funcții, care se exercită exclusiv pe plan intern.

relaţiilor sociale, în conformitate cu dispoziţiile legale în vigoare.

In procesul transformărilor revoluţionare a societăţii noastre, a evoluat şi conţinutul acestei funcţii.

Astfel, atîta timp cît au existat clasele exploatatoare, funcţia de asigurare a legalităţii socialiste a avut un pronunţat caracter represiv, din necesitatea de a zdrobi fără cruţare încercările disperate ale elementelor reacţionare, exploatatoare, de a submina puterea poporului, de a lovi în noile rînduieli democratice, de a restaura rînduielile burghezo-moşiereşti.

După desfiinţarea claselor exploatatoare, pe măsură ce s-a format şi s-a cimentat unitatea tuturor membrilor societăţii noastre, coeziunea acestora în jurul partidului, fapt care a dus la îngustarea posibilităţilor de acţiune a elementelor duşmănoase, reacţionare, ostile socialismului, latura represivă a funcţiei de asigurare a legalităţii socialiste s-a diminuat, accentuîndu-se, în schimb, latura sa educativă, de influenţare a maselor, de convingere a oamenilor muncii de a respecta de bunăvoie şi cu stricteţe normele juridice, regulile socialiste de convieţuire socială, deoarece acestea exprimă voinţa întregului popor, fiind adoptate în scopul construirii, dezvoltării şi apărării noii orînduiri sociale, deci în interesul tuturor membrilor societăţii noastre. Diminuarea laturei represive a funcţiei de asigurare a legalităţii socialiste are loc, totodată, pe măsură ce se ridică nivelul conştiinţei sociale, al dezvoltării conştiinţei socialiste a membrilor societăţii noastre, fapt care concură la crearea condiţiilor pentru respectarea benevolă a regulilor juridice.

Totuşi, latura represivă a acestei funcţii nu a dispărut încă, întrucît în situaţia în care activitatea de convingere nu dă rezultate faţă de elementele antisociale, înapoiate, refractare, se recurge la constrîngerea de stat, la aplicarea de diferite sancţiuni, mergîndu-se pînă la cele mai severe, care sînt sancţiunile penale.

Paralel deci, cu activitatea educativă, desfăşurată în scopul prevenirii acţiunilor antisociale, se impune, totodată, o vigilenţă neslăbită, permanentă şi riguroasă din partea organelor de stat, a tuturor oamenilor muncii pentru apărarea rînduielilor socialiste, pentru descoperirea şi pedepsirea celor care săvîrşesc acţiuni ostile statului şi poporului nostru, care atentează la cuceririle revoluţionare ale oamenilor muncii.

Totodată, se impune o atitudine fermă, intransigentă împotriva parazitismului social, a acelor elemente înapoiate care vor să trăiască din munca altora.

De asemenea, trebuie dusă o acţiune hotărîtă împotriva abuzurilor de orice fel, împotriva încălcărilor drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, pentru ocrotirea demnităţii omului.

"Trebuie să facem totul - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu - pentru ca nimeni în societatea noastră să nu fie pedepsit pe nedrept, dar în acelaşi timp cei care încalcă legile, cei care aduc prejudicii construcţiei socialiste şi comuniste, independenţei naţionale a patriei, sub orice formă, trebuie pedepsiţi fără milă, în conformitate cu prevederile legilor statului nostru - aceasta impune umanismul socialist, interesele întregii noastre naţiuni !"[1)]

---

1) Nicolae Ceauşescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, Ed.pol., Bucureşti, 198o, p.44.

Imbinarea mijloacelor de constrîngere cu cele educative, rolul crescînd al opiniei publice, dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor au contribuit la obținerea unor însemnate realizări în asigurarea legalității socialiste, în activitatea de apărare a rînduielilor socialiste din patria noastră.

Funcțiile externe ale statului nostru sînt acele direcții fundamentale ale activității statului în sfera relațiilor internaționale.

După părerea noastră, pe plan extern, statul nostru îndeplinește trei funcții principale și anume: 1) funcția de colaborare multilaterală cu celelalte state; 2) funcția de participare la rezolvarea problemelor vieții internaționale; 3) funcția de apărare a patriei împotriva unor agresiuni externe (funcțiile externe).

Funcția de colaborare cu celelalte state ocupă un loc important în acțiunea de realizare a politicii externe a partidului și statului nostru.

Această funcție se referă, în primul rînd, la dezvoltarea colaborării și intrajutorării frățești, pe multiple planuri, cu țările socialiste. Ca țară socialistă, România pune în centrul politicii sale externe cooperarea frățească cu toate celelalte țări socialiste, în primul rînd, cu statele socialiste vecine.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Punem neabătut în centrul activității noastre dezvoltarea relațiilor cu țările socialiste și, desigur, în primul rînd, cu vecinii noștri"[1].

---

1) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.53.

Cooperarea frăţească cu ţările socialiste constituie o necesitate obiectivă pentru realizarea progresului tuturor ţărilor socialiste, pentru creşterea prestigiului socialismului în lume.

Relaţiile dintre statele socialiste se întemeiază pe principii noi, necunoscute în relaţiile dintre statele bazate pe exploatarea omului de către om. Acestea sînt principiile deplinei egalităţi în drepturi, respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, avantajul reciproc şi întajutorării frăţeşti.

Respectarea strictă a principiilor fundamentale ale colaborării dintre statele socialiste constituie o condiţie esenţială a unităţii şi coeziunii acestor state, chezăşia dezvoltării întregului sistem socialist mondial şi a exercitării rolului său asupra dezvoltării lumii contemporane, asigurînd, totodată, relaţiilor dintre statele socialiste o uriaşă forţă de atracţie pe arena internaţională, întăresc prestigiul ideilor socialismului[1].

In vederea organizării relaţiilor de cooperare şi întrajutorare dintre ţările socialiste, în anul 1949 a fost creat Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.), menit să contribuie, prin unirea eforturilor şi coordonării planurilor de stat, la dezvoltarea economiei naţionale a ţărilor socialiste, la accelerarea progresului lor multilateral, la ridicarea bunăstării popoarelor ţărilor membre.

Cooperarea dintre statele socialiste nu înseamnă crearea unor organe supranaţionale, nu aduce atingere suveranităţii statelor în rezolvarea tuturor problemelor lor interne.

---

1) I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II, p.39-4o.

Consecventă politicii sale de dezvoltare a cooperării cu statele socialiste, România a amplificat şi diversificat de la an la an această cooperare. Ponderea ţărilor socialiste în volumul total al comerţului exterior al ţării noastre este în continuă creştere.

Totodată, ţara noastră dezvoltă şi întăreşte colaborarea cu ţările în curs de dezvoltare. "Înfăptuind consecvent principiile politicii externe a României, ... - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu - partidul şi statul nostru au extins puternic relaţiile cu ţările în curs de dezvoltare, iar România a devenit membră a "Grupului celor 77", intensificîndu-şi solidaritatea şi cooperarea cu ţările din acest grup în lupta pentru lichidarea subdezvoltării şi făurirea noii ordini economice internaţionale"[1].

De asemenea, România amplifică relaţiile cu statele capitaliste dezvoltate, considerînd că aceste relaţii de colaborare pot contribui în mod activ la menţinerea şi consolidarea păcii în lume, la înfăptuirea progresului tuturor popoarelor. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată că, " ... România, acţionînd în spiritul coexistenţei paşnice, va lărgi raporturile economice, tehnice-ştiinţifice şi culturale cu ţările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, participînd activ la diviziunea internaţională a muncii, la schimbul mondial de valori"[2].

---

1) Nicolae Ceauşescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., ed.pol., Bucureşti, 1979,p.99.

2) Nicolae Ceauşescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit.,p.100.

La baza raporturilor sale externe, ţara noastră aşează ferm principiile deplinei egalităţi în drepturi, respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburi interne, renunţării la forţă şi la ameninţarea cu forţa-principii care se bucură de o largă recunoaştere pe arena mondială, ca singurele pe baza cărora, aşa cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, "... se pot dezvolta o colaborare fructuoasă între naţiuni, un climat de pace şi securitate internaţională"[1].

Din documentele partidului şi statului nostru se desprinde cu claritate ideea că, România va promova şi în viitor politica de extindere a relaţiilor de cooperare pe multiple planuri cu toate statele lumii, luptînd ferm împotriva oricăror tendinţe restrictive, a practicilor discriminatorii în relaţiile internaţionale, în schimburile economice, în circulaţia valorilor tehnico-ştiinţifice, aducîndu-şi o contribuţie activă la aşezarea pe baza unor principii noi, democratice a cooperării dintre state, a relaţiilor internaţionale.

Funcţia de participare la rezolvarea problemelor internaţionale.

In raportul la Congresul al XII-lea al P.C.R., tovarăşul Nicolae Ceauşescu a subliniat această importantă funcţie externă a statului nostru, arătînd că, "Ţara noastră a participat activ la lupta dusă pe plan internaţional pentru soluţionarea problemelor lumii de

---

1) Nicolae Ceauşescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.loc.

azi în interesul tuturor națiunilor, al destinderii și păcii"[1].

Infăptuind această funcție, țara noastră s-a evidențiat ca unul dintre cei mai activi factori în lupta pentru apărarea vieții și bunăstării tuturor popoarelor, dobîndind un binemeritat prestigiu pe plan internațional, iar Președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a remarcat ca o puternică personalitate a lumii contemporane, unul dintre cei mai neobosiți militanți pentru pacea și fericirea popoarelor.

Printre problemele cele mai acute ale vieții internaționale, pe primul plan se situează lupta pentru apărarea păcii, pentru dezarmare și securitate internațională. "Sarcina primordială a epocii noastre este oprirea neîntîrziată a cursei înarmărilor"[2], arată tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Participarea României la rezolvarea acestor probleme cruciale pentru viitorul omenirii este o consecință firească a însăși naturii orînduirii noastre socialiste, a politicii partidului și statului nostru, caracterizate printr-un profund umanism.

Pe de altă parte, este cunoscut faptul că, în anul 198o, cheltuielile militare ajunseseră la suma de 5oo de miliarde de dolari, că se dezvoltă continuu cursa înarmărilor, că se acumulează noi armamente - inclusiv nucleare - de distrugere a civilizației omenirii[3].

---

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.95.

2) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit.,p.1o8.

3) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.54-55.

Socialismul, ca dealtfel viaţa tuturor popoarelor, nu se poate făuri decît în condiţii de pace şi securitate internaţională. De aceea, lupta pentru pace, pentru dezarmare, pentru securitate constituie unul dintre obiectivele fundamentale ale politicii externe a partidului şi statului nostru.

In acest sens, România acţionează cu toată vigoarea pentru oprirea cursei ameninţătoabe a înarmărilor, oprirea producţiei de arme nucleare şi distrugerea stocurilor existente, reducerea bugetelor militare, desfiinţarea tuturor blocurilor militare etc. Pentru înfăptuirea acestor obiective, ţara noastră a prezentat numeroase propuneri concrete, atît în cadrul O.N.U., cît şi al altor organisme şi organizaţii internaţionale, în cadrul unor conferinţe, consfătuiri internaţionale etc.

Totodată, ţinîndu-se seama de uriaşul arsenal de arme de distrugere în masă amplasat în Europa, de faptul că, de pe acest continent au izbucnit cele mai grave conflagraţii mondiale, România se pronunţă consecvent pentru înfăptuirea securităţii europene, pentru ca toate statele aflate pe acest continent să aibă garanţia că pot trăi în condiţii de pace, de cooperare paşnică. "România, ca şi alte state europene - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu - , este profund preocupată de faptul că tocmai în Europa s-au acumulat cele mai mari mijloace de distrugere în masă, că s-a hotărît amplasarea aici de noi rachete, ceea ce măreşte pericolul de distrugere şi insecuritate. De aceea, considerăm că trebuie să facem totul pentru a opri acest curs periculos..."[1].

---

1) Nicolae Ceauşescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.55.

Pentru înfăptuirea acestor deziderate, este necesară acţiunea unită a tuturor statelor, a tuturor forţelor sociale iubitoare de pace. "Să făurim cea mai puternică armă din lume în stare să se opună războiului: arma unităţii popoarelor în lupta pentru pace, pentru dreptul suprem al oamenilor la viaţă şi libertate!"[1].

Uriaşele resurse materiale şi umane care se irosesc astăzi pentru înarmare, pentru război pot şi trebuie să fie îndreptate spre construcţia paşnică, să fie puse în slujba păcii şi bunăstării popoarelor, a fericirii lor. "Să facem totul - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu - ca minunatele cuceriri ale civilizaţiei să servească progresului, bunăstării şi să lichidăm pentru totdeauna războiul din viaţa omenirii. Aceasta a fost şi este unul din principiile de bază ale socialismului şi comunismului"[2].

Actuala situaţie economică şi politică internaţională impune mai mult ca oricînd să se facă totul pentru înfăptuirea noii ordini economice internaţionale, care să asigure perspectiva progresului întregii economii mondiale, a tuturor statelor şi popoarelor.

Aşa după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu "... noua ordine economică trebuie să aşeze relaţiile dintre toate statele pe principii de egalitate şi echitate, să asigure accesul ţărilor slab dezvoltate la tehnologiile moderne, la cuceririle ştiinţei contemporane, să favorizeze progresul lor rapid şi multilateral, creînd, totodată, condiţii pentru o evoluţie echi-

---

1) Nicolae Ceauşescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului,..., op.cit.,p.41.

2) Nicolae Ceauşescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.55.

librată a tuturor zonelor lumii, a economiei mondiale"[1].

Impărțirea țărilor lumii în țări bogate și țări sărace nu mai poate fi acceptată. Această stare de lucruri generează, în mod inevitabil, instabilitate economică și politică.

Pornind de la această constatare, România militează pentru înlăturarea discriminărilor și restricțiilor din schimburile internaționale, stabilirea unui raport echitabil între diferitele monede naționale, între prețurile materiilor prime și ale produselor industriale, pentru accesul larg al țărilor în curs de dezvoltare la cuceririle științei și culturii, pentru sprijinirea eforturilor acestor țări de către statele dezvoltate.

Ținînd seama că, într-o mare măsură, colaborarea dintre state se realizează în forme instituționalizate, România se pronunță pentru creșterea rolului O.N.U. și al altor organisme internaționale în rezolvarea marilor probleme care confruntă în prezent lumea contemporană, considerînd că acestea pot și trebuie să contribuie mai eficient la dezvoltarea pașnică a vieții internaționale contemporane.

"Este necesar - subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu - să crească rolul Organizației Națiunilor Unite, al organismelor sale și al altor foruri internaționale în soluționarea democratică a problemelor complexe ale vieții internaționale"[2].

---

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit.,p.111.

2) Nicolae Ceaușescu, "6o de ani de slujire devotată a poporului...",op.cit.p.43.

Lupta pentru rezolvarea acestor probleme complexe ale vieţii internaţionale, pentru stăvilirea actelor de agresiune, pentru oprirea cursei criminale a înarmărilor impune participarea activă şi hotărîtă a tuturor statelor, indiferent de orînduire socială şi de mărime, într-un spirit de dreptate şi echitate.

"Tara noastră - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu - va participa activ şi în viitor la viaţa internaţională şi, împreună cu celelalte ţări iubitoare de pace, va milita cu toată energia pentru rezolvarea constructivă a problemelor care confruntă omenirea contemporană, pentru făurirea unei lumi mai bune şi mai drepte pe planeta noastră"[1].

O altă funcţie externă a statului nostru este funcţia de apărare a ţării împotriva unor agresiuni din partea altor state.

Această funcţie îşi păstrează întreaga sa actualitate, deoarece războiul nu a fost încă pe deplin eliminat din viaţa internaţională, că există pericolul unor agresiuni din partea statelor imperialiste. In această situaţie, conducerea de partid şi de stat manifestă o preocupare atentă faţă de întărirea capacităţii de apărare a ţării.

"In actualele împrejurări internaţionale - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu - se cere să acordăm o atenţie deosebită întăririi continue a capacităţii de apărare a ţării, ridicării nivelului pregătirii de luptă şi politice a militarilor, să întărim activitatea gărzilor patriotice, a unităţilor de pregătire militară a tineretului"[2].

---

1) Nicolae Ceauşescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.115.

2) Nicolae Ceauşescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului..., op.cit., pp.26-27.

Apărarea patriei este cauza întregului popor. De aceea, cetăţenii ţării noastre au datoria sfîntă de a-şi apăra patria, de a presta serviciul militar şi celelalte obligaţii decurgînd din pregătirea militară, să stăpînească cît mai bine tehnica modernă de luptă, pentru a putea să fie oricînd gata să respingă orice agresiune îndreptată împotriva patriei noastre socialiste.

Forţele armate constituie un scut de nădejde cuceririlor revoluţionare, socialiste ale poporului nostru.

Un rol important în sistemul apărării naţionale îl au şi gărzile patriotice, formaţiuni de luptă ale oamenilor muncii, precum şi formaţiunile de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei.

Apărarea naţională presupune o activitate multilaterală, complexă, în care, pe lîngă factorii militari, economici şi politici, un rol important îl au şi factorii educativi şi morali[1].

In sistemul apărării naţionale a ţării noastre, un rol dintre cele mai însemnate îl are Consiliul Apărării, organ de partid şi de stat, subordonat Marii Adunări Naţionale şi Consiliului de Stat al R.S.România. Preşedintele Consiliului Apărării este Secretarul General al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care este, totodată, şi comandantul suprem al forţelor noastre armate.

Prin înfăptuirea funcţiilor sale externe, prin întreaga sa politică pe planul relaţiilor internaţionale, România se afirmă tot mai mult ca unul dintre factorii cei mai activi în lupta pentru pace, cooperare paşnică între toate statele şi popoarele lumii, pentru progres

---

1) I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit.,vol.II., p.49.

social şi civilizaţie. In acest spirit, ţara noastră a acţionat cu consecvenţă şi va milita şi în viitor.

Aşa după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, "... Partidul Comunist Român, România socialistă vor continua să acţioneze, ca şi pînă acum, în modul cel mai ferm şi consecvent, pentru a-şi aduce contribuţia la cauza păcii, independenţei şi colaborării internaţionale, la realizarea unei lumi a dreptăţii sociale şi egalităţii naţionale, în care fiecare naţiune, fiecare popor să se poată dezvolta liber, a unei lumi a păcii"[1].

Viaţa a confirmat că această politică este pe deplin justă, că ea corespunde atît intereselor poporului român, cît şi cauzei generale a păcii, a progresului şi democraţiei, corespunde intereselor tuturor popoarelor.

Funcţiile statului socialist, deşi distincte, prin conţinutul lor, se află într-un raport dialectic de interconditionare, de influenţare reciprocă.

Astfel, în timp ce înfăptuirea funcţiei economico-administrative asigură baza tehnico-materială pentru exercitarea funcţiei social-culturale, iar participarea în producţie contribuie într-un mod hotărîtor la formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste a oamenilor, pe de altă parte, ridicarea pregătirii politico-ideologice, profesionale şi de cultură generală are drept rezultat o participare mai eficientă a oamenilor muncii în procesul producţiei.

Transformările ce au loc în structura economică şi socială, precum şi în suprastructura societăţii noastre în procesul făuririi societăţii socialiste multila-

---

1) Nicolae Ceauşescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului...", op.cit., p.45.

teral dezvoltate determină modificări şi în conţinutul, în sfera şi ponderea funcţiilor statului nostru.

In Programul P.C.R. se arată că "... în raport cu condiţiile concrete, într-o perioadă sau alta se va pune un accent mai mare pe o anumită latură a activităţii statului, dar, în orice condiţii, va creşte rolul său în organizarea ştiinţifică a activităţii economico-sociale"[1].

In acelaşi sens, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată că, "In perspectiva făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate, a creării premiselor pentru trecerea la comunism, funcţiile statului se vor schimba şi mai mult, activitatea sa internă concentrîndu-se în direcţia organizării producţiei, a vieţii ştiinţifice şi culturale"[2].

Prin funcţiile sale, prin întreaga sa activitate, statul nostru socialist se manifestă ca un organism complex şi unitar, totodată, instrument de bază în opera de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism.

B - DREPTUL

1. Conceptul de drept.

Dreptul este un ansamblu de reguli de conduită obligatorii (norme juridice), care exprimă voinţa şi interesele clasei sociale , aflate la conducerea statului sau ale întregului popor, reguli stabilitae de către stat

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., Ed.pol., Buc., 1975, p.683.

2) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol. 4, Ed.pol., Bucureşti, 1970, p.297.

şi, a căror respectare este garantată prin aplicarea, la nevoie, a constrîngerii statale[1].

Aşa după cum am arătat şi mai înainte, dreptul a apărut o dată cu statul, din necesitatea reglementării relaţiilor sociale în conformitate cu voinţa clasei sociale aflate la conducerea statului.

Nici o colectivitate umană nu se poate lipsi de anumite reguli de conduită obligatorii pentru membrii acelei comunităţi de oameni, reguli care să asigure desfăşurarea vieţii sociale în direcţia dorită de clasa socială conducătoare în societate sau de întreaga colectivitate.

Spre deosebire de orînduirea comunei primitive, precum şi a celei comuniste, în momentul istoric cînd nu va mai exista statul, oriînduiri în care respectarea regulilor de conduită se realizează fie de bunăvoie, fie prin forţa opieniei publice, a colectivităţii însăşi, în condiţiile existenţei statului, respectarea normelor juridice se realizează, în caz de opoziţie, prin aplicarea forţei coercitive a statului.

In momentul apariţiei statului, locul regulilor obişnuelnice, cutumiare, existente în comuna primitivă, este luat de normele juridice, stabilite, ca atare, de către stat. Obiceiul devine lege, iar odată cu aceasta, apare şi necesitatea unor organe însărcinate cu asigurarea respectării ei, anume autoritatea publică, statul [2].

---

1) Cu privire la definiţia dreptului, a se vedea şi I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.I, p.175 şi urm.

2) K.Marx, F.Engels, Opere alese în două volume, vol. I, ed. a II-a, E.S.P.L.P.Bucureşti, 1955, p.665.

Crearea dreptului s-a realizat, pe de o parte, prin preluarea de către stat, de către autoritățile statale a unor reguli obișnuelnice, preexistente și aplicate în comuna primitivă, cărora li s-a conferit caracter juridic, adică obligatoriu, respectarea lor fiind asigurată prin posibilitatea folosirii constrîngerii de stat. Pe de altă parte, dreptul a luat naștere prin crearea chiar de către statul însuși, mai exact, de către organele de stat competente , a unor reguli noi, care au fost impuse membrilor societății sub amenințarea aplicării constrîngerii de stat.

Ca și statul, dreptul are, de asemenea, un caracter istoric, cu alte cuvinte, el a apărut într-un moment al evoluției societății umane, a cunoscut în decursul timpului transformări continue, ca urmare a transformărilor intervenite în viața socială și, are să dispară în momentul în care nu va mai fi nevoie de o constrîngere statală pentru asigurarea desfășurarea vieții sociale, regulile de conduită fiind stabilite de către organisme obștești, iar respectarea lor fiind asigurată de opinia bulică, de către întreaga colectivitate. Aceste condiții vor fi create în comunismul deplin, în momentul în care nu va mai exista nici statul. După cum arată Lenin, "... numai în societatea comunistă oamenii se vor deprinde treptat să respecte regulile elementare de conviețuire ... fără să fie constrînși la aceasta prin violență, fără subordonare, fără aparatul special de constrîngere care se numește stat"[1].

<u>Atîta timp cît se va menține statul, va exista și dreptul.</u>

---

1) V.I.Lenin, Opere, vol. 25, E.P.L.P., București, 1956, p.457.

Fiecărui tip istoric de stat îi corespunde tipul istoric de drept respectiv. Trecerea de la un tip de drept la altul reprezintă un salt calitativ, determinat de cerințele noii orînduiri sociale. Unele reguli juridice sînt creații noi, altele au existat și în orînduirile anterioare, fiind preluate, adaptate noilor condiții social-istorice și utilizate în interesul noii clase sociale conducătoare.

Continuitatea, în ceea ce privește dreptul, are un caracter mai pronunțat în succesiunea tipurilor de drept din orînduirile bazate pe exploatarea omului de către om. Dreptul socialist, fiind un drept esențial diferit, se bazează, în principal, pe reguli juridice noi, corespunzătoare noii orînduiri. Totuși, chiar și în socialism, sînt preluate unele norme juridice din dreptul existent în orînduirile anterioare, dar cărora li s-a dat o nouă finalitate, fiind utilizate în interesul făuririi socialismului și comunismului.

Prin drept sînt aduse la îndeplinire sarcinile și obiectivele politice, economice, sociale, culturale ale clasei conducătoare în societate, care se exprimă în politica statului. In orice orînduire, clasa socială conducătoare consfințește prin drept rînduielile care-i sînt convenabile, în toate domeniile și sectoarele de activitate.

In timp ce în statele bazate pe exploatarea omului de către om politica claselor dominante, exploatatoare își găsește expresia în legi antipopulare, în prezent în legi antidemocratice, antimuncitorești, anticomuniste, în statele socialiste dreptul realizează politica oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, care, sub conducerea partidului, făuresc noua orînduire-comunismul.

Aşa după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în societatea noastră, normele juridice trebuie să corespundă"... cerinţelor realităţii de astázi, intereselor apărării valorilor fundamentale ale socialismului..."[1].

Datorită acestui fapt, în statul socialist respectarea normelor juridice are la bază convingerea maselor populare că aceste norme exprimă voinţa lor şi le apără interesele. De aceea, regulile juridice sînt respectate de către membrii societăţii socialiste din convingere.

Normele juridice stabilesc conduita oamenilor în cele mai diferite domenii de activitate, varietatea normelor fiind condiţionată de varietatea relaţiilor sociale care sînt reglementate prin aceste norme, precum şi în modul specific în care este adusă la îndeplinire voinţa exprimată în acele norme.

Normele juridice au un caracter obiectiv, ele fiind determinate de condiţiile materiale de existenţă, în primul rînd, de modul de producţie, iar în cadrul acestuia, de relaţiile de producţie dominante, întrucît şi voinţa pe care ele o exprimă are o determinare obiectivă.

Totodată, normele juridice au şi un conţinut subiectiv, voliţional, întrucît constituie forme în care se exprimă voinţa statului, care nu este altceva decît voinţa clasei sociale aflate la conducerea statului. sau a întregului popor.

Trebuie precizat că, nu toate regulile din viaţa unei societăţi, nu toate regulile de convieţuire socială, cum mai sînt denumite, au caracter juridic,

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.II.Ed.pol., Bucureşti, 1968, p.291.

adică sînt garantate prin constrîngerea de stat. Cele mai importante dintre aceste reguli, în funcţie de concepţia clasei sociale conducătoare în societate, sînt stabilite şi apărate de către stat. Alte reguli de convieţuire socială nu au o consacrare juridică, nu sînt conţinute în acte normative, fiind reguli de morală, a căror respectare este asigurată de forţa opiniei publice.

Congresul al XI-lea al P.C.R. a adoptat "Codul principiilor şi normelor muncii şi vieţii comuniştilor, al eticii şi echităţii socialiste", care deşi nu are caracter juridic, trebuie să devină o călăuză permanentă în activitatea de zi cu zi a fiecărui membru de partid, a fiecărui cetăţean al patriei noastre.

In socialism, între drept şi morală există o legătură dialectică, o tot mai mare apropiere, mergînd chiar pînă la identificarea celor mai importante principii şi norme de drept cu cele ale eticii socialiste. Această contopire reprezintă, în socialism, o legitate a dezvoltării dreptului şi pregăteşte trecerea la comunism, cînd regulile juridice vor fi înlocuite cu reguli de morală.

In condiţiile ţării noastre, ale socialismului, în general, morala constituie un sprijin activ şi efectiv, în ceea ce priveşte asigurarea condiţiilor pentru respectarea normelor juridice, întrucît educă pe oamenii muncii în spiritul respectării legii, al apărării şi dezvoltării orînduirii socialiste, al responsabilităţii faţă de muncă, al cinstei şi corectitudinii, al dragostei fierbinte faţă de patrie şi partid, faţă de cauza socialismului şi comunismului. Dreptul şi morala sînt factori activi în acţiunea de formare şi dezvoltare a conştiinţei socialiste a maselor, de formare a omului nou, constructor al socialismului şi comunismului.

2. Normele şi raporturile juridice

a. Normele juridice

Normele juridice sînt reguli de conduită obligatorii pentru o generalitate de persoane, reguli stabilite de către stat, în conformitate cu voința şi interesele clasei sociale aflate la conducerea statului sau ale întregului popor[1].

Normele juridice prescriu conduita obligatorie tipică, pe care trebuie s-o adopte membrii societăţii. Ele stabilesc drepturi şi obligaţii pentru subiectele raporturilor sociale, în mod generic, aplicîndu-se de fiecare dată cînd se ivesc împrejurările prevăzute în norma respectivă, la un număr nedeterminat de persoane.

Normele juridice sînt, deci, reguli de conduită generale şi impersonale.

Gradul de generalitate al normelor juridice este diferit. Astfel, unele unele norme juridice sînt aplicabile tuturor persoanelor aflate pe teritoriul ţării noastre, indiferent de cetăţenia acestora, cum sînt, de pildă, regulile de circulaţie rutieră. Alte norme juridice au o sferă mai restrînsă, ele fiind aplicabile numai cetăţenilor ţării, ca de exemplu normele privind obligaţia satisfacerii serviciului militar. Unele norme juridice se aplică numai anumitor categorii de persoane, cum sînt cele care se referă la militari, la cadrele didactice etc., iar altele se aplică unor anumite organe sau organizaţii de stat, ca de pildă normele de organizare a organelor statului. Sînt situaţii cînd normele

1) Cu privire la definirea normei juridice, a se vedea şi I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II, p.206, precum şi lucrările citate în această lucrare.

juridice se pot referi chiar la o singură persoană, ca de exemplu cele care prevăd atribuţiile Preşedintelui Republicii Socialiste România. Si în acest caz ne aflăm în prezenţa unei norme juridice, deoarece ea nu priveşte persoana, ca atare, ci instituţia respectivă, deci caracterul general şi impersonal există.

Spre a putea realiza voinţa clasei sociale aflate la conducerea statului, normele juridice trebuie să fie respectate de către toţi aceia cărora li se adresează. De aceea, normele juridice sînt obligatorii, ele prescriu o conduită obligatorie, care trebuie să fie urmată întocmai, în caz de nerespectare putîndu-se aplica, la nevoie, constrîngerea de stat.

O normă juridică, ca să aibă eficienţă, trebuie să arăte în care anume împrejurări va fi aplicată, ce conduită va trebui să fie adoptată, cine trebuie să adopte acea conduită obligatorie şi, care vor fi consecinţele unei eventuale încălcări a acelei norme. Toate acestea sînt conţinute în structura normei juridice,

Normele juridice sînt alcătuite, în general, din trei părţi constitutive şi anume: ipoteză, dispoziţie şi sancţiune.

Ipoteza este acea parte a normei juridice care indică în care anume împrejurări se va aplica norma respectivă. De exemplu, în cazul în care o persoană traversează strada prin locuri nepermise, este pasibilă de amendă.

In majoritatea situaţiilor, ipoteza normei juridice descrie cu precizie împrejurările în care se va aplica acea normă. Asemenea ipoteze sînt precis determinate.

Există însă, în cazuri mai rare, şi ipoteze relativ determinate, cînd se lasă la latitudinea organului de stat aprecierea împrejurărilor în care se va

aplica norme respective. De pildă, procurorul poate emite un mandat de arestare împotriva unei persoane şi în situaţia în care socoteşte că există o temere fondată de dispariţie a acelei persoane[1].

Ipoteza poate fi simplă, cînd se referă la o singură împrejurare, de exemplu, în cazul furtului sau, complexă, cînd se referă la mai multe împrejurări, cum este cazul tîlhăriei (furt săvîrşit cu aplicarea violenţei faţă de victimă, deci împrejurări multiple).

Un alt element al normei juridice este dispoziţia. Aceasta prevede conduita pe care trebuie s-o urmeze cei cărora li se adresează acea normă, cu alte cuvinte, drepturile şi obligaţiile acestora.

Dispoziţia poate să prevadă fie obligaţia unei acţiuni, ca de pildă, obligaţia de a urma cursurile şcolii generale, fie obligaţia unei inacţiuni, a unei abţineri de a săvîrşi ceea ce interzice norma juridică, de exemplu, obligaţia de a nu sustrage bunuri din avutul obştesc.

In marea lor majoritate, dispoziţiile normelor juridice sînt imperative, adică ele obligă la săvîrşirea unei acţiuni (norme onerative) sau, obligă la abţinerea de a săvîrşi o anumită acţiune (norme prohibitive).

In unele situaţii, mult mai rare, dispoziţia normei juridice poate fi permisivă (norme juridice permisive), adică acordă persoanelor cărora se adresează posibilitatea de a acţiona sau nu, la libera lor apreciere. Astfel, persoanei căreia i s-a adus o vătămare într-un drept al său printr-un act ilicit al unui organ de stat, i se acordă posibilitatea de a se adresa organului de stat competent, în vederea anulării actului în cauză şi

---

1) Codul de procedură penală, art.25o.

a reparării prejudiciului produs prin acel act. Persoana prejudiciată are, deci, libertatea de a hotărî singură dacă să se adreseze sau nu organului de stat competent, adică poate să-şi stabilească conduita la libera sa apreciere. Normele permisive constituie o excepţie de la caracterul normelor juridice de a fi obligatorii.

Dispoziţia poate fi determinată, atunci cînd se prescrie o anumită conduită de la care nu se poate nimeni abate, ca de pildă, obligaţia păstrării secretului de stat şi, relativ determinată, atunci cînd există posibilitatea opţiunii între mai multe conduite posibile, de exemplu, posibilitatea pentru un contravenient de a plăti amenda pe loc, de a o plăti în termen de 48 de ore sau, de a face contestaţie împotriva procesului - verbal de sancţionare a contravenţiei.

In sfîrşit, ultimul element al normei juridice este sancţiunea. Aceasta arată care sînt consecinţele juridice ale nerespectării dispoziţiei normei juridice respective, cu alte cuvinte, ce măsuri se pot lua împotriva acelora care încalcă prevederile normei juridice.

In funcţie de natura valorilor sociale ocrotite prin normele juridice, de gravitatea încălcării, de pericolul social al acesteia, sancţiunile diferă din punctul de vedere al severităţii lor. Există astfel sancţiuni penale, administrative, disciplinare, materiale, civile.

Sancţiunile pot să constea în anularea unui act, repararea prejudiciului cauzat printr-o acţiune sau inacţiune, precum şi obligarea persoanei vinovate de a ispăşi o pedeapsă corespunzătoare cu gravitatea faptei ilicite săvîrşite, ca de exemplu, plata unei amenzi ori executarea unei pedepse privative de libertate etc.

Sancţiunea poate fi precis determinată, cînd se stabileşte cu precizie care este sancţiunea, de pildă, desfacerea contractului de muncă şi, relativ determinată, cînd se prevede un maxim şi un minim al sancţiunii, de exemplu, amenda între 2oo-5oo lei.

Sancţiunile mai pot fi alternative, cînd se acordă posibilitatea organului de stat de a alege între mai multe sancţiuni, de exemplu, amenda sau o pedeapsă privativă de libertate. In fine, sancţiunile pot fi şi cumulative, în situaţia în care se aplică mai multe sancţiuni, ca de pildă, amenda, confiscarea unui bun, precum şi obligaţia de a repara prejudiciul cauzat prin fapta ilicită.

Trebuie semnalat faptul că, nu toate normele juridice conţin toate cele trei elemente. Intr-o opinie, în normele dreptului penal, ipoteza este contopită cu dispoziţia[1]. Alte norme juridice pot să nu conţină sancţiunea, ci numai ipoteza şi dispoziţia, sancţiunile fiind integrate, nu în norma respectivă, ci, în principiu, în alte dispoziţii ale actelor normative care reglementează diferitele domenii ale relaţiilor sociale, cum sînt, de pildă, codul civil, codul familiei, codul muncii.

Normele juridice nu există, ca atare, ci numai în cadrul unor acte, denumite acte normative, întrucît conţin norme juridice.

Numărul de norme juridice cuprinse în cadrul actelor normative diferă de la caz la caz. Este posibil ca un act normativ să cuprindă o singură normă juridică. In general, numărul cel mai mare de norme juridice sînt conţinute în coduri.

---

1) C.Bulai, Drept penal, Partea generală, vol.I, Bucureşti, 1979, p.1oo-1o1.

Normele juridice pot fi clasificate în mai multe grupe, în funcţie de diferite criterii.

Astfel, în funcţie de ramura de drept, se disting norme de drept constituţional, administrativ, penal, civil, dreptul muncii etc.

După actul normativ în care sînt cuprinse, există norme conţinute în legi, în decrete, în hotărîri ale Consiliului de Miniştri, în hotărîri ale consiliilor populare, în decizii ale comitetelor executive ale consiliilor populare etc.

După sfera lor de aplicare, există norme generale, speciale şi de excepţie.

Normele generale se aplică tuturor relaţiilor sociale dintr-o ramură de drept, ca de exemplu normele cuprinse în partea generală a condului penal. Normele speciale se referă la o anumită categorie de relaţii sociale din cadrul acelei ramuri, ca de pildă, normele privind încheierea căsătoriei din codul familiei. Normele de excepţie sînt norme derogatorii, care fac excepţie de la normele generale sau speciale, ca de exemplu regula potrivit căreia o femeie se poate căsători la vîrsta de 15 ani pentru motive temeinice, regula fiind vîrsta de 18 ani pentru bărbaţi şi 16 ani pentru femei[1)].

b. Raporturile juridice

Raporturile juridice sînt relaţii sociale reglementate de norme juridice. Ca urmare a acestei reglementări, participanţii la asemenea relaţii trebuie să se comporte în sensul stabilit de normele juridice respective, avînd drepturile şi obligaţiile prevăzute de acele norme.

1) Cu privire la alte categorii de norme juridice, a se vedea I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II, p.228 şi urm.

Prin raporturile juridice, dispoziţiile generale, impersonale ale normelor juridice se concretizează, se individualizează, întrucît se determină persoanele a căror conduită trebuie să se conformeze prescripţiilor normelor juridice.

Raporturile juridice sînt, deci, raporturi între oameni, raporturi sociale între persoane fizice sau juridice.

Avînd un caracter volitiv, deoarece iau naştere ca urmare a voinţei exprimate în normele juridice, raporturile juridice se înscriu în categoria raporturilor de suprastructură, a relaţiilor ideologice, iar ca atare, ele trec prin conştiinţa oamenilor.

Intr-o serie de cazuri, raporturile juridice exprimă şi voinţa participanţilor la ele, cum este, de pildă, cazul încheierii unui contract de vînzare-cumpărare, al căsătoriei etc. Chiar şi atunci cînd raporturile juridice se nasc ca urmare a producerii unor evenimente, independente de voinţa oamenilor, îndeplinirea obligaţiilor şi realizarea drepturilor presupune întotdeauna manifestarea voinţei participanţilor la aceste raporturi. Se apreciază, astfel, că în raporturile juridice se realizează o dublă voinţă, aceea a statului, exprimată în normele juridice şi voinţa subiectelor raporturilor juridice concrete.[1]

Ca şi normele juridice, care le reglementează, raporturile juridice au un caracter de clasă, ele exprimînd voinţa clasei sociale aflate la conducerea statului, voinţă conţinută în normele juridice respective, sau, a întregului popor, în socialism.

---

1) In acest sens, I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II. p.274.

Raporturile juridice prezintă o mare diversitate, ca urmare a diversităţii relaţiilor sociale reglementate prin normele juridice. Există, astfel, raporturi juridice de proprietate, de muncă, de familie, penale, administrative, financiare etc.

Majoritatea covîrşitoare a raporturilor juridice urmăresc realizarea dispoziţiilor din normele juridice. Alte raporturi juridice sînt raporturi de sancţionare, atunci cînd s-a produs o încălcare a dispoziţiei normelor juridice. Caracteristice acestei categorii sînt raporturile de drept penal, precum şi unele raporturi de drept administrativ, de dreptul muncii, de drept civil etc.

Raporturile juridice, fiind raporturi sociale, se stabilesc între oameni, dar numai în situaţia în care normele juridice le recunosc acestora calitatea de subiecte ale raporturilor juridice, cu alte cuvinte, cînd li se recunoaşte capacitatea de a fi subiecte de drept cînd li se recunoaşte, deci, capacitatea juridică.

Stabilirea calităţii de subiect de drept este determinată de interesele de clasă, de interesele clasei sociale aflate la conducerea statului. In funcţie de aceste interese se stabilesc şi care anume persoane pot fi subiecte într-un raport juridic. De exemplu, în orînduirea sclavagistă, sclavilor nu li se recunoaştea calitatea de subiecte de drept, nu li se recunoaştea o capacitate juridică.

Termenul de capacitate juridică desemnează aptitudinea generală a unei persoane de a avea drepturi şi obligaţii în cadrul raporturilor juridice[1].

---

1) I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II., p.281.

Capacitatea juridică este stabilită de normele juridice şi dobîndeşte anumite trăsături specifice fiecărei ramuri de drept. Există astfel, capacitate constituţională, administrativă, civilă, de dreptul muncii etc.

Capacitatea juridică poate fi generală, în situaţia în care ea reprezintă posibilitatea de a dobîndi drepturi şi de a-şi asuma obligaţii pentru toţi cetăţenii şi pentru toate situaţiile.

Capacitatea juridică poate fi şi specială, cînd se referă la anumite persoane sau la anumite categorii de raporturi juridice, ca de exemplu, capacitatea juridică a deputaţilor, a minorilor etc. Capacitatea juridică specială este specifică organizaţiilor socialiste, fiind determinată de competenţa acestora, organizaţiile socialiste neputînd să participe decît la anumite categorii de raporturi juridice.

Pot fi subiecte ale raporturilor juridice, în afară de persoanele fizice şi, persoanele juridice, ca de pildă, statul socialist, organele şi organizaţiile de stat, precum şi organizaţiile obşteşti, ca sindicatele, organizaţiile cooperatiste, asociaţiile ştiinţifice, artistice, sportive etc.

Calitatea de persoană juridică este condiţionată de întrunirea mai multor elemente şi anume, o organizare proprie, stabilită prin statut, un patrimoniu afectat realizării scopurilor pentru care a fost creată acea persoană juridică, precum şi aptitudinea de a dobîndi drepturi şi de a-şi asuma obligaţii, inclusiv de a acţiona şi de a fi acţionat în faţa unor organe jurisdicţionale[1].

---

1) A se vedea Decretul nr.31/1954, cu privire la persoanele fizice şi juridice.

In raporturile juridice, persoanele care participă la ele dobîndesc drepturi și își asumă obligații. Acestea constituie conținutul raporturilor juridice.

Drepturile subiective reprezintă posibilitatea pentru subiectele raporturilor juridice de a acționa într-un anumit fel, precum și de a pretinde celuilalt sau celorlalte subiecte la același raport de a adopta o conduită corespunzătoare[1].

In caz de opoziție, subiectul îndreptățit poate face apel la organele de stat, spre a i se asigura dreptul său subiectiv.

Drepturile subiective se realizează, deci, în cadrul unor raporturi juridice concrete.

Corelativă dreptului subiectiv este obligația, care reprezintă îndatorirea pretinsă de titularul dreptului subiectiv celuilalt sau celorlalte subiecte ale raportului juridic. Obligația poate consta într-o acțiune, adică în a face ceva sau, într-o inacțiune, adică în a nu face ceva.

Astfel, într-un contract de vînzare-cumpărare, cumpărătorul are dreptul de a i se preda obiectul cumpărat și, corelativ, obligația de a plăti prețul convenit, iar vînzătorul are dreptul de a pretinde să i să plătească prețul și, totodată, obligația de a preda cumpărătorului obiectul respectiv.

Drepturile subiective pot fi absolute, în cazul în care există obligația pentru toate celelalte persoane de a-l respecta, ca de exemplu, dreptul de proprietate

1) In literatura de specialitate, este folosit și termenul de "drept obiectiv", acesta desemnînd totalitatea normelor juridice. Cuvîntul "obiectiv" vrea să sublinieze faptul că aceste norme sînt independente de voința subiectelor raporturilor juridice concrete.

personală şi, relative, cînd obligaţia corelativă revine unui subiect determinat, cum ar fi, spre pildă, drepturile cumpărătorului şi ale vînzătorului într-un raport de vînzare-cumpărare.

Atît drepturile subiective, cît şi obligaţiile corelative se referă, întotdeauna, la o anumită conduită care constă, fie în săvîrşirea unei acţiuni, fie în abţinerea de a săvîrşi ceva.

Acţiunile şi inacţiunile constituie obiectul raporturilor juridice.

Obiectul raportului juridic nu trebuie confundat cu conţinutul acestuia.

Drepturile şi obligaţiile corelative se referă întotdeauna la acţiuni sau inacţiuni. Rezultă că, deşi distincte, între obiectul şi conţinutul raportului juridic există o strînsă legătură.

In unele raporturi juridice, acţiunile părţilor se referă la bunuri materiale, ca de exemplu, în cazul contractului de vînzare-cumpărare. Dar, şi în asemenea situaţii, obiectul raporturilor juridice îl constituie tot acţiunile sau inacţiunile subiectelor, acestea referindu-se însă la anumite bunuri materiale.

Pentru naşterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic este necesară producerea unor împrejurări stabilite ca atare de normele juridice, este necesară producerea unor fapte juridice. Astfel, raporturile juridice dintre părinţi şi copii apar ca urmare a faptului naşterii copilului.

Ceea ce face ca unui fapt să i se atribuie semnificaţie juridică, adică aptitudinea de a produce efecte juridice, este interesul clasei sociale care se află la conducerea statului. In funcţie de interesele acesteia, organele competente ale statului stabilesc care anume

fapte produc consecinţe juridice.

Faptele juridice se clasifică în funcţie de raportarea lor la conduita oamenilor, adică, după cum naşterea, modificarea sau stingerea lor au loc ca urmare a conduitei oamenilor sau prin intervenţia unor factori exteriori voinţei omului.

Din acest punct de vedere, faptele juridice se împart în evenimente şi acţiuni (inacţiuni).

Evenimentele sînt acele fapte producătoare de efecte juridice,care se manifestă independent de voinţa şi acţiunea oamenilor dar, care potrivit normelor juridice, dau naştere, modifică sau sting raporturi juridice De exemplu, decesul unei persoane face să apară unele raporturi juridice, ca de pildă, raporturile de succesiune şi, totodată, determină dispariţia altor raporturi, ca de exemplu,raporturile de muncă,ori cele privind plata pensiei.

Acţiunile şi inacţiunile sînt fapte juridice care se materializează în conduita oamenilor, adică ele produc efecte juridice ca urmare a conduitei oamenilor.

In funcţie de raportarea lor la dispoziţiile legale,acţiunile şi inacţiunile pot fi licite, cînd se produc cu respectarea legii şi ilicite, cînd prin ele se încalcă legea, cum sînt, de pildă, infracţiunile, contravenţiile, abaterile disciplinare. Aceste fapte dau naştere unor raporturi de sancţionare a persoanelor vinovate de producerea lor.

In cadrul acţiunilor licite, un loc important îl ocupă actele juridice individuale. Acestea sînt manifestări de voinţă făcute în scopul de a produce efecte juridice, ca de pildă, consimţămîntul soţilor la încheierea căsătoriei, ori un act individual al unui organ de stat cum ar fi, de exemplu, o autorizaţie de înstră-

inare a unui imobil, emisă de comitetul executiv al unui consiliu popular.

După modul cum are loc manifestarea de voinţă, actele juridice se împart în unilaterale, cînd raportul juridic ia naştere ca urmare a unei singure manifestări de voinţă, cum este actul de renunţare la un drept succesoral și, bilaterale, cînd raportul juridic nu se poate naşte decît prin acordul de voinţă al subiectelor, prin consimţămîntul acestora, ca de exemplu, un contract pentru executarea unei lucrări.

In unele situaţii, se produc consecinţe juridice ca urmare a conduitei oamenilor, chiar dacă faptele nu au fost săvîrşite cu intenţia de a produce efecte juridice, în măsura în care normele juridice leagă producerea de efecte juridice de faptul săvîrşirii lor[1)].

De exemplu, producerea de prejudicii printr-o faptă a unei persoane dă naştere obligaţiei de reparare a prejudiciului cauzat, chiar dacă cel care a produs paguba nu a săvîrşit acea faptă cu intenţia de a păgubi o persoană. De pildă, cineva uită un robinet deschis, se produce o inundaţie, care aduce pagube altor locatari.

3. Izvoarele si sistemul dreptului.

a. Izvoarele dreptului.

Noţiunea de izvor de drept are accepţiuni multiple. Principalele accepţiuni sînt acelea de izvor material şi izvor formal.

---

1) In legătură cu acestea, a se vedea şi T.Drăganu, Actele de drept administrativ, Ed.ştiinţifică, Bucureşti, 1959, p.8 şi urm.

Prin izvor material se înţeleg condiţiile materiale de existenţă, în primul rînd, modul de producţie, iar în cadrul acestuia, relaţiile de producţie, care determină voinţa clasei sociale conducătoare în societate, voinţă care se exprimă în norme juridice.

Izvorul formal al dreptului desemnează formele juridice, mijloacele specifice folosite de către stat, prin care voinţa clasei sociale conducătoare devine o voinţă oficială, de stat, obligatorie pentru întreaga societate.

Există o pluralitate de izvoare formale ale dreptului. O clasificare a acestora poate fi făcută în izvoare nescrise şi izvoare scrise.

Izvorul nescris al dreptului este obiceiul juridic, care în ordine cronologică, a fost primul izvor de drept. In momentul apariţiei statului, au fost preluate o serie de reguli cutumiare, aplicate în orînduirea comunei primitive, care au fost adaptate potrivit cerinţelor clasei dominante, exploatatoare, în acea vreme, clasa stăpînilor de sclavi. Regulilor cutumiare li s-a conferit caracter juridic, au devenit norme juridice.

Primele acte normative scrise din orînduirea sclavagistă şi feudală sînt, de fapt, culegeri de cutume juridice, cum a fost Legea celor douăsprezece table, la romani, iar la francezi, Legea salică[1].

Deşi este utilizat şi în statele burgheze, obiceiul juridic îşi pierde, în condiţiile capitalismului, însemnătatea pe care o avusese în trecut. Un rol mai important îl joacă acesta în dreptul anglo-saxon.

---

1) A se vedea, I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol. II, p.239.

In dreptul socialist, obiceiul juridic și-a pierdut și mai mult din importanța lui, deoarece prin caracterul lui preponderent conservator, nu este adecvat unei dinamici rapide, specifice orînduirii socialiste. Ritmul rapid al transformărilor sociale se repercutează și în domeniul dreptului, care consfințește, pe plan juridic, schimbările intervenite în viața economico-socială.

In sistemul nostru de drept, obiceiul juridic se menține doar cu titlu de excepție[1)].

Principalul izvor formal al dreptului rămîne izvorul scris, adică actele normative scrise.

In actualele sisteme de drept sînt folosite mai multe categorii de acte normative, locul principal fiind ocupat de lege.

Denumirea de lege are o utilizare străveche, prin ea fiind desemnate actele normative adoptate de către organele supreme ale puterii de stat[2)].

In unele sisteme de drept, ca de exemplu în dreptul anglo-saxon, (Marea Britanie, S.U.A., Canada), printre izvoarele de drept se înscrie și precedentul judiciar, alcătuit din hotărîrile instanțelor judecătorești, care au fost aplicate la o serie de cazuri similare, devenind, astfel, reguli cu caracter general.

---

1. Actualul Cod civil face referire la obiceiul juridic la unele articole ale sale. De exemplu, se arată în art.980 că, în cazul unor dispoziții îndoielnice, acestea se vor interpreta potrivit obiceiului locului unde a fost încheiat contractul în cauză.

2) Sînt cunoscute, astfel Codul lui Hammurabi din Babilon, Legea Manu din India, Legea Mu din China, Legile lui Solon din Grecia antică, Legea celor douăsprezece table la romani.
In perioada feudală, au fost edictate o serie de legi și coduri, ca de exemplu, Codul penal Carolina, din 1532 din Germania, Codul comercial din 1681 din Franța, iar la noi în țară poate fi amintit Codul Caragea din 1818.

In alte sisteme de drept, nu se recunoaşte precedentului judiciar calitatea de izvor de drept, interzicîndu-se chiar expres utilizarea acestuia ca izvor de drept[1].

In sistemul nostru de drept, practica judiciară nu se numără printre izvoarele dreptului. Cu toate acestea, precedentul judiciar are o anumită valoare, deoarece prin hotărîrile judecătoreşti se pot semnala unele deficienţe în conţinutul normelor juridice, putîndu-se oferi şi soluţii organelor de stat competente, în vederea perfecţionării legislaţiei[2].

Hotărîrile instanţelor judecătoreşti, fiind soluţii de speţă, individuale, nu întrunesc caracterul de generalitate care caracterizează normele juridice.

In ţara noastră, sistemul actelor normative este structurat în funcţie de locul deţinut de organul emitent în sistemul organelor statului. Aceasta face ca şi forţa juridică a actelor normative să fie diferită, în funcţie de locul organului emitent. In acest sistem, actul normativ inferior trebuie să fie conform cu actele normative superioare. Totodată, un act normativ trebuie să fie emis numai în limitele competenţei organului emitent şi, cu respectarea regulilor de procedură şi de formă stabilite.

In sistemul actelor normative, pe primul loc se situează legea.

---

1) De exemplu, Codul civil francez din 1804 interzicea instanţelor de judecată să emită dispoziţii generale prin hotărîrile pe care le adoptă.

2) A se vedea I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit.,vol.II, p.244; cu privire la rolul practicii judiciare, a se vedea şi A.Naschitz, I.Fodor, Rolul practicii judiciare în formarea şi perfecţionarea normelor dreptului socialist, Ed. Acad., Bucureşti, 1961 p.123 şi urm.

Locul superior al legii, în raport cu toate celelalte acte normative, este urmarea faptului că legile sînt adoptate de către Marea Adunare Națională, organul suprem al puterii de stat, care exprimă voința tuturor cetățenilor țării noastre, a întregii noastre națiuni.

Prin lege sînt reglementate cele mai importante relații sociale din orice domeniu și sector de activitate.

Suprematia legii în sistemul actelor normative a fost subliniată și în documentele de partid. Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că: "Trebuie să pornim ferm de la faptul că normele generale pentru toate sectoarele vieții economice și sociale trebuie să fie stabilite numai prin lege ..."[1].

Constituția este și ea tot o lege, dar o lege cu totul deosebită de celelalte legi, care sînt denumite și legi ordinare. Constituția este legea fundamentală, pe baza căreia sînt adoptate toate celelalte acte normative. Toate actele normative și individuale trebuie să fie conforme cu prevederile constituției.

In cadrul legilor se disting codurile, care reglementează, în mod unitar, un domeniu întreg de activitate, legile organice, prin care sînt organizate diferitele organe ale statului, ca de exemplu, legea de organizare judecătorească sau a procuraturii, legile excepționale, care sînt adoptate în împrejurări cu totul deosebite, avînd, de regulă, o aplicare limitată în timp.

Un alt izvor al dreptului nostru sînt decretele cu caracter normativ adoptate de către Consiliul de Stat

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. lo. Ed.pol., București, 1974, p.86.

al R.S.România. Aceste decrete conţin norme cu putere de lege. Decretele normative ale Consiliului de Stat trebuie să fie supuse spre aprobare Marii Adunări Naţionale, după care devin legi. Alte decrete cu caracter normativ ale Consiliului de Stat, care sînt emise în îndeplinirea unor atribuţii proprii, permanente ale Consiliului de Stat, ca de pildă, cele privind organizarea ministerelor, nu se mai supun spre aprobare Marii Adunări Naţionale.

Unele decrete emise de Preşedintele R.S.România, denumite "decrete prezidenţiale", sînt, de asemenea, izvoare de drept, întrucît conţin reguli general obligatorii, cum sînt, de pildă, decretele cu privire la stabilirea unor preţuri sau, cele prin care se declară starea de necesitate în cazul unor calamităţi.

Sînt izvoare de drept, în calitate de acte normative emise pe baza şi în vederea executării legilor, deci acte subordonate legii, hotărîrile normative ale Consiliului de Miniştri, ordinele, instrucţiunile şi alte acte normative ale miniştrilor şi ale conducătorilor celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat, hotărîrile normative ale consiliilor populare, deciziile normative ale comitetelor şi birourilor executive ale consiliilor populare, hotărîrile comune ale organelor de partid şi de stat, iar uneori şi obşteşti.

Sînt izvoare de drept şi unele acte emise de organizaţiile obşteşti, dacă prin lege li se recunoaşte caracter normativ. Este o expresie a democratismului orînduirii noastre, a participării maselor la conducerea societăţii.

1) Poate fi dată ca exemplu Hotărîrea comună a C.C.al P.C.R.,Marii Adunări Naţionale şi Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale ,din 29 martie 1977,cu privire la unele probleme importante ale politicii interne şi externe a R.S.România.

Actele normative, de regulă, intră în vigoare în momentul publicării lor, dacă nu s-a stabilit o altă dată de intrare a lor în vigoare.

Efectele juridice ale actelor normative se produc pentru viitor, deci, în principiu, acestea nu sînt retroactive, cu unele excepții, ca de exemplu, cînd însuși actul normativ prevede expres că produce efecte și pentru trecut (efecte retroactive). Sînt , de asemenea, retroactive legile penale care stabilesc un regim mai blînd, precum și legile de interpretare, care produc efecte juridice de la data intrării în vigoare a actului normativ pe care îl interpretează.

Actele normative, cu aplicarea fără limită în timp, își încetează existența prin abrogare, în timp ce actele normative pe o anumită durată determinată își încetează acțiunea prin ajungerea la termen, în mod automat (actele normative temporare).

Abrogarea poate fi expresă, cînd în noul act normativ se prevede că se abrogă unul sau mai multe acte normative și, tacită (implicită), cînd nu se prevede aceasta, dar rezultă din faptul că noile reglementări contravin celor anterioare, care deci nu se mai pot aplica.

Abrogarea expresă poate fi directă, cînd se arată care anume act normativ se abrogă și, indirectă, cînd se prevede că se abrogă dispozițiile anterioare contrare.

In unele situații, mai rare , un act normativ poate fi aplicat și după ce a ieșit din vigoare. De exemplu, o faptă incriminată de o lege penală temporară, săvîrșită în perioada aplicării acelei legi, poate fi pedepsită și dacă a fost descoperită după ieșirea din vigoare a legii respective[1].

1) Codul penal, art.16.

b) Sistemul dreptului

Dreptul este un ansamblu de norme juridice organizate într-un sistem, structurat pe baza unor criterii stabilite în funcție de voința și interesele clasei sociale conducătoare, care urmează a fi ocrotite prin drept[1]. La rîndul lor, această voință și interese sînt determinate de cauze obiective, în primul rînd, de cauze economice.

Sistemul dreptului cuprinde mai multe elemente. La baza sistemului se află normele juridice, ca elemente de bază. Urmează apoi instituțiile juridice și, în sfîrșit, ramurile de drept.

Instituția de drept (juridică) este alcătuită dintr-un ansamblu de norme juridice, care reglementează o grupă unitară de relații sociale, generînd, astfel, o categorie distinctă de raporturi juridice, ca de exemplu, instituția căsătoriei, succesiunii etc.

Unele instituții juridice pot cuprinde subgrupe de norme de drept, cum este instituția proprietății socialiste, care, la rîndul ei, cuprinde două subgrupe și anume, proprietatea socialistă de stat și proprietatea socialistă cooperatistă.

Este posibil ca aceeași instituție juridică să cuprindă norme din ramuri de drept diferite. In acest caz, ne aflăm în prezența unei instituții complexe, ca de pildă, instituția proprietății socialiste, care cuprinde norme din mai multe ramuri de drept.

---

1) Cu privire la noțiunea de sistem de drept, a se vedea și I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II, p. 306 și urm.

Ramura de drept cuprinde o totalitate de norme juridice, avînd legături strînse între ele, care reglementează relaţii sociale avînd acelaşi specific, au la baza lor principii comune şi folosesc aceleaşi metode de reglementare.

Ramura de drept cuprinde mai multe instituţii juridice, deoarece reglementează o sferă mai largă de relaţii sociale decît instituţia juridică.

Ramurile de drept, deşi distincte, prezintă legături între ele, se află într-o strînsă interdependenţă.

Pentru ~~structurarea~~ sistemului de drept în ramuri şi instituţii, principalele criterii sînt obiectul reglementării şi metoda de reglementare.

Prin obiectul reglementării juridice se înţeleg relaţiile sociale reglementate prin norme juridice. Avînd trăsături specifice comune, relaţiile sociale pot fi reglementate de normele juridice ale aceleaşi ramuri de drept. Există astfel relaţii sociale de muncă, relaţii financiare, civile, de familie, succesorale etc.

Metoda reglementării este, de asemenea, un criteriu de constituire a ramurilor de drept. Datorită metodei diferite de reglementare juridică, anumite norme juridice, deşi au acelaşi obiect, un obiect comun, fac parte din ramuri de drept diferite, distincte. De pildă, relaţiile patrimoniale fac obiectul de reglementare al mai multor ramuri de drept, anume, al dreptului civil, administrativ, financiar, cooperatist, al dreptului muncii, al dreptului familiei etc.

In literatura de specialitate sînt enumerate, ca metode de reglementare, egalitatea juridică a subiectelor, specifică dreptului civil, metoda reglementării autoritare, din dreptul administrativ sau financiar, metoda recomandării etc.

De remarcat faptul că, aceeaşi metodă poate fi utilizată de mai multe ramuri, ca de exemplu, metoda reglementării autoritare în dreptul administrativ, financiar, penal etc.

Este posibil, totodată, ca una şi aceeaşi ramură de drept să utilizeze mai multe metode, ca de pildă, dreptul civil, în care, alături de metoda egalităţii juridice, este folosită, în unele situaţii, şi metoda reglementării autoritare, ca de exemplu, în cazul răspunderii civile.

In decursul istoriei, sistemele de drept au cunoscut o evoluţie continuă, o dată cu trecerea de la o formaţiune socială la alta. Sistemele de drept pot cunoaşte unele modificări chiar şi în cadrul aceleaşi orînduiri, al aceluiaşi tip istoric de stat, de la o etapă de dezvoltare la alta.

In statele bazate pe exploatarea omului de către om, doctrina juridică consideră că sistemele de drept ar conţine două mari categorii de ramuri de drept şi anume: dreptul public, alcătuit din dreptul constituţional, administrativ, penal etc. şi dreptul privat, format din dreptul civil, comercial etc.

In faza imperialistă a capitalismului, datorită intervenţiei tot mai accentuate a statului burghez contemporan în probleme socotite anterior ca fiind de domeniul particular, privat, vechea împărţire în drept public şi drept privat, datînd încă din vremea dreptului roman, începe să nu mai fie, în mod unanim, acceptată.

In căutarea unei soluţii, în această situaţie, unii doctrinari burghezi au emis ideea unor ramuri de drept cu caracter mixt, care să grupeze norme atît de drept public, cît şi de drept privat[1].

1) Pentru detalii, a se vedea, I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II, p.318 şi urm.

Clasicii marxismului au arătat că, dreptul privat a apărut din nevoia apărării proprietății private asupra mijloacelor de producție, iar dreptul public, în legătură cu acțiunile statului, ca instrument colectiv de apărare a intereselor minorității exploatatoare[1].

In statele socialiste, interesele personale ale cetățenilor sînt în concordanță cu interesele generale fundamentale ale tuturor membrilor societății, acestea fiind apărate, în ansamblul lor, de întregul sistem de drept socialist. Normele juridice exprimă voința și interesele tuturor oamenilor muncii, ale întregii națiuni socialiste, alcătuind un sistem unitar, care cuprinde, așa cum am arătat, mai multe subdiviziuni.

Sistemul nostru de drept este alcătuit din mai multe ramuri de drept, printre care, dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul financiar, dreptul penal, dreptul civil, dreptul familiei, dreptul cooperatist, dreptul muncii etc.[2]

Pe lîngă sistemul de drept, există și un sistem al științelor juridice, al căror obiect este însuși dreptul, totalitatea normelor juridice, pe ramuri de drept. Cercetînd normele juridice, cauzele care le determină, rolul lor în societate, științele juridice joacă un rol important, punînd în evidență necesitatea unor perfecționări în legislație, venind și cu propuneri concrete în acest sens.

---

1) K.Marx, F.Engels, Ideologia germană, E.S.P.L.P., Buc., 1956, p.61-62.

2) In legătură cu ramurile de drept, a se vedea , I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II, p.236 și urm., precum și lucrările citate.

4. Realizarea dreptului

Prin realizarea dreptului se înţelege ansamblul acţiunilor necesare pentru traducerea în viaţă a normelor juridice, acţiuni care privesc conduita subiectelor de drept. Aşa cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, "... nu este suficient că am înscris în legi; trebuie să şi înfăptuim prevederile legilor"[1].

In cazul normelor prohibitive, nu este necesară organizarea unor acţiuni speciale. In acest caz, pentru realizarea dreptului este suficient faptul că persoanele cărora li se adresează acele norme, să se abţină de a săvîrşi faptele interzise de ele. Normele prohibitive produc consecinţe juridice, adică dau naştere unor raporturi juridice, numai în situaţia în care a avut loc o încălcare a dispoziţiei lor şi, cînd se pune problema aplicării unei sancţiuni juridice.

In cazul celorlalte categorii de norme, adică a normelor onerative şi permisive, este necesară săvîrşirea unor acţiuni, fie de către organele de stat competente, prin emiterea unor acte individuale de aplicare a normelor juridice, la cazuri concrete, care constituie factor generator de raporturi juridice, fie de către persoanele fizice şi juridice, altele decît organele statului, care săvîrşesc o multitudine de fapte juridice, intră într-o diversitate de raporturi juridice, în care realizează prevederile normelor juridice.
Dacă activitatea de creare a dreptului nu poate fi înfăptuită, în principiu, decît de organele puterii şi cele ale administraţiei de stat, activitatea de realizare a dreptului

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.3, Ed.Pol., Bucureşti, 1969, p.467.

este înfăptuită de toate organele statului, precum şi de către toate persoanele fizice şi juridice, cărora li se adresează normele juridice.

Actele normative, prin ele însele, nu dau naştere, nu modifică şi nici nu sting raporturi juridice concrete. Pentru aceasta, este nevoie de intervenţia unor acte de realizare a dreptului, de aplicare a prevederilor normelor juridice la situaţii concrete, este necesară săvîrşirea unor acte individuale de aplicare, fie de către organe de stat, fie de către alte subiecte de drept.

Ca să se poată realiza dreptul, se impune, în mod firesc, cerinţa respectării prevederilor normelor juridice. Respectarea dreptului constituie o obligaţie generală pentru orice organ de stat, organizaţii obşteşti, alte persoane juridice, pentru orice persoană fizică, indiferent de funcţia ocupată şi de faptul că este sau nu este cetăţean al ţării.

Atitudinea faţă de normele juridice este diferită în funcţie de tipul istoric de stat. Astfel, în statele bazate pe exploatarea omului de către om, în timp ce minoritatea explotatoare este interesată în respectarea dreptului, care îi consacră poziţia dominantă în societate, masele exploatate au, în general, o atitudine negativă faţă de legile statului. Respectarea dreptului se asigură, în principal, prin aplicarea constrîngerii de către organele statului.

Trebuie menţionat însă faptul că, masele populare nu au o atitudine negativă faţă de toate normele dreptului burghez, dimpotrivă, pentru respectarea unora dintre acestea, cum sînt cele care consacră drepturile şi libertăţile democratice, oamenii muncii desfăşoară susţinute acţiuni de masă, faţă de încercările organelor

de stat de a încălca asemenea norme, în dauna maselor muncitoare și, în favoarea claselor exploatatoare. Respectarea dreptului în statele bazate pe exploatare are un caracter contradictoriu, consecință directă a caracterului contradictoriu al orînduirilor bazate pe exploatare.

Cu totul alta este situația în statele socialiste. Astfel, în statul nostru, stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, legile exprimă voința maselor populare, promovînd, totodată, interesele oamenilor muncii, idealul lor de construire a socialismului și comunismului, de făurire a unei vieți tot mai prospere și mai fericite.

Necesitatea respectării stricte a legii de către oricine și în orice împrejurare (principiul legalității socialiste) a fost subliniată în repetate rînduri în documentele de partid. In Programul P.C.R. se menționează ca o îndatorire de bază a tuturor cetățenilor, fără nici o excepție, "de a respecta întocmai legile țării, de a nu permite nimănui nesocotirea sau încălcarea legislației noastre socialiste, de a face imposibilă manifestarea abuzului de putere, a traficului de influență, a folosirii în interes propriu și în dauna oamenilor muncii a oricăror funcții sau munci de răspundere încredințate de societate"[1].

In legătură cu legalitatea socialistă, se pune și problema <u>ordinei de drept</u>, care înseamnă desfășurarea relațiilor sociale reglementate de normele juridice în strictă conformitate cu prevederile acestora.

Ordinea de drept constituie o necesitate în orice domeniu și sector de activitate, în primul rînd, în procesul de producție. Marx arată că reglementarea și

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., op.cit., p.711.

ordinea "... constituie ele însele un element necesar al oricărui mod de producţie..."[1].

Datorită faptului că normele juridice exprimă voinţa oamenilor muncii şi le promovează interesele, în socialism, în majoritatea cazurilor , legalitatea socialistă şi ordinea de drept sînt asigurate de bunăvoie de către membrii societăţii noastre, care respectă normele juridice, avînd convingerea că astfel sînt apărate cuceririle revoluţionare, socialiste, obţinute prin lupta şi munca lor comună, prin grele sacrificii mergînd pînă la sacrificiul vieţii.

Convingerea este, aşadar, metoda principală, caracteristică orînduirii noastre, de asigurare a respectării dreptului.

Sînt însă posibile unele situaţii, din ce în ce mai rare, cînd metoda convingerii nu dă rezultatele aşteptate. Mai există încă unele elemente antisociale, parazitare, care nu înţeleg importanţa necesităţii de a se respecta normele juridice şi, ca atare, nu ţin seama de ele, le încalcă. Faţă de aceste persoane, trebuie să se aplice măsuri de sancţionare, de constrîngere, spre a se asigura legalitatea socialistă, ordinea de drept socialistă. Pentru faptele lor ilicite, de încălcare a prevederilor legii, orice persoană poartă o răspundere juridică. Ca să existe această răspundere, trebuie ca persoana în cauză să încalce legea, adică să aibă o conduită ilicită, să existe o legătură cauzală între conduita sa ilicită şi rezultatul produs, fapta să fie săvîrşită cu vinovăţie şi să nu existe împrejurări care exonerează de răspundere acea persoană[2].

---

1) K.Marx, Capitalul, vol. III, E.P.L.P., Bucureşti, 1955, p.747.

2) A se vedea şi I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol. II, p.422 şi urm.

Gravitatea încălcării nu este întotdeauna aceeaşi. In anumite împrejurări, se aduc atingere unor valori sociale importante, ca de exemplu, securitatea statului, integritatea avutului obştesc, viaţa omului etc. Astfel de încălcări sînt socotite infracţiuni, faptele cele mai grave. Impotriva persoanelor care le săvîrşesc, se aplică sancţiuni mai severe, anume sancţiunile penale.

In alte împrejurări, încălcările sînt mai puţin grave, prejudiciile sociale sînt mai reduse ca importanţă. Asemenea fapte sînt contravenţiile, iar sancţiunile in cazul lor au caracter administrativ (de regulă amenda).

Abaterile faţă de îndatoririle de serviciu sînt pedepsite cu sancţiuni disciplinare, mergînd pînă la desfacerea contractului de muncă.

In situaţia în care s-au produs pagube materiale, este antrenată răspunderea civilă sau materială, după caz, care constă în obligaţia de a repara prejudiciul cauzat.

In ţara noastră, în actuala etapă de dezvoltare, în care se edifică societatea socialistă multilateral dezvoltată şi se creează condiţiile trecerii la comunism, ca urmare a întăririi şi înfloririi orînduirii noastre, a dezvoltării economiei naţionale şi ridicării continue a bunăstării oamenilor muncii, a dezvoltării nivelului conştiinţei sociale, a dezvoltării conştiinţei socialiste a maselor, a întăririi unităţii şi coeziunii naţiunii noastre în jurul partidului, au fost create condiţiile obiective şi subiective ale asigurării ferme a legalităţii socialiste, a ordinii de drept socialiste.

In prezent are loc un proces de modificare şi mai accentuată a raportului dintre convigere şi constrîngere, în sensul restrîngerii sferei de aplicare a constrîngerii şi de lărgire corespunzătoare a sferei şi importanţei convingerii, de participare tot mai largă a opiniei publice, a maselor la lupta pentru prevenirea şi combaterea faptelor antisociale, de încălcare a dreptului.

Totodată, are loc un proces de înlocuire, într-o serie de cazuri, a răspunderii penale cu răspunderea administrativă sau cu aplicarea unor forme de influenţare obştească.

Această stare de lucruri nu trebuie să ducă însă la subaprecierea rolului şi importanţei activităţii de constrîngere, de aplicare a sancţiunilor juridice. In Programul P.C.R. se pune un accent deosebit asupra sarcinilor care revin organelor statului, în ceea ce priveşte apărarea orînduirii socialiste, a proprietăţii obşteşti şi personale, respectarea legilor şi a normelor de convieţuire socialiste, asigurarea liniştei publice[1]. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată că, "... cei care încalcă legile, cei care aduc prejudicii construcţiei socialiste şi comuniste, independenţei naţionale a patriei, sub orice formă, trebuie pedepsiţi fără milă, în conformitate cu prevederile legilor statului nostru..."[2].

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., op.cit., p.690-692.
2) Nicolae Ceauşescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.44.

CAPITOLUL II

SISTEMUL ORGANELOR STATULUI

1. Sistemul democrației socialiste în R.S.România.

Orînduirea noastră socialistă se caracterizează, printre altele, și printr-un sistem complex de conducere a societății, denumit și sistem al organizării politice a societății sau, sistem al democrației socialiste.

Organizarea politică a societății cuprinde un ansamblu organizat, un sistem de organe de stat și de organizați obștești, care concură la realizarea puterii de stat, la conducerea politică a societății[1].

Organizarea politică a societății noastre se prezintă ca un sistem unitar, ale cărui părți componente sînt: Partidul Comunist Român, forța politică conducătoare a societății noastre, organele de stat, organele de partid și de stat, organizațiile de masă și organizațiile obștești[2].

In cadrul democrației noastre socialiste, Partidul Comunist Român, în calitatea sa de forță politică

1) In această problemă a se vedea, I.Ceterchi și colectiv, Organizațiile obștești în sistemul organizării politice din R.S.R., Ed.Acad.R.S.R., Buc.,1973,p.8.

2) Pentru detalii, a se vedea, I.Muraru, Curs de drept constituțional socialist român, vol.II, București, 1978, p.3 și urm.

conducătoare a societății, stabilește liniile directoare ale sistemului organizării politice, formele și metodele de realizare ale acestui sistem, în raport cu schimbările care survin în mod permanent în viața economico-socială a țării noastre.

Un loc important în cadrul organizării politice a societății îl ocupă sistemul organelor de stat[1], deoarece acestea, spre deosebire de organizațiile nestatale, dispun de forța de constrîngere a statului, pe care o pot folosi, la nevoie.

Alături de organele statului, organizațiile de masă și obștești, ca sindicatele, organizațiile cooperatiste, organizațiile de femei, de tineret, asociațiile culturale, sportive etc. participă la conducerea societății noastre, fiecare în modul său specific.

Toate organizațiile de masă și obștești din țara noastră, sînt unite în Frontul Democrației și Unității Socialiste care, sub conducerea P.C.R., constituie cel mai larg organism politic, cu caracter reprezentativ, care asigură participarea oamenilor muncii la conducerea tuturor domeniilor de activitate. Se asigură astfel un cadru larg și cu adevărat democratic de conducere politică a societății, de făurire a noii orînduiri sociale-comunismul.

2. Noțiunea de sistem al organelor statului

Prin sistem al organelor statului se înțelege ansamblul organelor statului, grupate pe categorii de organe, în funcție de forma fundamentală a puterii de

---

1) A se vedea și I.Deleanu, Gh.Boboș, Organele statului socialist român în sistemul democrației socialiste, E.D.P., București 1973.

stat pe care o realizează[1].

In cadrul fiecărei categorii, între organele componente ale acelei categorii există raporturi, atît de colaborare, cît şi de subordonare, în funcţie de competenţa fiecărui organ.

Această definiţie a sistemului organelor statului necesită unele explicaţii.

In primul rînd, se impune explicarea noţiunii de putere de stat.

Marx şi Engels au definit puterea de stat ca fiind puterea organizată a unei clase pentru asuprirea alteia[2].

Definiţia dată puterii de stat de către clasicii marxismului are în vedere însă numai situaţia statelor împărţite în clase antagoniste, în care o minoritate exploatatoare îşi exercită dominaţia în societate asupra unei majorităţi exploatate, prin intermediul statului, în cadrul căruia deţine puterea politică şi economică. Dispunînd de un aparat înzestrat, în principal, cu mijloace de constrîngere, clasa aflată la conducerea statului îşi impune voinţa asupra majorităţii membrilor societăţii, îşi exercită dominaţia de clasă, îşi exercită deci puterea în societate.

Puterea de stat este, aşadar, o putere politică, o putere de clasă, care aparţine unei clase, sau mai multor clase, în baza puterii economice pe care o deţin.

---

1) Cu privire la noţiunea de sistem al organelor statului, a se vedea, T.Drăganu, Drept constituţional, E.D.P.,Buc.,1972,p.247; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului în R.S.R., Ed.Stiinţifică, Buc.,1966, p.140 şi urm.; N.Prisca, Drept constituţional, E.D.P. 1977, p.290; I.Muraru, Curs de drept constituţional, op.cit.,vol.II,p.15 şi urm.; I.Deleanu, Drept constituţional, E.D.P., Bucureşti, 1980, p.332 şi urm.

2) K.Marx, F.Engels, Opere, vol.4., Ed.pol.,Bucureşti, 1958, p.488.

In socialism, puterea de stat aparţine întregului popor, tuturor oamenilor muncii.

In societăţile cu clase antagoniste, puterea de stat reprezintă o dictatură, dictatura clasei dominante în societate. Ea poate fi dictatura uneia sau mai multor clase minoritare, ca de pildă în condiţiile capitalismului, dar poate fi şi o dictatură a majorităţii societăţii asupra unei minorităţi exploatatoare, situaţie specifică perioadei de trecere de la capitalism la socialism, cînd clasa muncitoare şi aliaţii săi deţin puterea politică, iar burghezia şi unele elemente ale moşierimii deţin puterea economică. In aceste conditii, dictatura revoluţionară a oamenilor muncii este, în esenţă, o largă democraţie socialistă. Aşa după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, "Dictatura revoluţionară a clasei muncitoare se exercită exclusiv împotriva forţelor reacţionare, care se opun cu înverşunare progresului social... Prin aceasta, puterea revoluţionară a clasei muncitoare se manifestă încă de la început drept cea mai democratică şi populară formă de guvernămînt..."[1].

Puterea de stat poate fi definită ca fiind "puterea organizată în stat a clasei sociale aflată la conducerea statului, prin care aceasta îşi realizează interesele şi îşi impune voinţa, ca voinţă oficială, de stat, obligatorie pentru toţi membrii societăţii[2].

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol.12, Bucureşti, 1976, p.378.

2) Cu privire la noţiunea de putere de stat, a se vedea: M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.80 şi urm.; I.Muraru, Drept constituţional socialist român, vol.I, Bucureşti, 1976, p.168 şi urm.; I.Deleanu, Drept constituţional, op.cit., p.90 şi urm.

Dacă vrem să subliniem anumite aspecte specifice ale puterii de stat în socialism, putem defini puterea de stat, cu referire la țara noastră, ca fiind "puterea organizată în stat a tuturor oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, prin care se realizează, sub conducerea P.C.R., voința acestora, ca voință oficială, de stat, în scopul dezvoltării multilaterale a societății noastre socialiste și înaintării sale spre comunism".

Potrivit Constituției țării noastre, în R.S. România, întreaga putere aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa. Această putere se întemeiază pe alianța muncitorească-țărănească, ea fiind, prin esența ei, o largă și autentică democrație socialistă[1].

Puterea de stat este unică, în sensul că aparține în întregime clasei sociale aflate la conducerea statului. Acele teorii care susțin că, în condițiile capitalismului, ar exista mai multe puteri (teoria separației puterilor în stat), precum și faptul că, între aceste puteri, ar exista un echilibru, sînt false, ele încercînd să înșele masele populare cu privire la conținutul real al puterii de stat în capitalism, putere care aparține minorității exploatatoare capitaliste[2].

Puterea de stat este totodată și suverană, adică este neîngrădită (supremă), se exercită în toate domeniile vieții sociale (deplină) și, nu este subordonată față de o altă putere (independentă).

---

1) Constituția R.S.România, art.2.

2) In problema separației puterilor, a se vedea I.D.Levin, Stiința burgheză contemporană a dreptului de stat, Ed.științifică, București, 1962, p.262.; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.27 și urm.

In relaţiile dintre statele bazate pe exploatarea omului de către om, suveranitatea puterii de stat este încălcată deseori de către statele mai puternice în dauna statelor mai slabe din punct de vedere militar sau economic.

Statele socialiste, atît în relaţiile lor reciproce, cît şi în relaţiile lor cu alte state, respectă neclintit suveranitatea puterii de stat. Aşa după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, "Aşezăm ferm la baza tuturor relaţiilor internaţionale ale României principiile deplinei egalităţi în drepturi, respectului independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne..."[1].

In ceea ce priveşte realizarea puterii de stat, în lumina prevederilor constituţionale, se disting patru forme fundamentale, cărora le corespund patru categorii mari de organe ale statului[2].

Aceste forme fundamentale de realizare a puterii de stat sînt:

1) <u>Exercitarea puterii de stat</u>, care constă în conducerea generală a societăţii, prin reglementarea celor mai importante relaţii sociale, pe calea adoptării de acte normative[3].

---

1) Nicolae Ceauşescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului...", op.cit., p.39.

2) In această problemă, a se vedea, I.Ceterchi şi colectiv, Organizarea şi activitatea de stat în R.S.R.,Ed. Academiei R.S.R., Buc., 1974, p.233 şi urm., T.Drăganu, Formele de activitate ale organelor statului socialist, Ed.şt., Buc., 1965, p.56 şi urm.; I.Deleanu Drept constituţional, op.cit., p.366 şi urm.

3) T.Drăganu, Formele de activitate...,op.cit., p.5o şi urm.; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului,op. cit.,p.146 şi urm.; I.Ceterchi şi colectiv, Organizarea şi activitatea de stat, op.cit., p.234.

Acestei forme îi corespund organele puterii de stat, anume: Marea Adunare Națională, Consiliul de Stat și Președintele R.S.România, pe plan central (organele supreme ale puterii de stat) și, consiliile populare, în unitățile administrativ-teritoriale ale țării, deci pe plan local (organele locale ale puterii de stat).

2) Administrația de stat, care constă în activitatea de executare a reglementărilor juridice stabilite de organele puterii de stat și a actelor celorlalte organe ale statului. Este, prin urmare, o activitate executivă[1].

Acestei forme îi corespund organele administrației de stat și anume: pe plan central, Consiliul de Miniștri, ministerele, celelalte organe centrale ale administrației de stat, întreprinderile și instituțiile de stat de interes republican, iar pe plan local, comitetele executive și birourile executive ale consiliilor populare, organele locale de specialitate ale administrației de stat, întreprinderile și instituțiile de stat de subordonare locală.

3) Justiția (activitatea judecătorească), care constă în soluționarea de litigii, formă care presupune restabilirea drepturilor legale încălcate, precum și pedepsirea celor care contravin legii.

Acestei forme îi corespund organele judecătorești, anume: Tribunalul Suprem, pe plan central, tribunalele județene și judecătoriile, pe plan local, precum și tribunalele militare.

---

1) M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., op.cit., p.223 și urm.; Al Negoiță, Drept ad-tiv și elemente de știința ad-tiei, U.B., Buc.,1981, p.5 și urm;I.Ceterchi și colectiv, op.cit.,p.294 și urm. I.Drăganu, op.cit., p.21o și urm.; R.Ionescu, Drept ad-tiv, E.D.P., Buc., 197o,p.23 și urm. I.Vîntu, I. Anghene, M,Străoanu, Organele ad-tiei de stat în R.S. România, Ed.Acad., Buc.,1971, p.7 și urm.

4. Controlul respectării legii, activitate desfăşurată de către organele procuraturii şi anume: Procuratura Generală, pe plan central, procuraturile judeţene şi locale, precum şi procuraturile militare[1].

Din cele prezentate mai înainte, se desprinde ideea că, potrivit celor patru forme fundamentale de realizare a puterii de stat, sistemul organelor statului nostru cuprinde patru subsisteme de organe de stat, în funcţie de forma fundamentală a puterii de stat pe care o realizează.

In cadrul fiecărui subsistem, organele sînt grupate în raport cu competenţa fiecăruia în parte, în cadrul unor relaţii de subordonare[2].

---

1) In unele lucrări de specialitate, această formă fundamentală de realizare a puterii de stat este denumită "asigurarea respectării legii". După părerea noastră, este o denumire prea largă, faţă de conţinutul acestei forme, deoarece asigurarea respectării legii se realizează prin activitatea tuturor organelor statului, precum şi a organizaţiilor obşteşti şi chiar a cetăţenilor, a persoanelor fizice. De aceea, am utilizat denumirea de "Control al respectării legii", întrucît o considerăm mai adecvată conţinutului acestei forme fundamentale de realizare a puterii de stat. Evident, activitate de control desfăşoară toate organele de stat, în limitele competenţei fiecăruia. Insă această activitate este desfăşurată în mod special de către organele procuraturii, care au fost create tocmai cu sarcina de a urmări modul cum este respectată legea de către organele de stat, organizaţiile obşteşti, alte persoane juridice, precum şi de persoane fizice.

2) Cu privire la subordonarea organelor statului, a se vedea M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit.,p.138, şi urm.; I.Muraru, Curs de drept constituţional, vol.II, op.cit., p.21.

Se impune, aşadar necesitatea explicării noţiunii de <u>competenţă</u>.

Prin <u>competenţă</u> se înţelege ansamblul atribuţiilor, adică a drepturilor şi, totodată, a obligaţiilor, care sînt conferite organelor statului prin acte de stat, în primul rînd, prin lege[1].

In funcţie de anumite criterii, competenţa poate fi teritorială, materială şi temporală[2].

<u>Competenţa teritorială</u> se defineşte prin aptitudinea unui organ de stat de a-şi exercita prerogativele în cadrul unui teritoriu determinat.

Din acest punct de vedere, există <u>organe centrale</u>, competente pe întregul teritoriu al ţării şi, <u>organe locale</u>, competente într-o anumită unitate administrativ-teritorială (judeţ, municipiu, oraş, sector al municipiului Bucureşti, comună)[3].

Ca urmare a subordonării ierarhice, în baza competenţei teritoriale, organele superioare au dreptul de a da dispoziţii obligatorii organelor inferioare, de a le controla şi, de a anula actele ilegale ale acestora.

Subordonarea ierarhică, în baza competenţei teritoriale, este întîlnită la toate categoriile de organe

---

1) In legătură cu noţiunea de competenţă, a se vedea şi Al.Negoiţă, Drept administrativ şi elemente, op.cit.; p.66 şi urm., 241 şi urm.

2) Cu privire la personalul organelor de stat, se poate pune problema şi a unei competenţe personale a acestuia.

3) Denumirea de organe "centrale", credem că nu exprimă în mod adecvat competenţa teritorială a acestora, ci numai faptul că ele sînt situate într-un centru. Socotim că ar fi mai potrivită, spre a exprima competenţa teritorială generală a acestora, denumirea de "organe republicane", spre a le distinge de organele locale.

de stat. In ceea ce privește organele judecătorești, subordonarea se referă la dreptul pentru instanța superioară de a controla, inclusiv dreptul de a anula hotărîrea instanței inferioare.

Competența materială constă în aptitudinea unui organ de stat de a-și desfășura activitatea într-unul sau în mai multe domenii și sectoare de activitate, de a avea anumite drepturi și obligații, de a rezolva un anumit cerc determinat de probleme.

Din punct de vedere al competenței materiale, se disting organe cu competență materială generală, care pot rezolva, în principiu, orice probleme și din orice domeniu. Din această categorie fac parte, Consiliul de Miniștri și comitetele executive, respectiv birourile executive ale consiliilor populare.

Trebuie făcută o precizare. Deși sînt organe cu competență materială generală, comitetele și birourile executive ale consiliilor populare nu pot să-și desfășoare activitatea în orice domeniu, așa cum procedează Consiliul de Miniștri. Astfel, comitetele și birourile executive ale consiliilor populare nu pot rezolva probleme din sfera relațiilor diplomatice sau, cele privind organizarea forțelor armate ale țării, securitatea, poșta, telecomunicațiile, transporturile maritime, aeriene etc.

Organele cu competență materială de specialitate sînt competente să-și desfășoare activitatea doar în anumite domenii și sectoare de activitate, potrivit specializării fiecăruia. Ele nu pot să rezolve probleme din alte domenii și sectoare. Asemenea organe sînt ministerele și alte organe centrale ale administrației de stat, precum și organele locale de specialitate ale administrației de stat.

Competența materială este denumită uneori și competență funcțională.

Se mai poate vorbi și de o competență temporală, adică de aptitudinea unui organ de stat

de a-şi exercita atribuţiile într-un anumit interval de timp. Din acest punct de vedere, există organe permanente, care îşi desfăşoară activitatea fără o limită în timp, cu alte cuvinte, pe o perioadă de timp nedeterminată, precum şi organe temporare (organe ad-hoc), adică create special pentru îndeplinirea unei anumite activităţi, pentru rezolvarea unor probleme concrete, precis determinate şi, care sînt desfiinţate după ce şi-au îndeplinit misiunea[1]. Majoritatea covîrşitoare a organelor de stat sînt organe cu caracter permanent.

Intrucît am folosit termenul de organ de stat, credem că se impune explicarea acestei noţiuni, spre a se înţelege conceptul de sistem al organelor statului.

Organul de stat este o formă organizatorică statală, constituită dintr-un colectiv de persoane, înzestrată cu mijloace materiale şi financiare şi, avînd o competenţă precis determinată (drepturi şi obligaţii), creată prin lege sau prin alte acte de stat, în scopul realizării unor obiective politice, economice, sociale, culturale etc., în conformitate cu interesele clasei sociale care se află la conducerea statului sau ale întregului popor[2].

Prin organele de stat, clasa socială deţinătoare a puterii de stat sau întregul popor, îşi realizează interesele şi îşi impune voinţa, ca voinţă oficială, de stat, deci ca o voinţă obligatorie.

---

1) Ca exemple de organe temporare, se pot da Intreprinderea pentru construirea metroului din Bucureşti, a Canalului Dunăre-Marea Neagră, diferitele comandamente pentru combaterea efectelor calamităţilor etc.

2) Cu privire la noţiunea de organ de stat, a se vedea: T.Drăganu, Formele de activitate, op.cit., p.15 şi urm.; T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit., p.247 şi urm.; Al.Negoiţă, Drept administrativ, op.cit., p.103 şi urm.; R.Ionescu, Drept administrativ, op.cit., p.100 şi urm.; I.Vîntu, M.Anghene, M.Străoanu, Organele administraţiei de stat, op.cit., p.43 şi urm.; I.Deleanu, Drept constituţional, op.cit., p.363 şi urm.

Ceea ce caracterizează, în principal, organele statului, este faptul că, spre deosebire de alte forme de organizare socială, organele de stat realizează puterea de stat, fiind înzestrate, în acest scop, cu forță coercitivă, pe care o pot folosi, la nevoie.

Trebuie făcută precizarea că, nu toate organele statului realizează în aceeași măsură puterea de stat. Astfel, unele organe ale administrației de stat, de pildă întreprinderile și unele instituții de stat, realizează puterea de stat într-o măsură mai mică decît alte organe ale statului, deoarece scopul lor principal este producerea de bunuri materiale, executări de lucări sau prestări de diverse servicii.

3) Organele puterii de stat[1]

a) Noțiunea de exercitare a puterii de stat.

Organele puterii de stat sînt acele organe ale statului care exercită puterea de stat.

Constituția R.S.România arată că poporul, deținătorul suveran al puterii, o exercită prin Marea Adunare Națională și consiliile populare, organe alese prin vot universal, egal, direct și secret[2].

Exercitarea puterii de stat înseamnă, înainte de toate, adoptarea de acte normative, prin care voința clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii ca-

---

1) In această problemă, a se vedea T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit., p.280 și urm.; Idem, Formele de activitate, op.cit., p.109 și urm.; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.181 și urm.; N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.370 și urm.; I.Muraru, Drept constituțional, op.cit., vol.II, p.92 și urm.; I.Deleanu, Drept constituțional, op.cit., p.458 și urm.

2) Constituția R.S.România, art.4.

capătă caracter obligatoriu[1].

Prin regulile juridice pe care le adoptă, organele puterii de stat realizează conducerea generală a societății. Conducerea societății se înfăptuiește prin reglementarea celor mai importante relații sociale de către organele supreme ale puterii de stat, precum și prin reglementarea unor relații sociale din unitățile administrativ-teritoriale de către organele locale ale puterii de stat.

In calitatea lor de cele mai importante organe de stat, organele puterii de stat au dreptul de a forma celelalte organe ale statului, adică organele care înfăptuiesc celelalte forme de realizare a puterii de stat.

Avînd dreptul de a forma celelalte organe ale statului, organele puterii de stat au și dreptul de control general asupra acestora.

Atribuțiile menționate mai înainte se întîlnesc la toate organele puterii de stat. Sînt însă unele atribuții, privind exercitarea puterii de stat, care nu pot fi îndeplinite decît de către organele supreme ale puterii de stat. Astfel, rezolvarea problemelor din domeniul relațiilor externe, ca de pildă, declararea războiului și încheierea păcii, precum și atribuțiile de șef al statului nu pot fi îndeplinite decît de acele organe ale puterii de stat care reprezintă întreaga noastră națiune, adică de organele supreme ale puterii de stat.

De aici se desprinde ideea că, puterea de stat se exercită, pe de o parte, la nivel național, adică pe

1) Depre conținutul exercitării puterii de stat, a se vedea : T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit., p.251 și urm.; I.Muraru, Drept constituțional, vol.II, op.cit., p.39 și urm.

întregul teritoriu al ţării, precum şi la nivel local, în unităţile administrativ-teritoriale.

Datorită acestei situaţii, regulile adoptate de către organele supreme ale puterii de stat sînt obligatorii pe întregul teritoriu al ţării, în timp ce regulile adoptate de către organele locale ale puterii de stat sînt obligatorii numai în unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese organele puterii de stat care le-au adoptat.

Competenţa teritorială diferită a organelor puterii de stat are la bază întinderea masei de cetăţeni pe care îi reprezintă şi, care prin aceste organe îşi exercită puterea de stat suverană[1].

b) Organele supreme ale puterii de stat.

Organele supreme ale puterii de stat sînt: Marea Adunare Naţională, Consiliul de stat şi Preşedintele Republicii Socialiste România.

Marea Adunare Naţională este organul suprem al puterii de stat, deoarece este organul reprezentativ al tuturor cetăţenilor din ţara noastră, organul prin care poporul îşi exercită puterea suverană pe întregul teritoriu al ţării.

Marea Adunare Naţională este organul superior tuturor organelor statului. Faţă de Marea Adunare Naţională se subordonează toate celelalte organe de stat. După cum se precizează şi în Constituţia ţării noastre, Marea Adunare Naţională este organul suprem al puterii de stat, sub conducerea căruia îşi desfăşoară activitatea toate celelalte organe ale statului[2].

---

1) N.Prisca, Drept constituţional, op.cit.,p.376.
2) Constituţia R.S.România, art.4, alin.3.

Marea Adunare Națională este alcătuită din deputați, care sînt aleşi de către cetățenii R.S.România, pe circumscripții electorale, avînd acelaşi număr de locuitori. Votul este universal, în sensul că el poate fi exercitat de orice cetățean al țării, fără nici un fel de discriminare, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Votul este egal, adică fiecare alegător beneficiază de un singur vot pentru un organ al puterii de stat. Aceeaşi persoană alege însă mai mulți deputați, în raport cu diferitele categorii de organe ale puterii de stat, adică Marea Adunare Națională, consiliile populare județene, municipale, ale sectoarelor municipiului Bucureşti, orăşeneşti şi comunale. Votul este direct, el fiind exercitat personal de fiecare alegător în parte. Votul este şi secret, voința alegătorului fiind exprimată în scris şi, fără ca nici o altă persoană să cunoască opinia sa.

Norma de reprezentare pentru alegerea deputaților şi delimitarea circumscripțiilor electorale se stabileşte prin decret al Consiliului de Stat. In fiecare circumscripție electorală se alege un singur deputat. Ca expresie a profundului democratism al orînduirii noastre, în general sînt propuşi mai mulți candidați într-o circumscripție electorală, din care alegătorii vor vota pe unul singur, pe baza vointei lor liber exprimate.

Marea Adunare Națională este aleasă pentru o perioadă de 5 ani, denumită legislatură. In cazul unor împrejurări care fac imposibilă efectuarea de alegeri, Marea Adunare Națională poate hotărî prelungirea mandatului său pe durata acestor împrejurări.

Marea Adunare Națională, nou aleasă, este convocată în cursul următoarelor 3 luni de la încetarea mandatului Marii Adunări Naționale precedente.

Marea Adunare Naţională, este un organ colegial. Pentru buna desfăşurare a activităţii sale, Marea Adunare Naţională, ca de altfel, orice organ al statului, are o anumită structură internă, o anumită organizare interioară.

După alegeri, este convocată sesiunea de constituire. In prima sesiune, sub conducerea celui mai vîrstnic dintre deputaţi, în calitate de preşedinte de vîrstă, este aleasă o comisie de validare, care verifică legalitatea alegerii fiecărui deputat. Pentru membrii acestei comisii, verificarea este efectuată de către preşedintele de vîrstă. Comisia de validare întocmeşte un raport, pe baza căruia Marea Adunare Naţională hotărăşte validarea. Apoi are loc alegerea organelor Marii Adunări Naţionale 1).

In prima sesiune a fiecărei legislaturi, Marea Adunare Naţională alege, dintre deputaţii săi, un birou (Biroul Marii Adunări Naţionale), care conduce lucrările acesteia pe toată durata legislaturii. Biroul este constituit dintr-un preşedinte şi 4 vicepreşedinţi, aleşi la propunerea Comitetului Central al P.C.R. şi a Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, cu majoritate absolută de voturi.

Practic, lucările Marii Adunări Naţionale sînt conduse de către preşedintele biroului, care este şi preşedintele Marii Adunări Naţionale. El poate desemna pe oricare dintre vicepreşedinţi să-i îndeplinească atribuţiile.

Preşedintele este ajutat în îndeplinirea sarcinilor sale de 6 secretari, aleşi dintre deputaţi, la propunerea sa, care verifică prezenţa deputaţilor, întocmesc lista de vorbitori, supraveghează redactarea procesului verbal de şedinţă etc.

1) Constituţia R.S.România, art.43, pct.10,11şi12.

Sedinţele Marii Adunări Naţionale sînt deschise de preşedinte, care conduce şi dezbaterile. El este asistat, pe rînd, de către 2 dintre vicepreşedinţi.

Preşedintele reprezintă Marea Adunare Naţională în relaţiile cu alte organe şi organizaţii internaţionale, precum şi în relaţiile cu parlamentele altor state.

Tot în prima sesiune a legislaturii, sînt alese comisiile permanente, care ajută Marea Adunare Naţională la rezolvarea diferitelor probleme ce urmează a fi dezbătute. Astfel, comisiile permanente, din însărcinarea Marii Adunări Naţionale sau a Consiliului de Stat, examinează şi dezbat proiecte de legi, decrete,hotărîri sau alte acte normative ce urmează a fi adoptate, precum şi orice alte probleme. De asemenea, din însărcinarea aceloraşi organe, comisiile permanente ascultă, periodic, ori pe probleme, fiecare potrivit competenţei sale, rapoarte ale conducătorilor celorlalte organe de stat, privind activitatea acestor organe. Comisiile permanente întocmesc rapoarte, avize sau propuneri în legătură cu problemele pe care le-am analizat.

Comisiile permanente sînt alcătuite din 19-35 membri, aleşi dintre deputaţii Marii Adunări Naţionale. In prezent, funcţionează 8 comisii permanente, în diferitele domenii şi sectoare de activitate, ca de pildă, Comisia constituţională şi juridică, Comisia pentru industrie şi activitatea economico-financiară, Comisia pentru agricultură, silvicultură şi gospodărirea apelor, Comisia pentru învăţămînt, ştiinţă şi cultură, Comisia pentru sănătate, muncă, asigurări sociale şi protecţia mediului, Comisia pentru politica externă şi cooperarea economică internaţională etc.

In Programul P.C.R. se subliniază faptul că: "Se va îmbunătăţi în continuare activitatea comisiilor

permanente ale Marii Adunări Naționale, care vor dezbate și aviza toate proiectele de lege, vor asculta periodic informări ale miniștrilor și celorlalți conducători ai organelor centrale în legătură cu mersul aplicării legilor în sectoarele pe care le conduc"[1].

In afară de comisiile permanente, Marea Adunare Națională poate forma și comisii speciale, cu activitate temporară, denumite comisii temporare, pentru orice problemă sau domeniu de activitate, stabilind, totodată, și modul de activitate pentru fiecare dintre aceste comisii.

In calitatea sa de organ suprem al puterii de stat, Marea Adunare Națională deține plenitudinea exercitării puterii de stat.

Fiind însă un organ reprezentativ, nu poate avea o activitate permanentă, pentru că aceasta ar însemna scoaterea deputaților de la locurile lor de muncă. De aceea, activitatea Marii Adunări Naționale se desfășoară în sesiuni, în care sînt rezolvate cele mai importante probleme ale statului. Trebuie subliniat faptul că, Marea Adunare Națională este unicul organ legiuitor al R.S.România[2].

Atribuțiile Marii Adunări Naționale pot fi grupate în mai multe categorii[3].

O primă categorie de atribuții se referă la reglementarea relațiilor sociale pe calea adoptării de legi (atribuții de legiferare).

---

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., op.cit.,p.694.

2) Constituția R.S.România, art.42.

3) In această problemă, a se vedea și: T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit.,p.322 și urm.; N.Prisca,Drept constituțional, op.cit., p.391 și urm.; I.Muraru, Drept constituțional, op.cit.,vol.II,p.95 și urm.

In cadrul acestei categorii de atribuţii, Marea Adunare Naţională:

- adoptă şi modifică Constituţia R.S.R., cu votul a 2/3 din numărul total al deputaţilor (majoritate calificată);

- stabileşte sistemul electoral, adică modul de desfăşurare a alegerilor de deputaţi pentru Marea Adunare Naţională şi consiliile populare.

- adoptă planul naţional unic de dezvoltare economico-socială şi bugetul de stat;

- stabileşte organizarea şi funcţionarea celorlalte organe ale statului (Consiliul de Miniştri, ministerele, consiliile populare etc.) .

- stabileşte organizarea administrativă a teritoriului R.S.R.;

- acordă amnistia, adică şterge răspunderea penală pentru anumite categorii de infracţiuni.

Prin activitatea de legiferare, Marea Adunare Naţională poate reglementa orice relaţie socială, orice domeniu şi sector de activitate, întreaga viaţă politică economică, socială şi culturală a ţării.

O altă categorie de atribuţii se referă la formarea celorlalte organe de stat. Aceste organe se subordonează Marii Adunări Naţionale, realizîndu-se, astfel, conducerea întregii vieţi statale de către organul reprezentativ al tuturor cetăţenilor ţării.

Astfel, în prima sa sesiune, la propunerea C.C. al P.C.R. şi a Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, Marea Adunare Naţională alege, dintre deputaţii săi, pe Preşedintele R.S.România, Consiliul de Stat şi pe primul ministru.

Marea Adunare Naţională alege, de asemenea, Tribunalul Suprem şi pe Procurorul General al R.S.România, la propunerea Biroului Marii Adunări Naţionale, a

Consiliului de Stat sau a cel puţin 35 de deputaţi. In aceeaşi sesiune alege şi Consiliul de Miniştri, la propunerea primului ministru.

Marea Adunare Naţională are dreptul nu numai de a alege, dar şi de a revoca, în total sau în parte, organele pe care le-a ales. Pentru aceasta, este necesar votul a cel puţin jumătate plus unu din numărul total al deputaţilor, cu excepţia Preşedintelui R.S.R., unde pentru revocare este nevoie de votul a 2/3 din numărul deputaţilor.

Marea Adunare Naţională exercită şi atribuţii de control asupra celorlalte organe ale statului, avînd în competenţa sa controlul general al legalităţii. Numai Marea Adunare Naţională are dreptul de a se pronunţa asupra constituţionalităţii legilor, adică asupra conformităţii legilor cu prevederile Constituţiei.

Marea Adunare Naţională exercită un control direct asupra activităţii organelor pe care ea le formează, adică asupra activităţii Preşedintelui R.S.România, a Consiliului de Stat, a Consiliului de Miniştri, a ministerelor şi celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat, a Tribunalului Suprem şi a Procurorului General. Marea Adunare Naţională exercită controlul asupra activităţii oricărui consiliu popular, indiferent de locul acestuia în sistemul organelor puterii de stat.

Prin intermediul organelor pe care le formează, Marea Adunare Naţională exercită şi un control indirect asupra tuturor organelor subordonate acestora, deoarece organele pe care le formează trebuie să răspundă în faţa Marii Adunări Naţionale de întreaga lor activitate, deci şi de activitatea organelor care le sînt subordonate.

Dreptul de control implică pentru Marea Adunare Națională și dreptul de a anula actele ilegale ale celorlalte organe ale statului. In ceea ce privește Tribunalul Suprem, acest drept se poate exercita numai asupra deciziilor de îndrumare ale acestuia. Soluțiile de speță ale Tribunalului Suprem nu pot fi controlate de Marea Adunare Națională.

Cu privire la activitatea de control a Marii Adunări Naționale,în Programul P.C.R. se arată că:"Marea Adunare Națională va trebui să-și exercite tot mai activ funcția de control asupra mersului dezvoltării economice și sociale, asupra aplicării legilor țării, a înfăptuirii politicii interne și externe a partidului și statului[1)].

Importante atribuții exercită Marea Adunare Națională și în domeniul politicii externe.

Astfel, Marea Adunare Națională stabilește linia generală a politicii externe a statului nostru, ratifică și denunță tratatele internaționale care implică modificarea legilor.

Totodată, în interesul apărării țării, a ordinei publice, ori a securității statului, proclamă starea de necesitate în unele localități sau chiar pe întregul teritoriu al țării. De asemenea, declară mobilizarea parțială sau generală[2)]

In cazul în care s-a produs o agresiune armată împotriva țării noastre sau a unui stat față de care

---

1) Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed.pol., București, 1974,p.1o8.

2) In unele lucrări de specialitate, aceste atribuții sînt incluse în categoria atribuțiilor de legiferare, pe considerentul că se realizează prin adoptarea de legi. In acest sens, a se vedea, T.Drăganu , Drept constituțional, op.cit.,p.326; I.Muraru, Drept constituțional, vol.II,op.cit.,p.1o4.

R.S.România are obligaţii de apărare mutuală prin tratate internaţionale, Marea Adunare Naţională are dreptul să declare starea de război, dar numai dacă s-a produs situaţia pentru care s-a convenit declararea stării de război.

Deşi Constituţia ţării noastre nu prevede în mod expres, Marii Adunări Naţionale, avînd dreptul de a declara starea de război, implicit îi revine şi dreptul de a hotărî cu privire la încheierea păcii.[1].

După cum menţionam mai înainte, Marea Adunare Naţională îşi desfăşoară activitatea în sesiuni. Sesiunea este perioada de timp în care deputaţii Marii Adunări Naţionale se întrunesc spre a rezolva problemele care intră în competenţa acestui organ.

Sesiunile pot fi ordinare şi extraordinare.

Convocarea în sesiuni ordinare se face la propunerea Biroului Marii Adunări Naţionale. Sesiunile ordinare au loc de 2 ori pe an, în fiecare semestru.

Marea Adunare Naţională poate fi convocată şi în sesiuni extraordinare, atunci cînd este nevoie, din iniţiativa Consiliului de Stat, a Biroului Marii Adunări Naţionale sau a cel puţin 2/3 din numărul total al deputaţilor.

Convocarea Marii Adunări Naţionale se face prin decret al Consiliului de Stat, semnat de Preşedintele R.S.România.

La Conferinţa Naţională a P.C.R. din 1967, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a subliniat faptul că, "Pentru a realiza perfecţionările necesare în funcţionarea Marii Adunări Naţionale, va trebui introdus sistemul de sesiuni deschise, cu durată mai mare, în care

---

1) A se vedea T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit., p.34o; N.Prisca, Drept constituţional, op.cit., p. 398.

Marea Adunare va lucra fie în plenul său, fie în comisii"[1].

Ca urmare a indicaţiilor date de către Secretarul General al partidului, începînd cu anul 1968, Marea Adunare Naţională îşi desfăşoară activitatea în sesiuni deschise.

Marea Adunare Naţională poate lucra numai în prezenţa a cel puţin jumătate plus unu din numărul total al deputaţilor.

In cadrul sesiunilor, activitatea Marii Adunări Naţionale se desfăşoară în şedinţe de lucru. Acestea sînt publice, cu excepţia cazurilor cînd, la propunerea Biroului Marii Adunări Naţionale sau a cel puţin 35 de deputaţi, Marea Adunare Naţională hotărăşte ca şedinţele să fie secrete.

Asupra problemelor dezbătute, Marea Adunare Naţională hotărăşte prin vot. Votul poate fi deschis şi, se efectuează prin ridicare de mîini; votul poate fi şi secret, caz în care, votarea se face pe buletine sau cu bile[2].

Marea Adunare Naţională adoptă legi şi hotărîri. Acestea sînt considerate a fi valabil adoptate dacă întrunesc votul majorităţii deputaţilor Marii Adunări

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.II, Ed.pol.,Bucureşti, 1968, p.597.

2) Cînd se votează pe buletine, votul "pentru" se realizează prin aceea că se lasă neşters numele persoanei sau denumirea legii puse la vot. Votul "împotrivă" se exprimă prin ştergerea de pe buletinul de vot, cu o linie orizontală, a numelui persoanei sau a denumirii legii. Cînd se votează cu bile, în faţa preşedintelui se aşează 2 urne, una albă şi una neagră. Fiecare deputat primeşte 2 bile, una albă şi una neagră. Votul "pentru" se realizează prin depunerea bilei în urna de aceeaşi culoare, iar votul "împotrivă", prin depunerea bilelor în urna de altă culoare.

Naţionale, cu excepţia Constituţiei, a cărei adoptare sau modificare necesită votul a cel puţin 2/3 din numărul total al deputaţilor acestui organ suprem al puterii de stat.

Legile şi hotărîrile adoptate de către Marea Adunare Naţională sînt semnate de preşedintele sau de vicepreşedintele Marii Adunări Naţionale care a condus şedinţa în cadrul căreia a fost adoptat acel act. După adoptarea lor de către Marea Adunare Naţională, legile şi hotărîrile sînt publicate în Buletinul Oficial al R.S.România, în termen de cel mult lo zile de la adoptare, sub semnătura Preşedintelui R.S.România.

In calitate de reprezentanţi ai locuitorilor din circumscripţia electorală în care au fost aleşi,deputaţii au dreptul de a participa la lucrările Marii Adunări Naţionale.

Deputaţii Marii Adunări Naţionale au dreptul de a pune întrebări şi de a adresa interpelări Consiliului de Miniştri sau oricărui dintre membrii acestuia, precum şi preşedintelui Tribunalului Suprem şi Procurorului General al R.S.R.

Cel întrebat sau interpelat are obligaţia de a răspunde verbal sau în scris, în termen de cel mult 3 zile, dar în orice caz, în aceeaşi sesiune.

Pentru pregătirea dezbaterilor sau a interpelărilor, deputaţii au dreptul să solicite informaţiile necesare de la orice organ de stat, adresîndu-se în acest scop Biroului Marii Adunări Naţionale.

Pe lîngă aceste drepturi, deputaţii au şi o serie de îndatoriri. Una dintre acestea, expresie a democratismului orînduirii noastre, este şi aceea de a prezenta periodic, în faţa alegătorilor lor, dări de seamă asupra activităţii pe care au desfăşurat-o, precum şi asupra activităţii Marii Adunări Naţionale. Totodată,

deputații au obligația să organizeze întîlniri cu alegătorii, să se informeze asupra problemelor care îi preocupă și, să-i sprijine în rezolvarea acestora, în nobila lor calitate de slujitori ai poporului. Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Deputații au datoria de a cunoaște îndeaproape problemele care-i preocupă pe oamenii muncii,..., de a-și aduce contribuția la soluționarea acestora, la înfăptuirea politicii partidului și guvernului"1).

Spre a-și putea desfășura activitatea în mod nestingherit, în cele mai bune condiții, deputații Marii Adunări Naționale se bucură de imunitate parlamentară, datorită căreia, nici un deputat al acestui organ nu poate fi reținut, arestat sau trimis în judecată penală, fără încuviințarea prealabilă a Marii Adunări Naționale, în timpul sesiunilor, iar între sesiuni, a Consiliului de Stat. Cererea de reținere sau arestare este depusă de Procurorul General la Biroul Marii Adunări Naționale sau la Consiliul de Stat, după caz.

Imunitatea parlamentară încetează însă în caz de infracțiune flagrantă, adică atunci cînd deputatul este surprins asupra faptului, în momentul săvîrșirii infracțiunii. Intr-o astfel de situație, deputatul poate fi reținut fără încuviințare.

Toate aceste reglementări urmăresc să facă din deputații Marii Adunări Naționale slujitori devotați și activi ai poporului, militanți înflăcărați pentru ridicarea ei continuă pe noi trepte de progres și civilizație, pentru bunăstarea și fericirea națiunii

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.I, Ed.Pol., București, 1968,p.134.

noastre socialiste, pentru pace in lume, pentru prietenie, colaborare şi înţelegere între toate popoarele.

Consiliul de Stat[1)]

Exercitarea puterii de stat, ca de altfel toate celelalte forme de realizare a puterii de stat, trebuie să se desfăşoare în mod permanent, fără întrerupere, întrucît viaţa socială, în evoluţia ei, nu cunoaşte întreruperi. Marea Adunare Naţională, organ suprem al puterii de stat, organ reprezentativ al tuturor cetăţenilor ţării noastre, nu poate realiza acest deziderat. Ea îşi desfăşoară activitatea în sesiuni, adică în mod periodic. Organul de stat care exercită în mod permanent puterea de stat, la nivel naţional, este Consiliul de Stat.

Potrivit Constituţiei ţării noastre, "Consiliul de Stat al R.S.România este organul suprem al puterii de stat, cu activitate permanentă, subordonat Marii Adunări Naţionale"[2)].

Consiliul de Stat este ales de Marea Adunare Naţională, dintre deputaţii săi, pe întreaga durată a legislaturii, în prima sa sesiune, la propunerea C.C. al P.C.R. şi a Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

Consiliul de Stat este alcătuit dintr-un preşedinte, care este şi Preşedintele R.S.România, vicepreşedinţi şi membrii.

Consiliul de Stat dispune de un aparat de lucru, condus de secretarul Consiliului de Stat, care este, totodată, şi secretar prezidenţial, numit prin decret, emis de Preşedintele R.S.România.

---

1) Pentru detalii, a se vedea, M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.199 şi urm.

2) Constituţia R.S.România, art.62.

Consiliul de Stat, ca organ colegial, își desfășoară activitatea potrivit principiului conducerii colective. Această activitate are loc în ședințe de lucru, convocate de către președintele Consiliului de Stat sau, în absența acestuia, de unul dintre vicepreședinți, desemnat de președintele Consiliului de Stat. Ședințele sînt convocate de cîte ori este necesară întrunirea Consiliului de Stat. Pentru a se putea desfășura ședințele acestuia, este necesară prezența a cel puțin jumătate plus unu din numărul total al membrilor Consiliului de Stat.

Consiliul de Stat emite decrete și adoptă hotărîri. Decretele pot avea caracter normativ, ca de exemplu, decretele prin care se organizează ministerele sau, caracter individual, cum sînt cele privind numirea și revocarea din funcții.

Hotărîrile, în general, privesc adoptarea ordinii de zi a ședințelor, precum și luarea unor măsuri referitoare la activitatea aparatului de lucru al Consiliului de Stat.

Decretele și hotărîrile sînt semnate de Președintele R.S.România. Decretele cu caracter normativ sînt publicate în Buletinul Oficial al R.S.România.

Potrivit Constituției țării noastre, atribuțiile Consiliului de Stat se pot grupa în 2 categorii: 1) atribuții permanente; 2) atribuții care se exercită în perioada dintre sesiunile Marii Adunări Naționale[1].

---

1) In afara atribuțiilor stabilite de Constituție, Consiliul de Stat are și alte atribuții, stabilite prin legi ordinare. Acestea se referă, în principal, la organizarea alegerilor de deputați. Astfel, Consiliul de Stat delimitează și stabilește numărul circumscripțiilor electorale, confirmă Comisia Electorală Centrală și comisiile electorale județene, stabilește modelul listei de alegători și a buletinelor de vot,

Atribuţiile permanente sînt acele atribuţii pe care Consiliul de Stat le exercită atît în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naţionale, cît şi în perioada cît aceasta este convocată în sesiune.

Atribuţiile permanente ale Consiliului de Stat sînt următoarele[1]:

- stabilirea datei alegerilor pentru Marea Adunare Naţională şi consiliile populare;
- organizarea ministerelor şi a celorlalte organe de stat;
- ratificarea şi denunţarea tratatelor internaţionale care nu implică modificarea legilor;
- stabilirea gradelor militare;
- instituirea de decoraţii şi titluri de onoare.

In intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naţionale, Consiliul de Stat exercită următoarele atribuţii:

- stabileşte, fără să poată modifica Constituţia, norme cu putere de lege, care sînt supuse spre dezbatere şi aprobare Marii Adunări Naţionale, la prima sesiune a acesteia;

Consiliul de Stat poate adopta asemenea norme în orice domeniu, cu excepţia planului naţional unic de dezvoltare economico-socială, a bugetului de stat, precum şi a contului general de încheiere a exerciţiului bugetar, care pot fi adoptate de către Consiliul de Stat în mod excepţional, numai în situaţia în care Marea Adu-

---

stabileşte data alegerilor parţiale pentru M.A.N. şi consiliile populare judeţene. Totodată, Consiliul de Stat autoriză căsătoria cetăţenilor români cu persoane avînd altă cetăţenie, încuviinţează înfierea între cetăţeni români şi persoane cu altă cetăţenie.

1) Constituţia R.S.România, art.63.

nare Naţională nu se poate întruni datorită unor împrejurări cu totul deosebite, de excepţie:

- numeşte şi revocă pe primul ministru;

- numeşte şi revocă Consiliul de Miniştrii şi Tribunalul Suprem în cazul în care Marea Adunare Naţională nu se poate întruni din pricina unor împrejurări excepţionale;

- dă legilor în vigoare interpretare general obligatorie, adică arată care este sensul exact al legii, spre a nu se crea confuzii; interpretarea dată de către Consiliul de Stat este la fel de obligatorie ca şi legea însăşi, adică aceasta trebuie aplicată în sensul stabilit de Consiliul de Stat;

- acordă amnistia ;

- controlează modul cum se aplică legile şi hotărîrile Marii Adunări Naţionale, activitatea Consiliului de Miniştri, a ministerelor şi a celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat, precum şi activitatea procuraturii; ascultă dări de seamă ale Tribunalului Suprem şi controlează deciziile de îndrumare ale acestuia; controlează hotărîrile consiliilor populare;

- declară, în caz de urgenţă, mobilizarea parţială sau generală;

- declară, în caz de urgenţă, starea de război, în situaţia în care are loc o agresiune împotriva Republicii Socialiste România sau a unui stat faţă de care ţara noastră are obligaţii de apărare reciprocă asumată prin tratate internaţionale[1).]

---

1) In literatura de specialitate, se menţionează, ca o categorie distinctă, atribuţiile exercitate de Consiliul de Stat în timpul sesiunilor Marii Adunări Naţionale (I.Muraru, Drept constituţional, vol.II,op. cit., p.159).

Aceste ultime două atribuţii ale Consiliului de Stat pot fi exercitate numai în cazul în care Marea Adunare Naţională nu se poate întruni într-un interval de timp suficient spre a adopta hotărîrile corespunzătoare, deci cînd există o "urgenţă" în adoptarea unor măsuri de cea mai mare însemnătate.

Fiind subordonat Marii Adunări Naţionale, Consiliul de Stat răspunde în faţa acesteia de întreaga sa activitate.

Marea Adunare Naţională are drept de control asupra Consiliului de Stat, asupra actelor emise de acesta, avînd totodată, şi dreptul de a anula aceste hotărîri.

Consiliul de Stat are obligaţia de a prezenţa Marii Adunări Naţionale dări de seamă cu privire la îndeplinirea atribuţiilor sale, precum şi cu privire la modul cum au fost respectate şi executate legile şi hotărîrile Marii Adunări Naţionale în activitatea organelor de stat.

Ca organ suprem al puterii de stat cu activitate permanentă, Consiliul de Stat are de rezolvat o mare varietate de probleme, desfăşoară o activitate deosebit de amplă şi de complexă. Pentru ca aceasta să aibă loc în cele mai bune condiţii, pe lîngă Consiliul de Stat funcţionează o serie de organe cu sarcini în diferite domenii. Unele dintre acestea au o dublă natură, adică sînt organe de partid şi de stat, subordonate atît Comitetului Central al P.C.R.,cît şi Consiliului de Stat. Aceste organe sînt: Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale, Consiliul Organizării Economico-Sociale, Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale, Consiliul Apărării R.S.R., care este subordonat şi Marii Adunări Naţionale.

Alte organe au numai o singură natură, sînt organe exclusiv de stat, subordonîndu-se numai Consiliului de Stat. Aceste organe au atribuţii, mai ales, de informare şi control, precum, Direcţia Centrală de Statistică, Comisia Naţională de Demografie, Consiliul Legislativ, Curtea Superioară de Control Financiar, Inspectoratul General de Stat pentru Controlul Calităţii Produselor.

- Preşedintele Republicii Socialiste România.

Instituţia preşedintelui republicii a fost creată în anul 1974, ca urmare a hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din martie 1974[1], O dată cu aceasta, s-au adus modificările corespunzătoare în Constituţia R.S.R.

Preşedintele republicii face parte din categoria organelor supreme ale puterii de stat.

Preşedintele R.S.România este şeful statului şi reprezintă statul în relaţiile interne şi internaţionale ale R.S.România.

Preşedintele R.S.România, este, totodată, şi comandantul suprem al forţelor armate ale ţării şi preşedintele Consiliului Apărării R.S.R.[2].

Preşedintele R.S.România este ales de Marea Adunare Naţională pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia şi, rămîne în funcţie pînă la alegerea preşedintelui în legislatura următoare.

Persoana care va ocupa funcţia de preşedinte al R.S.România este propusă de C.C. al P.C.R. şi de Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste. Cel propus, spre a fi ales, trebuie să în-

1) Legea nr.1., din 28 martie 1974.

2) Constituţia R.S.România, art.74.

trunească votul a cel puțin 2/3 din numărul total al deputaților Marii Adunări Naționale.

Președintele este subordonat numai față de Marea Adunare Națională. El nu se subordonează Consiliului de Stat. Președintele nu răspunde de activitatea sa decît numai în fața Marii Adunări Naționale.

La alegerea sa, Președintele republicii depune în fața Marii Adunări Naționale un jurămînt[1].

Fiind subordonat Marii Adunări Naționale, aceasta are drept de control asupra Președintelui, care este obligat să prezinte periodic în fața Marii Adunări Naționale dări de seamă cu privire la activitatea sa. După prezentarea dării de seamă urmează dezbateri, pe baza cărora Marea Adunare Națională adoptă o hotărîre privind activitatea desfășurată de Președinte.

Președintele R.S.R este, totodată, și președinte al Consiliului de Stat. In această calitate, el prezidează ședințele Consiliului de Stat. Deși nu face parte din Consiliul de Miniștri, Președintele R.S.R. poate prezida și ședințele acestuia, atunci cînd consideră necesar.

---

1) "Jur să slujesc cu credință patria, să acționez cu fermitate pentru apărarea independenței, suveranității și integrității țării, pentru bunăstarea și fericirea întregului popor, pentru edificarea socialismului și comunismului în Republica Socialistă România.

Jur să respect și să apăr Constituția și legile țării, se fac totul pentru aplicarea consecventă a principiilor democrației socialiste, pentru afirmarea în viața societății a normelor eticii și echității socialiste.

Jur să promovez neabătut politica externă de prietenie și alianță cu toate țările socialiste, de colaborare cu toate națiunile lumii, fără deosebire de orînduire socială, pe baza deplinei egalități în drepturi, de solidaritate cu forțele revoluționare, progresiste de pretutindeni, de pace și prietenie între popoare. Jur că îmi voi face întotdeauna datoria cu cinste și devotament pentru strălucirea și măreția națiunii noastre socialiste, a Republicii Socialiste România.

Președintele republicii are o serie de atribuții deosebit de importante.

Astfel, la propunerea primului ministru, numește și revocă pe viceprim-miniștri, miniștri și conducătorii celorlalte organe centrale ale administrației de stat. De asemenea, numește și revocă pe membrii Tribunalului Suprem, iar între sesiunile Marii Adunări Naționale, numește și revocă pe președintele Tribunalului Suprem și pe Procurorul General .

Acordă gradele de general, amiral și mareșal, conferă decorații și titluri de onoare, autoriză purtarea decorațiilor conferite de alte state.

Președintele R.S.R. are dreptul de a acorda grațierea, adică înlăturarea obligației de a executa o pedeapsă penală sau, schimbarea unei pedepse mai grave într-una mai ușoară (comutarea pedepsei).

Acordă cetățenia română și aprobă renunțarea la cetățenia română. Președintele are, totodată, dreptul de a retrage cetățenia română, în condițiile prevăzute de lege.

De asemenea,are dreptul de a acorda azil, în baza căruia persoana căreia i s-a acordat azilul, nu mai poate fi extrădată. Președintele aprobă stabilirea domiciliului în R.S.România pentru persoanele avînd cetățenia altor state.

In domeniul relațiilor externe, Președintele R.S.România stabilește rangurile misiunilor diplomatice, acreditează și recheamă reprezentanții diplomatici ai țării noastre, primește scrisorile de acreditare și rechemare ale reprezentanților diplomatici ai altor state, încheie tratate internaționale în numele R.S.România, acordă împuterniciri, în acest scop, primului ministru, altor membri ai Consiliului de Miniștri sau unor reprezentanți diplomatici.

In ceea ce privește apărarea țării, Președintele republicii, în interesul apărării R.S.România, al asigurării ordinei publice sau securității statului, poate proclama, în caz de urgență, în unele localități sau pe întregul teritoriu al țării, starea de necesitate[1].

In îndeplinirea atribuțiilor sale, Președintele R.S.România emite <u>decrete prezidențiale</u> și <u>decizii</u>. Decretele pot avea, fie caracter normativ, ca de pildă, în domeniul stabilirii unor prețuri, fie caracter individual, cum sînt cele privind numirea într-o funcție. Deciziile privesc autorizarea purtării de decorații conferite de alte state, acordarea dreptului de azil, aprobarea stabilirii domiciliului în R.S.R., a căsătoriei unui cetățean român cu un cetățean al altui stat etc.

c) <u>Organele locale ale puterii de stat</u>.[2]

In țara noastră, puterea de stat, pe <u>plan local</u>, adică în unitățile administrativ-teritoriale, este exercitată de <u>consiliile populare</u>.

Așa după cum se consacră în Constituție, consiliile populare sînt organele locale ale puterii de stat, în unitățile administrativ-teritoriale în care au fost alese[3].

---

1) Președintele R.S.România, are și alte atribuții, ca de pildă, acordă drapelul unităților militare, aprobă trimiterea peste graniță a valorilor culturale, atribuie nume unităților socialiste de stat, străzilor, stabilește calitatea de monument al naturii, înființează oficii consulare, recunoaște în funcție pe șefii cultelor religioase, aprobă unele prețuri etc. (a se vedea Decr.Consiliului de Stat, nr.150/1974).

2) In această problemă, a se vedea și I.Iovănaș, A.Balogh, R.Petrescu, Organizarea și funcționarea organelor locale ale puterii și administrației de stat, Ed.științifică, București, 1979, p.41 și urm.

3) Constituția R.S.România, art.86. In afară de Constituție, organele locale sînt reglementate și prin Legea nr.57/1968, cu modificările ulterioare.

Prin consiliile populare, poporul, deţinătorul suveran al puterii, o exercită pe plan local.

In calitate de organe ale puterii de stat, consiliile populare au dreptul să adopte norme juridice, prin care reglementează relaţiile sociale din cadrul unităţilor administrativ-teritoriale respective.

Atribuţiile consiliilor populare sînt mai restrînse decît ale organelor supreme ale puterii de stat, deoarece activitatea acestora se desfăşoară într-un cadru teritorial mult mai restrîns, ele ocupîndu-se de un cerc de probleme mai redus decît organele supreme.

Consiliile populare rezolvă probleme de interes local, dar în deplină concordanţă cu interesele generale ale ţării, ale întregului popor, interese care îşi găsesc expresia în legile adoptate de Marea Adunare Naţională.

Consiliile populare conduc activitatea locală, asigurînd dezvoltarea economică, socială, culturală, edilitar-gospodărească a unităţilor administrativ-teritoriale în care au fost alese, apărarea proprietăţii socialiste, ocrotirea drepturilor cetăţenilor, legalitatea socialistă, menţinerea ordinii publice.

Consiliile populare organizează participarea cetăţenilor la rezolvarea, pe plan local, a treburilor de stat şi obşteşti. Din acest punct de vedere, consiliile populare sînt organizaţii de masă larg democratice, organizaţii de masă ale cetăţenilor din unităţile administrativ-teritoriale, care cuprind pe toţi muncitorii, ţăranii, intelectualii şi celelalte categorii de oameni ai muncii din unităţile administrativ-teritoriale în care funcţionează acele consilii populare.

Consiliile populare sînt alcătuite din deputaţi, aleşi pe circumscripţii electorale, cîte un deputat pen-

tru fiecare circumscripţie. Circumscripţiile electorale pentru alegerea deputaţilor unui consiliu popular au acelaşi număr de locuitori.

In funcţie de unităţile administrativ-teritoriale, consiliile populare sînt de mai multe categorii şi anume: consilii populare judeţene, al municipiului Bucureşti, municipale, ale sectoarelor municipiului Bucureşti, orăşeneşti şi comunale.

Durata mandatului consiliilor populare este diferit, în funcţie de unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese. Astfel, durata mandatului unui consiliu popular judeţean şi cel al municipiului Bucureşti este de 5 ani, în timp ce mandatul unui consiliu popular municipal , al sectoarelor municipiului Bucureşti, orăşenesc şi comunal are o durată de 2 ani şi jumătate.

Atribuţiile consiliilor populare pot fi grupate în <u>trei</u> categorii:

1) atribuţii de reglementare juridică ; 2) atribuţii de formare a altor organe de stat; 3) atribuţii de conducere, coordonare şi control.

In cadrul primei categorii de atribuţii, consiliile populare:

- adoptă planurile de dezvoltare economico-socială în profil teritorial, pe baza sarcinilor care decurg din planul naţional unic;

- adoptă bugetul local şi aprobă contul de încheiere a exerciţiului bugetar;

- hotărăsc în problemele privind executarea planului şi bugetului local, precum şi în alte probleme de interes local, ca de exemplu, sistematizarea teritorială a localităţilor, dezvoltarea industriei locale, a agriculturii, aprovizionarea populaţiei, organizarea serviciilor publice, folosirea eficientă a fondului funciar,

gospodărirea apelor, dezvoltarea silviculturii, gospodăria comunală şi locativă, dezvoltarea învăţămîntului şi culturii, ocrotirea sănătăţii, asistenţa socială etc.

- adoptă măsuri pentru aducerea la îndeplinire a legilor, decretelor Consiliului de Stat, a altor acte ale organelor centrale, a hotărîrilor Congresului consiliilor populare, ale Camerei legislative, ale conferinţelor consiliilor populare şi a hotărîrilor consiliilor populare ierarhic superioare.

In cadrul atribuţiilor de formare a altor organe de stat, consiliile populare:

- aleg şi revocă comitetele executive şi birourile lor executive;

- organizează aparatul propriu al comitetului sau biroului executiv, precum şi organele locale de specialitate ale administraţiei de stat;

- înfiinţează organizaţii economice, întreprinderi, instituţii de învăţămînt, cultură, sănătate, pentru problemele de muncă şi ocrotiri sociale etc.;

- numesc şi revocă pe conducătorii organelor locale de specialitate ale administraţiei de stat, cu acordul organelor de specialitate ierarhic superioare, precum şi pe conducătorii organelor locale de miliţie, cu acordul organelor de miliţie ierarhic superioare;

- consiliile populare judeţene şi al municipiului Bucureşti aleg şi revocă pe judecătorii tribunalelor şi ai judecătoriilor din cuprinsul judeţului respectiv şi al municipiului Bucureşti, precum şi pe procurorii şefi ai procuraturilor judeţene şi a municipiului Bucureşti, la propunerea ministrului justiţiei, respectiv a Procurorului General, după caz; de asemenea aleg asesorii populari.

Ca atribuţii de coordonare, conducere şi control, consiliile populare:

- conduc, îndrumă şi controlează activitatea comitetelor şi a birourilor lor executive, a organelor locale de specialitate ale administraţiei de stat, a întreprinderilor şi instituţiilor subordonate;

- îndrumă şi controlează activitatea consiliilor populare ierarhic inferioare;

- consiliile populare judeţene şi al municipiului Bucureşti ascultă dări de seamă prezentate de către preşedinţii tribunalelor judeţene şi al municipiului Bucureşti, de către procurorii şefi ai procuraturilor judeţene şi a municipiului Bucureşti.

O parte din atribuţiile consiliilor populare pot fi îndeplinite între sesiunile acestora şi de către comitetele şi birourile lor executive. Sînt însă unele atribuţii, care nu pot fi exercitate decît de consiliile populare, cu alte cuvinte, sînt atribuţii exclusive ale acestora, ca de exemplu, adoptarea planului şi bugetului local, alegerea şi revocarea comitetelor sau birourilor executive, controlul asupra consiliilor populare ierarhic inferioare, precum şi dreptul de anulare a hotărîrilor acestora, alegerea şi revocarea judecătorilor, asesorilor, a conducătorului organului de miliţie şi a procurorului şef, revocarea deputaţilor şi aprobarea cererii de încetare a mandatului de deputat.

Consiliile populare îşi desfăşoară activitatea în mod periodic, adică în sesiuni. Convocarea în sesiune se face de către comitetul sau biroul executiv al consiliului popular, după caz.

Sesiunile consiliile populare pot fi <u>ordinare</u> şi <u>extraordinare</u>. Sesiunile ordinare sînt sesiunile obişnuite, pe care consiliile populare trebuie să le organi-

zeze la anumite intervale de timp, stabilite de lege. Astfel, consiliile populare judeţene, al municipiului Bucureşti, ale sectoarelor acestuia şi ale municipiilor au sesiuni ordinare în fiecare trimestru. Consiliile populare orăşeneşti şi comunale au sesiuni ordinare o dată la două luni.

In afară de sesiuni ordinare, consiliile populare se pot întruni şi în sesiuni extraordinare. Convocarea consiliilor populare în sesiuni extraordinare are loc ori de cîte ori este nevoie. Convocarea se face din iniţiativa comitetului sau biroului executiv, după caz sau, a cel puţin a unei treimi din numărul total al deputaţilor acelui consiliu popular.

Sesiunile prezintă o deosebită însemnătate în activitatea consiliilor populare, deoarece în cadrul acestora se dezbat şi se adoptă măsuri în problemele care interesează unitatea administrativ-teritorială respectivă, măsuri care urmăresc dezvoltarea multilaterală a acestora, ridicarea bunăstării oamenilor muncii, a calităţii vieţii lor.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu subliniază faptul că, "Sesiunile vor trebui să îndeplinească un rol tot mai important în activitatea sfaturilor populare, lărgindu-şi sfera de preocupări în vederea rezolvării efective a celor mai importante probleme de stat pe plan local[1)].

Consiliile populare îşi pot desfăşura activitatea în sesiune numai în prezenţa a cel puţin jumătate plus unu din numărul deputaţilor .

In cadrul sesiunilor, consiliile populare adoptă hotărîri. Pentru ca o hotărîre să fie valabil adoptată, ea trebuie să întrunească votul majorităţii deputaţilor consiliului popular.

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.I.,op.cit.,p.133.

In scopul desfăşurării lor în cele mai bune condiţii şi, pentru rezolvarea eficientă a problemelor locale, consiliile populare îşi constituie anumite forme organizatorice care să le sprijine . Acestea sînt comisiile permanente.

Comisiile permanente sînt alcătuite din deputaţii consiliilor populare, pe care acestea îi aleg în calitate de membri ai acestor comisii. Atît numărul comisiilor permanente, domeniile şi sectoarele de activitate de care se vor ocupa, numărul membrilor acestora sînt stabilite de fiecare consiliu în parte, în funcţie de necesităţile din unităţile administrativ-teritoriale respective. Nu există norme general obligatorii în acest sens.

Comisiile permanente studiază problemele de interes local, cu caracter economic, social, cultural etc., controlează activitatea organelor locale de specialitate ale administraţiei de stat, a întreprinderilor şi instituţiilor subordonate consiliilor populare, prezintă consiliilor populare proiecte de hotărîri, avizează proiectele de hotărîri ebalorate de comitetele sau birourile executive, fac diferite propuneri consiliilor populare, comitetelor ori birourilor executive etc.

Comisiile permanente se subordonează numai consiliului popular care le-a ales, în faţă căruia răspund de întreaga lor activitate.

In afara comisiilor permanente, consiliile populare pot alege dintre deputaţii lor şi comisii temporare. Acestea sînt constituite pentru examinarea şi rezolvarea unor probleme concrete, determinate. Consiliile populare stabilesc sarcinile, obiectivele, competenţa şi modul de activitate pentru fiecare comisie temporară în parte. La încheierea misiunii sale, comisia temporară îşi încetează activitatea, spre deosebire de comisiile per-

manente, care își desfășoară activitatea pe toată durata mandatului consiliilor populare.

Deputații consiliilor populare, ca reprezentanți ai cetățenilor din circumscripțiile electorale, în care au fost aleși, trebuie să contribuie la dezvoltarea multilaterală a unității administrativ-teritoriale, să mobilizeze pe cetățeni la înfăptuirea sarcinilor stabilite de partid și de stat în acea unitate.

Deputații au obligația de a prezenta, periodic, în fața alegătorilor, dări de seamă cu privire la activitatea lor și a consiliului popular din care fac parte, să participe efectiv la întreaga activitate a consiliului popular, să țină consfătuiri cu alegătorii, să-i ajute la rezolvarea problemelor acestora, la realizarea drepturilor și intereselor lor legitime.

In întreaga lor activitate, consiliile populare trebuie să se sprijine din plin pe masa de cetățeni din unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese.

Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Forța consiliilor populare, eficiența muncii lor depind de întărirea continuă a legăturilor cu masele populare, de consultarea largă a acestora, de capacitatea lor de a stimula elanul constructiv și inițiativa oamenilor muncii"[1].

In acest sens, au fost instituționalizate adunările cetățenești, care sînt organizate și convocate de comitetele sau birourile executive ale consiliilor populare o dată pe an sau de cîte ori este nevoie. Adunările dezbat probleme economice și social-culturale de

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol.12, Ed.pol., București, 1976, p.416.

interes local, ascultă şi dezbat rapoarte asupra activităţii consiliilor populare şi a comitetelor sau birourilor executive ale acestora, hotărăsc în problemele privind realizarea unor lucrări de interes obştesc etc.

Ca expresie a lărgirii continue a democraţiei noastre socialiste, au luat fiinţă şi alte forme de participare a deputaţilor consiliilor populare la viaţa politică, economică şi social-culturală a ţării.

Astfel, au fost create Congresul consiliilor populare, Camera legislativă a consiliilor populare, Conferinţa pe ţară a preşedinţilor consiliilor populare, conferinţele pe judeţ ale deputaţilor consiliilor populare municipale, orăşeneşti şi comunale[1].

In cadrul acestora, se dezbat problemele de interes local, se face un larg schimb de experienţă între deputaţi, contribuindu-se , în felul acesta, la dezvoltarea unităţilor administrativ-teritoriale, în ultimă instanţă, la însăşi dezvoltarea multilaterală a patriei noastre.

4. Organele administraţiei de stat[1].

a) Noţiunea de administraţie de stat.

O altă formă fundamentală de realizare a puterii de stat este administraţia de stat.

Administraţia de stat poate fi definită ca o activitate fundamentală a statului, o formă fundamentală de realizare a puterii de stat, care constă în executarea

---

1) Legea nr.5/1975, modificată şi completată prin Legea nr. 3/1976.

2) In această problemă, a se vedea şi: I.Vîntu, M.Anghene, M.Străoanu, Organele administraţiei de stat, op.cit.; D.Holt, Gh.Bobocea ş.a., Administraţia de stat în R.S.R., Ed.Academiei, Bucureşti, 1968.

legii şi a celorlalte acte subordonate legii, folosindu-se prerogativele puterii de stat[1].

Uneori, prin administraţie de stat se înţelege şi o totalitate de organe de stat. Astfel, se distinge între un sens formal al acestei noţiuni (ca sistem de organe de stat) şi, un sens material (ca activitate statală)[2]. In prezenta lucrare, noţiunea de administraţie de stat este utilizată în accepţiunea de activitate fundamentală a statului, de realizare a puterii de stat.

Administraţia de stat este o activitate executivă, înfăptuită de organele administraţiei de stat, în realizarea puterii de stat, folosindu-se, deci, prerogativele puterii de stat.

Trebuie remarcat faptul că, nu toate organele administraţiei de stat realizează în aceeaşi măsură puterea de stat. Unele organe ale administraţiei de stat realizează în mod pregnant, evident, puterea de stat, ca de exemplu, organele de miliţie, în timp ce alte organe ale administraţiei de stat realizează puterea de stat într-o măsură mai mică, înfăptuind, în principal, activităţi de producere de bunuri, executări de lucrări sau prestări de servicii, cum sînt întreprinderile şi unele institu-

---

1) Cu privire la noţiunea de administraţie de stat, a se vedea şi: T.Drăganu, Formele de activitate, op.cit., p.21o şi urm.; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.223 şi urm.; Al.Negoiţă, Drept administrativ, op.cit., p.5 şi urm.; I.Iovănaş, Drept administrativ, op.cit., p.1o şi urm.; R.Ionescu, Drept administrativ, op.cit., p.71; N.Prisca, Drept constituţional, op.cit., p.496; I.Deleanu, Drept constituţional, op. cit., p.573 şi urm.

2) Al.Negoiţă, Drept administrativ, op.cit., p.5.

ţii[1]. Caracteristic pentru organele administraţiei de stat , spre deosebire de alte organe de stat, care şi ele execută legea, este faptul că executarea legii, înfăptuită de către organele administraţiei de stat, merge pînă la fapte materiale concrete. Deci şi activitatea întreprinderilor şi unor instituţii de stat, chiar dacă în această activitate nu se realizează, în principal, puterea de stat, poate fi socotită ca o activitate de executare a legii, deci, ca făcînd parte din administraţia de stat[2].

Executînd legea, organele administraţiei de stat trebuie să asigure, totodată, condiţiile necesare unei bune executări, prin organizarea executării legii, pe calea adoptării de acte normative, subordonate legii. Actele normative ale organelor puterii de stat realizează o reglementare primară a relaţiilor sociale, în timp ce actele normative ale organelor administraţiei de stat constituie o reglementare secundară, derivată, deoarece se realizează pe baza reglementării primare. Mai trebuie semnalat faptul că, executarea legii este făcută nu numai de organele administraţiei de stat, ci şi de celelalte organe de stat, organizaţii de masă şi obşteşti, alte persoane juridice, precum şi de persoanele fizice.

---

1) Cu privire la calitatea întreprinderilor şi instituţiilor social-culturale de a fi sau nu organe ale administraţiei de stat,a se vedea T.Drăganu,Formele de activitate,op.cit.,p.71; Idem, Actele administrative şi faptele asimilate lor, supuse controlului judecătoresc potrivit Legii 1/1967,Ed.Dacia, Cluj, 1970,p. 120 şi urm.; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit.,p.272 şi urm; Al.Negoiţă,Drept administrativ, op.cit.,p.142; I.Iovănaş, Drept administrativ, op.cit., p.94 şi urm.; R.Ionescu, Drept administrativ,op.cit.,p.105 şi urm.;I.Vîntu ş.a.,Organele administraţiei de stat,op.cit.,p.45 şi urm.

2) In literatura de specialitate, se arată că, în afara activităţii de dipoziţie,organele administraţiei de

Una dintre caracteristicile organelor administrației de stat este dubla lor subordonare. Potrivit acesteia, organele administrației de stat se subordonează atît față de organele puterii de stat, cît și între ele, în funcție de competența lor teritorială și materială. Astfel, organele cu competență teritorială mai restrînsă se subordonează față de cele cu competență teritorială mai largă, din domeniul respectiv. Aceasta este o subordonare pe linie verticală. Pe de altă parte, organele cu competență materială de specialitate se subordonează față de cele cu competență materială generală. Această subordonare se realizează pe linie orizontală, între organele situate la același nivel din punct de vedere al competenței teritoriale. Tot pe linie orizontală, organele administrației de stat se subordonează și față de organele puterii de stat pe lîngă care funcționează.

De exemplu, pe linie verticală, un comitet al unui consiliu popular județean se subordonează față de Consiliul de Miniștri, iar pe linie orizontală, față de consiliul popular județean, iar un organ local de specialitate al administrației de stat se subordonează pe linie orizontală față de comitetul sau biroul executiv al consiliului popular, organe cu competență materială generală, iar pe linie verticală față de organul central din acea ramură sau sector de activitate.

Organele administrației de stat constituie un sistem de organe, în cadrul căruia se disting mai multe categorii de organe.

---

stat desfășoară și o variată activitate de prestări de servicii către populație (Al.Negoiță, Drept administrativ, op.cit., p.11).

Constituţia ţării noastre distinge două categorii principale de organe ale administraţiei de stat:

- organele centrale ale administraţiei de stat;
- organele locale ale administraţiei de stat.

La rîndul lor, organele locale se pot împărţi în mai multe categorii, în funcţie de unitatea administrativ-teritorială în care funcţionează. Astfel, distingem, organe judeţene, municipale, ale sectoarelor municipiului Bucureşti, orăşeneşti şi comunale.

b) Organele centrale ale administraţiei de stat.

Consiliul de Miniştri este organul suprem al administraţiei de stat, faţă de care se subordonează toate organele din acest sistem de organe de stat[1].

Consiliul de Miniştri este ales de Marea Adunare Naţională pe durata legislaturii acesteia, în prima sa sesiune.

Consiliul de Miniştri se compune din primul ministru, prim viceprim-miniştri, viceprim-miniştri, miniştri, miniştri secretari de stat, precum şi din conducătorii altor organe centrale ale administraţiei de stat, prevăzuţi de lege.

Din Consiliul de Miniştri mai fac parte, ca membri, preşedintele Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, preşedintele Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie, preşedinta Con-

---

1) Cu privire la Consiliul de Miniştri, a se vedea : Constituţia R.S.România, art.77 şi urm.; Legea nr.24/1969, privind organizarea şi funcţionarea Consiliului de Miniştri; I.Vîntu ş.a., Organele administraţiei de stat, op.cit., p.125 şi urm.; D.Holt ş.a. Administraţia de stat, op.cit., p.126 şi urm.

siliului Național al Femeilor, primul secretar al Uniunii Tineretului Comunist, care îndeplinește funcția de ministru pentru Problemele Tineretului.

Pentru rezolvarea operativă a problemelor curente și, pentru urmărirea executării hotărîrilor Consiliului de Miniștri, acesta își constituie un Birou executiv, alcătuit din primul ministru, prim viceprim-miniștri și viceprim-miniștri.

Consiliul de Miniștri are și un aparat de lucru, un Secretariat general, care se ocupă cu rezolvarea problemelor cu caracter administrativ.

Pe lîngă Consiliul de Miniștri funcționează o serie de organe. Unele dintre acestea sînt organe de stat, ca de pildă, Consiliul Financiar-Bancar, organ cu atribuții de studiu și avizare în probleme financiar-bancare.

Altele sînt organe cu dublă natură, de partid și de stat, subordonate atît Comitetului Central al P.C.R., cît și Consiliului de Miniștri, precum, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Consiliul Național pentru Stiință și Tehnologie, Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare, Comitetul pentru Radio și Televiziune[1].

---

1) In literatura de specialitate,s-a emis opinia,potrivit căreia, organele cu dublă natură, de partid și de stat, ar fi organe ale administrației de stat (a se vedea I.Iovănaș,Drept administrativ,op.cit.,p.96 și urm.). Nu împărtășim această opinie, cel puțin în ceea ce privește acele organe care nu se subordonează Consiliului de Miniștri, ci Consiliului de Stat. Credem că nu se poate admite ca un organ al administrației de stat să nu se subordoneze Consiliului de Miniștri, organul suprem al acestui sistem. Mai mult, hotărîrile unor organe, ca de pildă, Consiliul Apărării,sînt obligatorii pentru Consiliul de Miniștri,

Consiliul de Miniştri exercită <u>conducerea generală</u> a activităţii executive pe întregul teritoriu al ţării, avînd importante atribuţii.

Astfel, Consiliul de Miniştri:

- adoptă măsuri privind aducerea la îndeplinire a politicii interne şi externe a partidului şi statului nostru, organizarea şi asigurarea executării legilor;

- elaborează proiectul planului naţional unic de dezvoltare economico-socială şi proiectul bugetului de stat, orice alte proiecte de legi şi decrete şi adoptă măsurile necesare pentru realizarea acestora, întocmind şi rapoarte cu privire la executarea lor;

- adoptă măsuri în vederea asigurării ordinei publice, apărării intereselor statului, ocrotirii drepturilor cetăţenilor, organizării generale a forţelor armate, potrivit hotărîrilor Consiliului Apărării.

- conduce, coordonează şi controlează activitatea ministerelor, a celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat;

- înfiinţează organizaţii economice, întreprinderi şi instituţii de stat de interes republican;

- exercită atribuţii de conducere şi de control asupra activităţii comitetelor şi birourilor executive ale consiliilor populare;

---

ceea ce nu este posibil în cazul nici unui organ al administraţiei de stat. După părerea noastră, organele de partid şi de stat, expresie a lărgirii democraţiei societăţii noastre, a împletirii tot mai puternice a activităţii de partid cu cea de stat, constituie o categorie distinctă de forme de organizare a vieţii sociale în ţara noastră, prin care se înfăptueşte conducerea superioară de partid şi de stat, se rezolvă mai bine multitudinea de probleme care apar în procesul construcţiei socialiste.

- exercită conducerea generală în domeniul relațiilor cu alte state și adoptă măsuri pentru încheierea de tratate internaționale;

- sprijină activitatea organizațiilor de masă și obștești[1].

Atribuțiile Consiliului de Miniștri pot fi stabilite, în afară de Constituție, și de alte acte normative. Astfel, Biroul Executiv al Consiliului de Miniștri soluționează divergențele dintre miniștri și consiliile de conducere ale ministerelor[2].

Consiliul de Miniștri își desfășoară activitatea potrivit principiului conducerii colective, asigurînd unitatea de acțiune politică și administrativă a ministerelor și celorlalte organe centrale ale administrației de stat.

Modul cum se adoptă măsurile depinde de natura acestora. Astfel, unele hotărîri pot fi luate atît în plenul Consiliului de Miniștri, cît și în cadrul Biroului executiv sau chiar de către primul ministru, ca de exemplu, măsurile privind realizarea planului național unic.

Alte măsuri nu pot fi luate decît în cadrul plenului Consiliului de Miniștri ori în cadrul Biroului executiv, ca de pildă, anularea actelor ilegale ale organelor locale ale administrației de stat. In sfîrșit, unele măsuri nu pot fi adoptate decît în plenul Consiliului de Miniștri, cum ar fi adoptarea proiectului planului național și a bugetului de stat.

---

1) Constituția R.S.România , art.77.

2) Decr. Consiliului de Stat nr.76/1973.

In îndeplinirea atribuțiilor sale, Consiliul de Miniștri adoptă hotărîri, pe baza și în vederea executării legilor. Hotărîrile cu caracter normativ sînt publicate în Buletinul Oficial al R.S.R.

Consiliul de Miniștri poate adopta și declarații, care sînt acte cu caracter exclusiv politic, spre deosebire de hotărîri, care au caracter juridic, adică produc efecte juridice. Prin aceste declarații, Consiliul de Miniștri își expune poziția cu privire la diferitele probleme ale vieții internaționale.

Primul ministru și viceprim-miniștri adoptă dispoziții, prin care își realizează atribuțiile, obligatorii pentru miniștri și conducătorii celorlalte organe centrale ale administrației de stat.

Primul ministru poate adresa și diferite mesaje organizațiilor interne și internaționale, unor reuniuni etc., care sînt acte cu caracter politic.

- Organele centrale de specialitate ale administrației de stat[1].

Pe plan central, în afara Consiliului de Miniștri, care este organul suprem al administrației de stat, avînd o competență generală, funcționează și organe centrale de specialitate, care sînt competente în diferite sfere de activitate. Acestea sînt ministerele și alte organe centrale, purtînd denumiri diferite, ca de exemplu, consilii, comitete, direcții, inspectorate, bănci etc.

---

1) In această problemă, a se vedea, Constituția R.S.România, art.83-85; I.Vîntu ș.a., Organele administrației de stat, op.cit., p.167 și urm.; D. Holt ș.a., Administrația de stat, op.cit., p.117 și urm.

Organele centrale de specialitate ale administrației de stat, în funcție de sfera competenței lor, se pot împărți în organe de ramură și organe de domeniu. Organele de ramură (sector) sînt, în general, ministerele. Organele de domeniu cuprind în sfera activității lor mai multe sectoare. Un astfel de organ este Comitetul de Stat al Planificării.

Ca și Consiliul de Miniștri, organele centrale de specialitate ale administrației de stat funcționează pe baza principiului conducerii colective[1]. Organul de conducere colectivă este consiliul de conducere, iar în intervalul dintre ședințele acestuia, biroul executiv.

Consiliul de conducere se preocupă de cele mai importante probleme care se ivesc în activitatea acelui organ, în timp ce biroul executiv are în competența sa conducerea operativă a organului.

In compunerea consiliului de conducere intră conducătorul organului (ministru, președinte, inspector general etc.), adjuncții acestuia, directorii generali, directorii centralelor, ai institutelor de cercetări, conducătorii altor unități subordonate, oameni de știință, specialiști din cadrul și din afara organului respectiv, secretarul organizației de partid, președintele uniunii sindicatelor de ramură sau un delegat desemnat de Consiliul Central al Uniunii Generale a Sindicatelor etc.

Sedințele consiliului de conducere au loc trimestrial sau, ori de cîte ori este nevoie.

Biroul executiv este alcătuit din conducătorul organului, care este și președintele biroului și, adjuncții săi.

---

1) Decret nr. 76/1973.

In cazul în care apare un dezacord între conducătorul organului şi majoritatea membrilor biroului, acesta se rezolvă de consiliul de conducere al acelui organ, iar în cazul unui dezacord între conducătorul organului şi majoritatea membrilor consiliului de conducere, acesta se rezolvă de către Biroul executiv al Consiliului de Miniştri.

Organele centrale de specialitate ale administraţiei de stat sînt împărţite într-o serie de compartimente[1].

Cel mai important compartiment este departamentul, care se constituie pentru asigurarea conducerii unitare a unor sectoare de însemnătate deosebită. De pildă, Departamentul Industriei Alimentare din cadrul Ministerului Agriculturii şi Industriei Alimentare.

Urmează apoi, direcţiile generale, direcţiile, serviciile, birourile.

Organele centrale de specialitate ale administraţiei de stat au sarcina de a asigura înfăptuirea politicii partidului şi statului în domeniul sau ramura respectivă, unitatea de acţiune a tuturor organelor subordonate . In acest scop, ele au atribuţii de organizare, coordonare, îndrumare şi control a activităţii organelor din subordine.

Ele au dreptul de a da dispoziţii obligatorii pentru organele subordonate, de a suspenda sau chiar de a anula actele acestora, dacă sînt ilegale sau lipsite de oportunitate.

Miniştrii şi conducătorii celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat emit, pe baza şi în vederea executării legilor şi a hotărîrilor Consiliului de Miniştri, instrucţiuni şi ordine, precum şi alte acte

---

1) Decret 103/1973.

prevăzute de lege. Actele cu caracter normativ se publică în Buletinul Oficial al R.S.R.

Instrucţiunile au întotdeauna caracter normativ, în timp ce ordinele pot avea atît caracter normativ, cît şi individual.

c) Organele locale ale administraţiei de stat.

- Comitetele executive şi birourile executive ale consiliilor populare[1]

Comitetele executive şi birourile executive ale consiliilor populare sînt organele locale ale administraţiei de stat cu competenţă materială generală, în unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese consiliile populare, ale căror organe executive sînt[2].

Comitetele şi birourile executive rezolvă problemele de interes local, asigurînd dezvoltarea multilaterală economică, socială, culturală, edilitar-gospodărească a unităţii administrativ-teritoriale, ridicarea bunăstării materiale şi spirituale a locuitorilor acelei unităţi.

---

1) A se vedea şi I.Vîntu ş.a., Organele administraţiei de stat, op.cit.,p.230 şi urm.;D.Holt ş.a.,Administraţia de stat,op.cit.,p.136 şi urm.;I.Iovănaş ş.a.,Organizarea şi funcţionarea organelor locale,op.cit., p.103 şi urm.;Al.Negoiţă,Drept administrativ,op.cit., p.128 şi urm.

2) Comitetele executive şi birourile executive ale consiliilor populare au aceeaşi natură juridică,în sensul că ambele sînt organe executive ale consiliilor populare.Denumirile diferite care li s-au dat sînt determinate de numărul diferit de membri care le compun.Ţinînd însă seama de faptul că, în cadrul comitetelor executive funcţionează şi organe cu o compunere mai restrînsă denumite birouri permanente,spre a evita unele confuzii, credem că ar trebui să se folosească o singură denumire pentru organele executive ale consiliilor populare,indiferent de numărul de membri care le compun.

Comitetele executive sînt alese de consiliile populare județene, al municipiului București, ale sectoarelor acestuia, precum și ale municipiilor. Birourile executive sînt alese de consiliile populare orășenești și comunale[1].

Membrii comitetelor și ai birourilor executive sînt aleși dintre deputații consiliilor populare, la prima sesiune după alegerea acestora pe întreaga durată a mandatului consiliului popular respectiv. După expirarea mandatului consiliului popular, comitetul executiv sau, după caz, biroul executiv, continuă să funcționeze, pînă la alegerea noului comitet sau birou executiv al consiliului popular.

Comitetul sau, după caz, biroul executiv al consiliului popular este alcătuit dintr-un președinte, unul sau mai mulți vicepreședinți și membri. Comitetele executive au și un prim-vicepreședinte. Președintele comitetelor executive municipale, ale sectoarelor municipiului București, precum și președintele birourilor executive orășenești și comunale sînt, totodată, și primarii acelor unități administrativ-teritoriale. Pe de altă parte, președinții comitetelor și birourilor executive sînt și primii secretari ai comitetelor de partid județene, municipale, ale sectoarelor municipiului București, orășenești și, respectiv, secretarii comitetelor de partid comunale.

Pe această linie, credem că ar trebui folosită denumirea de comitete executive, pentru toate organele executive ale consiliilor populare, iar denumirea de birouri permanente, pentru organele cu compunere restrînsă din cadrul acestora.

1. Numărul membrilor comitetelor și birourilor executive ale consiliilor populare diferă, în funcție de unitatea administrativ-teritorială și de numărul de locuitori. Astfel, la județe și la municipiul București comitetele executive sînt alcătuite din 15-19 membri; la municipii și sectoarele municipiului București, din 9-11 membri; la orașe și comune, birourile executive sînt alcătuite din 3-9 membri.

Comitetele și birourile executive ale consiliilor populare își desfășoară activitatea potrivit principiului conducerii colective, în ședințe plenare, care se convoacă cel puțin o dată pe lună.

La aceste ședințe,pot participa și persoane care nu fac parte din comitetul sau biroul executiv, ca de exemplu , conducătorii organelor locale de specialitate ale administrației de stat, președintele organului sindical local, al uniunii județene a cooperativelor agricole de producție, primul secretar sau secretarul organizației U.T.C., președinta organizației locale a femeilor.

In intervalul dintre ședințele comitetului executiv județean și al municipiului București, rezolvarea problemelor curente se realizează de biroul permanent al comitetului executiv, alcătuit din primul vicepreședinte, vicepreședinții comitetului executiv, precum și unii membrii ai comitetului executiv, desemnați de comitetele executive respective. Președinții birourilor permanente sînt prim-vicepreședinții comitetelor executive. Birouri permanente există și la nivelul sectoarelor municipiului București.

Pentru realizarea sarcinilor și atribuțiilor sale, comitetul sau biroul executiv dispune și de un aparat de lucru, condus de un secretar , care nu face parte din comitetul sau biroul executiv. Acesta este un funcționar de profesie, numit de consiliul popular respectiv, cu acordul organului administrației de stat ierarhic superior acelui comitet sau birou executiv. Structura aparatului propriu al comitetului sau biroului executiv este stabilită de consiliul popular respectiv, pe baza mormelor generale[1].

---

1) Structura comitetelor și birourilor executive este stabilită prin Decr.nr.21/1975,cu modificările din 1980, iar structura aparatului de lucru al comitetelor și birourilor executive este stabilită prin Decr.nr.91/1974.

Comitetele şi birourile executive ale consiliilor populare execută legile, decretele, hotărîrile Consiliului de Miniştri, ale organelor superioare, precum şi hotărîrile consiliului popular care le-a ales.

Comitetele şi birourile executive:

- elaborează proiectul planului de dezvoltare economico-socială în profil teritorial şi proiectul bugetului local;

- adoptă măsuri pentru executarea acestora şi întocmeşte rapoarte cu privire la îndeplinirea planului şi bugetului local;

- conduc, îndrumă şi controlează activitatea organelor locale de specialitate ale administraţiei de stat, a organizaţiilor economice, întreprinderilor şi instituţiilor subordonate lor, a comitetelor sau, după caz, a birourilor executive ale consiliilor populare ierarhic inferioare consiliului popular care le-a ales.

In intervalul dintre sesiunile consiliului popular, comitetul sau biroul executiv, după caz, îndeplineşte atribuţiile consiliului popular, cu excepţia celor care sînt de competenţa exclusivă a consiliului popular. Deciziile pe care le adoptă în astfel de situaţii trebuie să fie supuse spre ratificare consiliului popular, la prima sesiune a acestuia.

In exercitarea atribuţiilor lor, comitetele şi birourile executive ale consiliilor populare emit decizii, pe baza şi în vederea executării legii. Acestea pot avea caracter normativ sau individual. Unele decizii poartă denumiri diferite, ca de exemplu, planuri de măsuri, circulare, autorizaţii etc.

Comitetul şi biroul executiv, în întregul său şi fiecare dintre membrii acestuia răspund în faţa consiliului popular care le-a ales, precum şi în faţa comitetului sau biroului executiv al consiliului popular

ierarhic superior şi, a Consiliului de Miniştri.

- Organele locale de specialitate ale administraţiei de stat[1].

Consiliile populare organizează pe lîngă comitetele sau birourile lor executive, după caz, organe locale de specialitate ale administraţiei de stat.

Organele locale de specialitate au o competenţă teritorială limitată numai în raza unităţii administrativ-teritoriale în care a fost ales consiliul popular care le-a înfiinţat şi, o competenţă materială, de asemenea, limitată numai în sectorul de activitate pentru a cărui coordonare au fost create (industrie locală, agricultură, comerţ, învăţămînt, sănătate, gospodărie comunală etc.).

Numărul acestora este variabil, în funcţie de unitatea administrativ-teritorială. Astfel, la judeţe şi în municipiul Bucureşti funcţionează: administraţii financiare, direcţii comerciale, direcţii sanitare, direcţii pentru problemele de muncă şi ocrotiri sociale, inspectorate şcolare, direcţii generale pentru agricultură şi industria alimentară, direcţia domeniului public, oficii de turism etc. La municipii şi oraşe funcţionează un număr mai mic de organe de specialitate (circumscripţii şi, respectiv, servicii financiare, comitete pentru cultură şi educaţie socialistă, consilii locale de control muncitoresc al activităţii economico-sociale, consilii pentru conducerea şi îndrumarea activităţii de aprovizionare şi prestări de servicii către populaţie).

1) In această problemă, a se vedea: I.Vîntu ş.a., Organele administraţiei de stat, op.cit., p.303 şi urm.; D.Holt ş.a., Administraţia de stat, op.cit., p.141 şi urm.; I.Iovănaş ş.a., Organizarea şi funcţionarea organelor locale, op.cit., p.218 şi urm.; Al.Negoiţă, Drept administrativ, op.cit., p.137 şi urm.

Unele organe de specialitate au o conducere colegială, ca de pildă, comitetele pentru cultură şi educaţie socialistă, în timp ce altele au o conducere unipersonală, de exemplu, administraţiile sau circumscripţiile financiare.

Organele locale de specialitate ale administraţiei de stat realizează, în mod unitar, politica partidului şi statului în sectorul de activitate în care funcţionează. Ele coordonează activitatea întreprinderilor şi instituţiilor din acel sector, fac propuneri de măsuri comitetului sau biroului executiv, acordă asistenţă de specialitate comitetului sau biroului executiv inferior celui pe lîngă care funcţionează, fără însă ca, prin aceasta, să devină organe supraordonate ale acelor comitete sau birouri executive[1].

In îndeplinirea atribuţiilor ce le revin, organele locale de specialitate emit dispoziţii. Dispoziţiile ilegale ale acestora nu pot fi anulate decît de consiliul popular sau de comitetul ori de biroul executiv, după caz, pe lîngă care funcţionează. Dreptul de anulare al acestor organe este consecinţa faptului că organele locale de specialitate ale administraţiei de stat sînt subordonate consiliilor populare şi comitetelor sau birourilor lor executive.

Organele de specialitate ierarhic superioare nu au decît dreptul de a suspenda executarea actelor organelor inferioare din acel sector de activitate, fără a avea însă dreptul de a anula actele acestora. Măsura suspendării se aduce la cunoştinţa comitetului sau biroului executiv, care analizează cazul şi va decide asupra

---

1) In acest sens, a se vedea şi I.Iovănaş, Drept administrativ, op.cit., p.164.

actului a cărui executare a fost suspendată.

Organele locale de specialitate ale administrației de stat au un rol important în rezolvarea problemelor de interes local, în dezvoltarea multilaterală a unităților administrativ-teritoriale.

5) Organele judecătorești și ale procuraturii.

a) Organele judecătorești[1]

In R.S.România, justiția se înfăptuiește potrivit legii, prin Tribunalul Suprem, tribunalele județene, judecătoriile, precum și prin tribunalele militare[2].

Cuvîntul de "justiție" este de origine latină și înseamnă dreptate. Prin justiție se înțelege o formă fundamentală de realizare a puterii de stat sau, altfel spus, o formă fundamentală de activitate a statului[3].

Ea constă în soluționarea de litigii, prin care se restabilesc drepturile legale încălcate, se aplică sancțiuni pentru nerespectarea dispozițiilor juridice[4] Justiția nu trebuie confundată cu jurisdicția. Aceasta din urmă înseamnă nu numai soluționarea de litigii, ci și

---

1) A se vedea: Constituția R.S.România, art.1o1 și urm.; Legea nr.58/1968 de organizare judecătorească; I.Ceterchi și colectiv, Organizarea și activitatea de stat, op.cit.,p.348 și urm.

2) Constituția R.S.România, art.1o1.

3) La fel ca și în cazul termenului de administrație de stat, uneori cuvîntul de "justiție" este utilizat și în sesnul de totalitate de organe de stat, în speță, totalitatea organelor judecătorești (a se vedea în acest sens, Gh.Diaconescu, Organizarea instanțelor judecătorești și a procuraturii,E.D.P.,București,1962, p.25).

4) Cu privire la noțiunea de justiție,a se vedea și;T. Drăganu,Formele fundamentale de activitate,op.cit.,p. 348; M.Lepădătescu,Sistemul organelor statului,op.cit., p.316.;N.Prisca,Drept constituțional,op.cit.,p.5oo.

prevenirea ivirii unor litigii, deci sfera ei este mai largă[1]. Pe de altă parte, activitatea jurisdicţională este desfăşurată şi de organele administraţiei de stat şi chiar de organe obşteşti, ca de exemplu, comisiile de judecată sau organe ale organizaţiilor obşteşti (arbitrajul din cadrul cooperaţiei).

In structura sistemului judecătoresc, se disting mai multe categorii de organe (instanţe) şi anume:

- Tribunalul Suprem, care este instanţa cea mai înaltă, supremă; acesta cuprinde 3 secţiuni (civilă, penală şi militară);
- tribunalele, sînt instanţele care funcţionează la nivelul judeţelor şi al municipiului Bucureşti, cîte unul în fiecare unitate;
- judecătoriile, cîte 2-4 în fiecare judeţ şi cîte una în fiecare sector al municipiului Bucureşti[2].
- tribunalele militare (teritoriale şi de mare unitate), al căror număr şi competenţă teritorială sînt stabilite prin hotărîre a Consiliului de Miniştri.

Tribunalul Suprem este ales de Marea Adunare Naţională, pe durata legislaturii acesteia. El răspunde pentru activitatea sa în faţa Marii Adunări Naţionale, iar între sesiunile acesteia, în faţa Consiliului de Stat.

Judecătorii şi asesorii populari sînt aleşi de consiliile populare judeţene.

Organizarea instanţelor judecătoreşti, competenţa acestora, precum şi procedura de judecată sînt stabilite prin lege, în principal prin legea de organizare judecătorească şi codurile de procedură, civilă şi penală.

---

1) A se vedea şi Al.Negoiţă, Drept administrativ, op.cit., p.228 şi urm.; I.Deleanu, Drept constituţional, op. cit, p.609.

2) H.C.M. nr.367/1968.

Prin activitatea lor, instanţele judecătoreşti urmăresc apărarea orînduirii socialiste, precum şi drepturile persoanelor, educarea cetăţenilor în spiritul respectării legii, al grijei faţă de proprietatea socialistă, al atitudinii corecte faţă de regulile de convieţuire socială, al aplicării ferme a principiilor eticii şi echităţii socialiste.

Aplicînd sancţiuni penale, instanţele judecătoreşti urmăresc îndreptarea şi reeducarea persoanelor care au comis infracţiuni, totodată, prevenirea săvîrşirii altora.

In ceea ce priveşte atribuţiile lor, instanţele judecătoreşti soluţionează pricinile civile, penale şi orice alte pricini date în competenţa lor prin lege. Ele au, deci, o competenţă jurisdicţională generală, adică, în principiu, pot judeca orice fel de litigiu, cu excepţia celor date, prin lege, în competenţa altor organe de stat sau,aunor organe cu caracter obştesc.

Totodată, în cazurile prevăzute de lege, instanţele judecătoreşti exercită controlul asupra hotărîrilor organelor administrative sau obşteşti cu caracter jurisdicţional.

Instanţele judecătoreşti sînt competente să judece şi cererile celor vătămaţi în drepturile lor prin acte administrative, putînd să se pronunţe, cu această ocazie, şi asupra legalităţii acestor acte[1].

---

1) A se vedea Legea nr.1/1967, cu privire la judecarea de către tribunale a cererilor celor vătămaţi în drepturile lor prin acte administrative ilegale.

Tribunalul Suprem, în calitatea sa de instanţă supremă, exercită controlul asupra activităţii de judecată a tuturor instanţelor judecătoreşti, atît asupra judecătoriilor, cît şi a tribunalelor, în condiţiile stabilite de lege cu privire la modalitatea de exercitare a acestui control.

Spre a se asigura o aplicare unitară a legii în activitatea tuturor instanţelor de judecată, Tribunalul Suprem emite, în plenul său, decizii de îndrumare, în care se dau anumite explicaţii privind conţinutul actelor normative, felul în care trebuie aplicate acestea, spre a se realiza înfăptuirea fermă a legalităţii socialiste în întreaga activitate a tuturor instanţelor judecătoreşti.

Largul democratism al orînduirii noastre socialiste îşi găseşte o elocventă expresie şi o efectivă aplicare în activitatea instanţelor de judecată, prin prevederea din Constituţie, potrivit căreia, la judecarea proceselor în primă instanţă participă şi asesorii populari, care sînt oameni ai muncii, de diferite profesii, cu o conduită cetăţenească exemplară, buni cunoscători ai problemelor de viaţă ale oamenilor muncii şi, care veghează la pronunţarea unor hotărîri temeinice şi legale, la aprecierea corectă de către judecători a cazurilor venite spre soluţionare. La tribunale, asesorii populari participă la judecarea cauzelor pentru care este prevăzută pedeapsa cu moartea, în cazul infracţiunilor de omor sau lovire cauzatoare de moarte, iar la judecătorii, în pricinile privind infracţiunile la protecţia muncii şi desfacerea contractelor de muncă.

De altfel, în activitatea instanţelor judecătoreşti îşi găsesc expresie şi alte principii fundamentale ale orînduirii noastre. Astfel, profundul umanism

al politicii naționale a partidului și statului nostru se concretizează în acea dispoziție, potrigit căreia, în R.S.România, procedura judecătorească are loc în limba română, dar totodată, se asigură, în unitățile adminitrstiv-teritoriale locuite de populație de altă naționalitate decît cea română, posibilitatea folosirii limbii naționale a acelei populații.

Dar, mai mult decît atît, părțile care nu vorbesc limba în care se desfășoară procedura judiciară, au posibilitatea de a lua cunoștință , prin traducător, de conținutul pieselor de la dosar, precum și dreptul de a vorbi în instanță și a pune concluzii în limba națională.

Aceste prevederi constituie încă o dovadă a deplinei egalități în drepturi, în toate împrejurările, care se asigură tuturor cetățenilor țării, fără deosebire de naționalitate, garanție puternică a coeziunii și unității națiunii noastre socialiste.

Rolul educativ al procesului, al activității de judecată desfășurată de instanțele de judecată, precum și o întărire a spiritului de răspundere al judecătoriilor se realizează prin acea dispoziție, potrivit căreia, judecata are loc în ședințe publice, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Prezența oamenilor muncii în sala de ședințe constituie un prilej pentru educarea acestora în spiritul respectării stricte a legii, iar pe de altă parte, o garanție în plus că judecătorii vor aprecia cauza cu deplină obiectivitate.Publicitatea dezbaterilor constituie un principiu în activitatea instanțelor judecătorești.

Grija față de om se exprimă și în dreptul de apărare al celor care apar în fața instanțelor, pe tot parcursul procesului. Apărătorul are datoria să prezinte

instanţei toate faptele de natură să ducă la stabilirea adevărului, atît de necesar pentru pronunţarea unei hotărîri temeinice şi legale.

In sfîrşit, un alt principiu de o deosebită însemnătate este acela, conform căruia, în activitatea de judecată, judecătorii şi asesorii sînt independenţi şi se supun numai legii.

In documentele partidului nostru se pune un accent deosebit pe acest principiu de bază în activitatea instanţelor de judecată, arătîndu-se că, "Nici o indicaţie sau dispoziţie dată de vreo persoană, indiferent de funcţia pe care o deţine,nu poate să înlocuiască legea. Fiecare membru de partid, fiecare cetăţean poartă răspunderea pentru faptele sale şi are obligaţia să acţioneze numai în conformitate cu legile ţării"[1].

Numai cu respectarea strică a legii şi, pe baza conştiinţei lor juridice socialiste, judecătorii şi asesorii populari îşi desfăşoară activitatea de judecată, rezolvă cazurile care sînt aduse instanţelor spre soluţionare, aplică, la situaţiile concrete, voinţa ridicată la rangul de lege a poporului, a tuturor oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare.

b) Organele procuraturii

A patra formă fundamentală de realizare a puterii de stat este controlul legalităţii, al respectării legii, spre a evita încălcările posibile ale acesteia, printr-o susţinută activitate de prevenire.Această activitate este înfăptuită de organele procuraturii.

---

1) Plenara C.C. al P.C.R. din 22-25 aprilie 1968, Ed. pol., Bucureşti, 1968, p.78.

Constituţia ţării noastre consacră acest fapt dispunînd că: "Procuratura Republicii Socialiste România exercită supravegherea activităţii organelor de urmărire penală şi a organelor de executare a pedepselor şi, veghează, în condiţiile legii, la respectarea legalităţii,apărarea orînduirii socialiste, a drepturilor şi interesolor legitime ale organizaţiilor socialiste, ale celorlalte persoane juridice, precum şi ale cetăţenilor"[1].

In acest text constituţional se întîlnesc doi termeni, acela de "supraveghere" şi de "veghere". Aceşti doi termeni desemnează şi conţinutul a două activităţi deosebite.

Activitatea de "supraveghere" are ca obiect activitatea organelor de urmărire penală şi a organelor de executare a pedepselor, ea presupunînd dreptul procurorului, în exercitarea atribuţiilor sale de control, de a verifica legalitatea actelor organelor pe care le controlează, de a dispune refacerea lor, dacă aceasta este necesară şi posibilă, de a suspenda executarea lor, sau, chiar de a le anula, în cazul în care sînt ilegale.

In activitatea de "veghere", procurorul nu mai beneficiază de asemenea drepturi. Procurorul poate cere de la organele administraţiei de stat actele, datele şi explicaţiile necesare. In situaţia în care constată ilegalităţi, procurorul are numai dreptul de a sesiza organul unde a constatat ilegalitatea, pentru ca acesta să adopte măsurile necesare pentru restabilirea legalităţii.

---

1) Constituţia R.S.România, art.112. Organizarea şi funcţionarea procuraturii sînt reglementate şi de Legea nr.60/1968. A se vedea şi I.Deleanu, Drept constituţional, op.cit., p.623 şi urm.

Organul sesizat are obligaţia ca, în termen de 30 de zile de la primirea sesizării ,să comunice procurorului ce măsuri au fost luate. Dacă organul în cauză nu a luat măsurile corespunzătoare sau, nu a dat nici un răspuns, procurorul poate sesiza pe procurorul ierarhic superior, pentru ca acesta să sesizeze, la rîndul lui, organul ierarhic superior celui unde s-a constatat ilegalitatea. Dacă nici de această dată nu se adoptă măsurile cuvenite, este sesizat Procurorul General, care va sesiza, în ultimă instanţă, Consiliul de Miniştri.

După cum se poate observa, activitatea de "veghere" se caracterizează prin dreptul procurorului de a sesiza ilegalităţile constatate, fără însă de a avea dreptul de a interveni, în mod direct, în activitatea organului controlat, de a-l obliga să adopte anumite măsuri de îndreptare a situaţiei, de restabilire a legalităţii sau, de a-l trage la răspundere pentru neluarea măsurilor cuvenite.

Există totuşi o excepţie: în cazul cînd s-a produs săvîrşirea unei infracţiuni, procurorul nu numai că are dreptul, el este chiar obligat să intervină[1].

Organele procuraturii constituie un sistem de organe, alcătuit din mai multe categorii de organe şi anume:

---

1) După părerea noastră, actualul drept de sesizare al procurorilor nu reuşeşte să asigure acestora suficiente mijloace juridice pentru realizarea sarcinilor lor, nu reuşeşte să satisfacă, pe deplin, cerinţele care se desprind din misiunea socială, atît de importantă, a procuraturii. De aceea,considerăm că ar trebui să se acorde procurorului dreptul de a suspenda executarea măsurilor luate de organele administraţiei de stat, pînă la soluţionarea cazului de organul competent.Credem că prin aceasta nu se diminuează operativitatea administraţiei, deoarece este mai greu de restabilit legalitatea, cînd s-au şi produs efecte juridice, decît atunci cînd producerea acestora a fost suspendată.

- Procuratura Generală, cel mai înalt organ al acestui sistem, condusă de Procurorul General al R.S. România, care este ales de Marea Adunare Națională, pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia;

- procuraturile județene, cîte una în fiecare județ și procuratura municipiului București;

- procuraturile locale, cîte 2-4 în fiecare județ și cîte una în fiecare sector al municipiului București[1].

- procuraturile militare de regiune și de mare unitate.

Se poate observa că este o structură similară cu aceea a instanțelor de judecată, în sensul că acolo unde funcționează o instanță, există și un organ al procuraturii, la acel nivel teritorial. De altfel în numeroase cazuri, sediul acestora se află în același local.

Organele procuraturii sînt dispuse ierarhic, în raport cu competența lor teritorială, organul superior avînd dreptul de a controla și de a anula actele organului ierarhic inferior.

Procurorul General este ajutat în activitatea sa de un consiliu, desemnat de Consiliul de Stat, la propunerea Procurorului General.

In ceea ce privește rezolvarea problemelor curente, Procurorul General este sprijinit de adjuncții săi, numiți, la propunerea sa, de către Președintele R.S.România.

---

1) Denumirea de procuratură "locală" nu ni se pare adecvată, deoarece și procuraturile județene sînt și ele tot organe locale. Credem că termenul de local ar trebui înlocuit cu acela de municipal sau orășenesc.

Procurorii şefi de judeţ şi procurorul şef al municipiului Bucureşti sînt aleşi de consiliile populare judeţene şi, respectiv, al municipiului Bucureşti, la propunerea Procurorului General. Ceilalţi procurori sînt numiţi de Procurorul General.

Procurorul General răspunde în faţa Marii Adunări Naţionale de activitatea procuraturii, iar în intervalul dintre sesiunile acesteia, în faţa Consiliului de Stat.

Ceea ce caracterizează activitatea procuraturii este stricta subordonare ierarhică. Procurorii se subordonează numai faţă de procurorul ierarhic superior, care îi poate da dispoziţii obligatorii şi i se poate chiar substitui în realizarea unor acţiuni. Procurorii nu se subordonează altor organe de stat, cu excepţia Procurorului General, care este subordonat Marii Adunări Naţionale şi Consiliului de Stat, faţă de care răspunde.

Procurorii şefi de judeţ, deşi sînt aleşi de consiliile populare judeţene, nu se subordonează acestora, adică actele lor nu pot fi controlate sau anulate de consiliile populare. Ei prezintă numai dări de seamă anuale în faţa consiliilor populare judeţene, cu privire la activitatea de ansamblu a procuraturii, pe întregul judeţ, precum şi cu privire la starea legalităţii în cuprinsul judeţului. In cazul în care se dovedesc a fi necorespunzători, ei pot fi revocaţi din funcţie de consiliile populare care i-au ales, dar numai cu acordul Procurorului General . Actele procurorilor pot fi controlate şi anulate numai de către procurorul ierarhic superior.

După cum se arată în Programul P.C.R., "Posibilitatea pe care societatea o asigură tuturor oamenilor muncii de a participa la conducerea statului, la adop-

tarea deciziilor, presupune întărirea răspunderii fiecărui cetăţean pentru respectarea Constituţiei, a tuturor legilor ţării..."[1]. Aceasta ridică pentru organele procuraturii sarcini sporite privind apărarea orînduirii noastre, a legalităţii, eficienţă şi operativitate în descoperirea încălcărilor, fermitate în combaterea tuturor acelora care lovesc în cuceririle revoluţionare ale poporului nostru. Astfel, procuratura îşi aduce o importantă contribuţie la dezvoltarea, înflorirea continuă a patriei noastre, care nu se pot realiza decît în condiţii de legalitate, ordine, disciplină şi de muncă responsabilă.

---

1) Programul P.C.R. de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism, op.cit., p.107.

CAPITOLUL III

CONSTITUTIA R.S.ROMANIA

A-Constituţia-legea fundamentală a ţării

Constituţia este cea mai importantă lege a ţării noastre, legea fundamentală, aceea care consacră, principial, întreaga organizare statală a societăţii noastre.

Termenul de "constituţie" are o origine străveche.[1)]

In perioada imperiului roman, acest cuvînd era utilizat spre a desemna legile edictate de împărat.[2)]

In accepţiunea de lege fundamentală a statului, termenul de constituţie începe a fi utilizat din secolul al XVIII-lea.[3)]

---

1) Din punct de vedere etimologic, cuvîntul "constituţie" derivă din cuvîntul latin "constitutio", care, în traducere, înseamnă "organizare" "aşezare cu temei" (a se vedea, I.Muraru, Drept constituţional, vol.I., op.citp.p.55.

2) T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit.,p.45.

3) In acest sens, termenul de constituţie este utilizat în S.U.A. în 1787 şi în Franţa în 1791 (N.Prisca, Drept constituţional, op.cit., p.38).

Constituţia reprezintă actul normativ de bază al unui stat, legea fundamentală a acelui stat, prin care clasa socială conducătoare în societate îi dă acesteia organizarea corespunzătoare voinţei şi intereselor ei, determinată, în ultimă instanţă, de modul de producţie, iar în cadrul acestuia, de relaţiile de producţie dominante.

Constituţia este principalul izvor de drept, care se află la temelia tuturor celorlalte acte normative. Toate actele normative trebuie să fie conforme cu constituţia.

Definind constituţia, se poate spune că aceasta este legea fundamentală a statului, alcătuită dintr-un ansamblu de norme de drept, cu forţă juridică supremă, care consacră cadrul juridic general al organizării statale, în conformitate cu interesele şi voinţa clasei sociale aflate la conducerea statului sau ale întregului popor, în socialism.[1)]

La adoptarea constituţiei, clasa socială conducătoare în societate trebuie să ţină seama de o serie de factori, sociali, politici, economici, precum şi de raportul dintre clase. Subliniind această idee, Lenin arăta că, "Esenţa constituţiei constă în faptul că ... exprimă raportul de forţe în lupta de clasă."[2)]

---

1) Cu privire la definiţia constituţiei, a se vedea, T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit.p.48; M. Lepădătescu, Teoria generală a controlului constituţionalităţii legilor, E.D.P., Bucureşti, 1974, p.33; I.Muraru, Drept constituţional, op.cit.,p.57; N.Prisca Drept constituţional, op.cit.p.4o; I.Benditer, Curs de drept constituţional, vol.I, Iaşi, 1973, p.51; I.Deleanu, Drept constituţional, op.cit.,p.61.

2) V.I.Lenin, Opere complete, vol.17, Ed.pol.,Bucureşti, 1963, p.356.

In evoluţia sa, statul socialist ajunge în acel stadiu cînd, prin dispariţia claselor antagoniste, dispare şi lupta de clasă. Intr-o astfel de situaţie, constituţia nu mai exprimă raportul de forţe în lupta de clasă, potrivit definiţiei leniniste, care se referă numai la statele cu clase antagoniste. Aşa încît, vorbind de esenţa constituţiei, atît în statele capitaliste, cît şi în statele socialiste, se poate spune că, esenţa constituţiei constă în aceea că, prevederile constituţiei oglindesc nivelul de dezvoltare politică, economică şi socială al unei comunităţi umane, în momentul adoptării constituţiei.

Ca orice element al suprastructurii politico-juridice, constituţia are un pregnant caracter de clasă, ea exprimă, sintetic, voinţa şi interesele fundamentale ale clasei sociale aflate la conducerea statului în momentul adoptării acelei constituţii. Prin constituţie sînt reglementate cele mai importante relaţii sociale, acelea care joacă un rol hotărîtor în realizarea puterii politice a clasei sociale aflate la conducerea statului.[1)]

Cînd această clasă socială se schimbă sau, chiar dacă la conducerea statului rămîne aceeaşi clasă socială, dar se produc schimbări importante în viaţa economică, politică, socială, aceste schimbări determină, la un moment dat, şi intervenirea anumitor modificări în constituţie.

---

1) A se vedea şi M.Lepădătescu, Teoria generală a controlului constituţionalităţii legilor, op.cit., p.33; I.Muraru, Drept constituţional, op.cit.,p.57.

Aşa se explică faptul că, în evoluţia constituţională a ţării noastre, ca dealtfel, şi a altor ţări, s-au produs o serie de schimbări în conţinutul prevederilor constituţiei.[1)]

Constituţia ţării noastre este constituţia unui stat socialist, al unui stat al oamenilor muncii, liberi şi stăpîni pe destinele lor, care prin lupta şi munca lor îşi făuresc o viaţă nouă, prosperă şi fericită, în frunte cu clasa muncitoare şi sub conducerea înţeleaptă şi clarvăzătoare a Partidului Comunist Român.

Aşa după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, "Prevederile constituţiei reflectă viaţa nouă a ţării şi a poporului român făurită sub conducerea partidului. Clasa muncitoare, ţărănimea, intelectualitatea, prin munca lor, plină de elan şi abnegaţie, însufleţită de un fierbinte patriotism, au scris, literă cu literă, marea Cartă a libertăţilor poporului român."[2)]

Abolirea monarhiei în anul 1947, precum şi profundele transformări petrecute în societatea noastră au impus consacrarea lor într-o lege fundamentală. Această cerinţă s-a realizat în anul 1948, prin adoptarea unei noi constituţii, modificată în 1952. Actuala constituţie a ţării noastre a fost adoptată la 21 august 1965, după victoria deplină şi definitivă a socialismului în România.

---

1) Prima constituţie a statului român modern a fost Statul dezvoltător al Convenţiei de la Paris, emis de domnitorul Alexandru Ion Cuza în anul 1864. Au urmat apoi constituţiile din 1866, 1923, 1938.

2) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.I, op.cit., p.110.

Constituţia din 1965 a cunoscut şi ea o serie de modificări, ca urmare a unor importante transformări petrecute în viaţa societăţii noastre.[1)]

Constituţia Republicii Socialiste România este legea fundamentală a ţării noastre, care consacră cadrul juridic general şi principiile organizării politice şi economico-sociale a societăţii româneşti, în conformitate cu voinţa şi interesele naţiunii noastre socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român, în scopul edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării României spre comunism.[2)]

Astfel, Constituţia ţării noastre consacră faptul că, România este o republică socialistă, un stat al oamenilor muncii de la oraşe şi sate, stat suveran, independent şi unitar, al cărui teritoriu este inalienabil şi indivizibil.

In R.S.România, întreaga putere aparţine poporului, liber şi stăpîn pe soarta sa, iar Partidul Comunist Român este forţa politică conducătoare a întregii societăţi.

Puterea poporului se întemeiază pe alianţa muncitorească- ţărănească, în cadrul căreia, clasa muncitoare, clasa conducătoare în societate, ţărănimea, intelectualitatea, celelalte categorii de oameni ai muncii, fără deosebire de naţionalitate, construiesc orînduirea socialistă, creînd condiţiile trecerii la comunism.

---

1) Cu privire la evoluţia constituţională a ţării noastre, a se vedea, D.Ionescu, Gh.Tuţui, Gh.Matei, Dezvoltarea constituţională a statului român, Ed. ştiinţifică, Bucureşti,1957; T.Drăganu, Drept constituţional,op.cit.,p.78 şi urm.;N.Prisca, Drept constituţional,op.cit.p.7o şi urm., I.Muraru,Drept constituţional,op.cit.p.1o9 şi urm.;I.Deleanu, Drept constituţional,op.cit.,p.68 şi urm.

2) In legătură cu definirea Constituţiei R.S.Rămânia, a se vedea şi N.Prisca,Drept constituţional,op.cit.,p.45.

Poporul, deţinătorul suveran al puterii, o exercită prin Marea Adunare Naţională şi consiliile populare, organe alese prin vot universal, egal, direct şi secret; organele puterii de stat, constituie baza întregului sistem de organe ale statului.

Constituţia ţării noastre mai consfinţeşte faptul că, în R.S.România exploatarea omului de către om a fost desfiinţată definitiv şi deplin, înfăptuindu-se principiul socialist al repartiţiei după cantitatea şi calitatea muncii, în condiţiile unei economii socialiste, întemeiată pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie, care este fie proprietate de stat, fie proprietate cooperatistă.

In ţara noastră, întreaga activitate de stat are drept scop dezvoltarea orînduirii şi înflorirea naţiunii socialiste, creşterea continuă a bunăstării materiale şi spirituale a poporului, afirmarea multilaterală a personalităţii umane.

Dînd expresie politicii de pace şi colaborare internaţională promovată cu consecvenţă de partidul şi statul nostru, Constituţia R.S.România prevede că România iniţiază şi dezvoltă relaţii de prietenie şi colaborare cu ţările socialiste, precum şi cu ţările avînd altă orînduire social-politică, relaţii bazate pe principiile respectării suveranităţii, independenţei naţionale, egalităţii în drepturi şi avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne.

Constituţia R.S.România consacră, totodată, drepturile şi îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor, sistemul organelor statului, împărţirea administrativ-teritorială a ţării noastre, însemnele R.S.România (stema Republicii Socialiste România, sigiliul statului, drapelul ţării).

Tinîndu-se seama de însemnătatea ei deosebită, adoptarea și modificarea Constituției țării noastre necesită o procedură specială, diferită de aceea a legilor ordinare.

Astfel, textul proiectului de constituție, elaborat de o comisie de redactare, din inițiativa și pe baza indicațiilor partidului, este dat publicității și pus în discuția oamenilor muncii, care pot face propuneri privind prevederile constituționale. Proiectul, îmbunătățit pe baza propunerilor prezentate, este supus spre dezbatere și adoptare Marii Adunări Naționale. Pentru adoptarea sau modificarea Constituției este necesar votul a 2/3 din numărul total al deputaților Marii Adunări Naționale, spre deosebire de legile oridinare, unde este suficientă majoritatea de jumătate plus unu din numărul deputaților.

Constituția R.S.România, prin dispozițiile sale, reflectă mărețele realizări ale poporului nostru în munca acestuia pentru edificarea socialismului și comunismului.

Ea constituie o expresie a superiorității orînduirii socialiste față de orînduirea capitalistă . Constituția R.S.România reflectă năzuințele de libertate, egalitate și progres economico-social ale poporului nostru, lupta sa pentru bunăstarea și fericirea tuturor popoarelor, pentru cauza socialismului și asigurarea păcii în lume.

După cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Constituția României socialiste reflectă împlinirea aspirațiilor de libertate ale celor ce muncesc, ea reprezintă Carta libertății și suveranității naționale, a înfloririi națiunii socialiste, a egalității depline în drepturi pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate, a afirmării multilaterale a demnității

şi personalităţii omului, constructor al socialismului, făuritor al propriei sale istorii."[1)]

B- Drepturile şi îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor.[2)]

1. Noţiunea de drepturi şi îndatoriri fundamentale.

Drepturile şi îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor sînt acele drepturi şi îndatoriri de bază, consacrate de către Constituţia unui stat, care stabilesc statutul juridic al cetăţenilor, în elementele sale esenţiale, în conformitate cu interesele clasei sociale aflate la conducerea statului sau ale întregului popor, în socialism.

Drepturile şi îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor ţării noastre sînt consacrate în Titlul al II-lea din Constituţia R.S.România, în art.17-41.

Fiind vorba de drepturi şi de îndatoriri fundamentale, în Constituţie nu sînt reglementate toate drepturile şi obligaţiile juridice care revin cetăţenilor ţării noastre. Celelalte drepturi şi obligaţii, în afara celor consfinţite în Constituţie, sînt reglementate în alte norme juridice ale sistemului nostru de drept.

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.I, op.cit., p.127.

2) A se vedea şi I.Ceterchi, A.Bolintineanu, N.Androne, Drepturile omului în lumea contemporană, Ed.politică, Bucureşti, 198o.

Drepturile şi îndatoririle fundamentale prezintă o deosebită însemnătate, deoarece ele constituie unul dintre instrumentele juridice de afirmare în societate a persoanei, evident, în raport cu interesele clasei sociale conducătoare în societate. Ele definesc poziţia politico-juridică a cetăţeanului, fiind, prin aceasta, o expresie a caracterului statului respectiv. Drepturile şi îndatoririle fundamentale constituie temelia tuturor celorlalte drepturi şi obligaţii juridice ale cetăţenilor.[1)]

Instituţia drepturilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor a apărut în perioada revoluţiilor burgheze, care au avut drept urmare crearea statelor burgheze. Ele au fost instituite ca o necesitate a condiţiilor materiale de existenţă.

Astfel, apariţia şi dezvoltarea capitalismului impunea înlăturarea unor îngrădiri specifice orînduirii feudale, obiectiv care s-a realizat prin formularea unor drepturi şi îndatoriri care nu erau consacrate juridic pînă în acel moment istoric. Aşa, de exemplu, din nevoia apărării proprietăţii privat-capitaliste împotriva abuzurilor monarhiei feudale, a fost consacrat dreptul de proprietate, ca fiind sacru şi inviolabil. De asemenea, cerinţele dezvoltării cercetării ştiinţifice, atît de necesare perfecţionării forţelor de producţie, a economiei capitaliste, impunea înlăturarea îngrădirii gîndirii, fapt care a dus la formularea libertăţii conştiinţei, libertate care nu era recunoscută în perioada feudalismului.

---

1) Cu privire la noţiunea de drepturi şi îndatoriri fundamentale, a se vedea:T.Drăganu,Drept constituţional,op.cit.,p.2o9 şi urm.;N.Prisca,Drept constituţional op.cit.,p.21o şi urm.;I.Muraru,Drept constituţional, vol.I,op.cit.,p.283 şi urm.;I.Deleanu,Drept constituţional,op.cit.,p.25o şi urm.

Totodată, burghezia avea nevoie de mînă de lucru, care nu putea fi obţinută în condiţiile iobăgiei feudale, a legării ţăranului iobag de pămîntul nobilului. Această cerinţă imperioasă pentru dezvoltarea capitalismului a impus eliberarea ţărănimii de obligaţiile decurgînd din raporturile de iobăgie, pentru a putea transforma pe ţăranii foşti iobagi în proletariat industrial.

Drepturile fundamentale au fost înscrise într-o serie de acte apărute spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea.[1] Ulterior, aceste drepturi au fost consacrate în constituţiile statelor burgheze.[2]

Deşi constituţiile statelor capitaliste consacră drepturile fundamentale pentru cetăţeni, aceste drepturi nu sînt însă garantate din punct de vedere material de către stat, fapt care le conferă un caracter pur formal.

Pe de altă parte, clasele dominante din statele capitaliste au posibilitatea de a anihila drepturile prevăzute în constituţie, prin adoptarea unor legi, prin declararea stării excepţionale etc., ceea ce face ca instituţia drepturilor fundamentale în orînduirea capitalistă să constituie o instituţie juridică nesigură pentru masele muncitoare, deoarece aceste drepturi pot fi oricînd desfiinţate, atunci cînd interesele claselor exploatatoare necesită aceasta.

---

1) Declaraţia de Independenţă de la Philadelphia din 1776, Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului din Franţa din 1789 etc.

2) De pildă, în Constituţia S.U.A. din 1789, prin adăugarea primelor 10 amendamente la constituţie, Constituţia Franţei din 1791, cînd a fost introdusă, ca preambul al constituţiei, Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului, Constituţia României din 1866 etc.

Aşa se şi explică faptul că, în statele capitaliste, masele populare desfăşoară o amplă şi susţinută luptă pentru apărarea democraţiei, pentru păstrarea şi întărirea drepturilor prevăzute de constituţiile statelor capitaliste, pe care burghezia a fost nevoită să le recunoască în momentul adoptării acelor constituţii, pentru că nu mai putea să refuze maselor populare drepturile pe care le promisese anterior acestora, spre a le atrage la lupta împotriva rînduielilor feudale. După ce a cucerit puterea, burghezia a fost deci nevoită să recunoască aceste drepturi, dar şi-a asigurat suficiente mijloace juridice ca să le facă inoperante.

Deplina realizare a drepturilor fundamentale ale cetăţeanului nu se poate înfăptui decît în condiţiile socialismului, în condiţiile desfiinţării claselor exploatatoare şi a oricărei forme de exploatare a omului de către om, prin desfiinţarea proprietăţii privat-capitaliste asupra mijloacelor de producţie, proprietate care asigură premisele economice ale exploatării sociale. Numai în condiţiile socialismului, se asigură tuturor cetăţenilor, fără nici un fel de deosebire, de discriminare, exercitarea deplină, nestingherită şi efectivă a drepturilor fundamentale, care sînt consacrate juridic, dar şi garantate material de către statul socialist.

Constituind drepturi esenţiale pentru existenţa şi dezvoltarea multilaterală a oamenilor muncii, pentru participarea acestora la conducerea societăţii, instituţia drepturilor fundamentale reprezintă o cerinţă logică a oricărei democraţii reale, autentice.

După cucerirea puterii politice, clasa muncitoare, printre alte sarcini ale revoluţiei socialiste, are şi pe aceea de a transforma instituţia drepturilor fundamentale într-o instituţie viabilă, reală, după cum

arată Lenin, în acea"...posibilitate efectivă de folosire a drepturilor şi libertăţilor democratice cum nu a existat niciodată, nici pe departe, în cele mai avansate şi mai democrate republici burgheze."[1]

Statele socialiste au desfiinţat instituţia burgheză a drepturilor fundamentale şi, au creat o instituţie nouă, cu adevărat democratică, prin preluarea unora dintre vechile drepturi consacrate de constituţiile burgheze, prin modificarea acestora, prin consacrarea unor drepturi noi, precum şi prin garantarea lor materială.

2. Drepturile fundamentale ale cetăţenilor în R.S.România.

Drepturile fundamentale ale cetăţenilor sînt acele drepturi subiective esenţiale ale persoanelor fizice, recunoscute şi garantate de Constituţie, pe baza cărora acestea pot participa la viaţa politică, economică, socială, culturală etc., se pot manifesta plenar în societatea noastră socialistă.[2]

Drepturile fundamentale se pot clasifica în mai multe categorii şi anume:

a) Egalitatea în drepturi;

b) Drepturile social-economice;

c) Drepturile politice;

d) Drepturile democratice;

1) V.I.Lenin, Opere complete, vol.37.Ed.pol.,Bucureşti, 1965, p.519.

2) In legătură cu definiţia drepturilor fundamentale, a se vedea şi T.Drăganu,Drept constituţional,op.cit.,p.209 şi urm.;I.Muraru,Drept constituţional, vol.I,op.cit., p.283 şi urm.

e) Dreptul la inviolabilitate;
f) Dreptul de petiţionare.[1]

a) Egalitatea în drepturi.

Egalitatea în drepturi a cetăţenilor constituie fundamentul tuturor celorlalte drepturi, deoarece în baza ei, toate celelalte drepturi sînt exercitate în mod egal, fără nici un fel de discriminare, de către toţi cetăţenii ţării noastre. Datorită importanţei sale deosebite, egalitatea în drepturi trebuie analizată în mod distinct de celelalte drepturi fundamentale ale cetăţenilor.

Egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor, fără deosebire de rasă, naţionalitate, sex sau religie, în toate domeniile vieţii economice, politice, juridice, sociale şi culturale, reprezintă una dintre marile cuceriri ale socialismului.

Deşi egalitatea în drepturi a figurat în cunoscuta lozincă lansată de revoluţia burgheză "libertate, egalitate, fraternitate", în realitate, în condiţiile capitalismului nu se poate realiza o autentică egalitate în drepturi a tuturor cetăţenilor. Atît timp cît mijloacele de producţie se află în proprietate privat-capitalistă, care generează exploatarea omului de către om, nu se poate vorbi de o egalitate în drepturi între toţi membri societăţii. Nu poate exista egalitate între capitalişti şi muncitorii pe care aceştia îi exploatează.

---

1) In problema clasificării drepturilor fundamentale, a se vedea: T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit., p.217 şi urm.; N.Prisca, Drept constituţional, op.cit., p.232 şi urm.; I.Muraru, Drept constituţional, op.cit., p.325 şi urm.

Inegalitatea față de mijloacele de producție generează o serie de alte inegalități în domeniul învățămîntului, al sănătății, al culturii etc. Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Atîta timp cît vor continua să existe inegalitatea economică și socială între membrii societății, raporturi de la stăpîn la exploatați, nu se poate vorbi de o adevărată egalitate în drepturi a cetățenilor, de dezvoltarea liberă a omului."[1)]

Egalitatea în drepturi înseamnă dreptul pentru orice cetățean de a exercita în mod egal, fără nici o deosebire, fără nici un fel de discriminare, toate drepturile prevăzute în Constituție sau în alte acte normative, cu alte cuvinte, de a participa în mod egal la întreaga viață politică, economică, socială, juridică, culturală a țării.

Egalitatea în drepturi a devenit o adevărată realitate social-politică în condițiile socialismului, ca urmare a lichidării proprietății privat-capitaliste asupra mijloacelor de producție, a lichidării, deci, a inegalității economice între membrii societății și, de aici, a tuturor celorlalte inegalități generate de aceasta.

Pe drept cuvînt sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu că: "Numai socialismul eliberează omul de asuprire și inegalitate. Devenit stăpîn pe mijloacele de producție, pe toate bunurile materiale, omul devine stăpîn și făuritor al propriului său viitor."[2)]

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.I, op.cit.,p.123.

2) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.I, op.cit., p.123-124.

Statul garantează egalitatea în drepturi a cetățenilor. Nici o îngrădire a acestor drepturi și, nici o deosebire în exercitarea lor, pe temeiul rasei, naționalității sau religiei nu sînt îngăduite.

Un prim aspect al egalității în drepturi a cetățenilor este egalitatea deplină între toți membrii societății, fără deosebire de rasă sau naționalitate.

Spre deosebire de statele capitaliste, în care burghezia națiunii dominante asuprește și exploatează crunt pe membrii minorităților naționale, în statele socialiste s-a asigurat acestora o deplină egalitate în drepturi cu membrii naționalității majoritare. In acest sens, Constituția R.S.România prevede că, în țara noastră, naționalităților conlocuitoare li se asigură folosirea liberă a limbii materne, precum și cărți, ziare, reviste, teatre, învățămîntul de toate gradele, în limba proprie.

In unitățile administrativ-teritoriale locuite și de populație de altă naționalitate decît cea română, toate organele și instituțiile de stat folosesc, oral și scris, și limba acelei naționalități și, încadrează în muncă persoane din rîndul naționalității respective sau alte persoane care cunosc limba și felul de trai al populației locale.[1] Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Am pus și punem în centrul preocupărilor asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate."[2]

---

1) Constituția R.S.România, art.22.

2) Conferința Națională a P.C.R., Ed.pol., București,1972 p.77.

Toţi cetăţenii, fără deosebire de naţionalitate, participă, în mod egal, la formarea organelor puterii de stat, la activitatea celorlalte organe de stat, la întreaga viaţă politică, economică, socială şi culturală a ţării.

Statul nostru socialist, nu numai că asigură condiţiile pentru înfăptuirea deplină şi efectivă a egalităţii în drepturi a tuturor membrilor societăţii, fără deosebire de naţionalitate dar, mai mult, pedepseşte orice propagandă naţionalist-şovină, aţîţarea urii de rasă sau naţionale.[1)]

Partidul Comunist Român, încă de la crearea sa, şi-a propus, ca unul dintre obiectivele sale majore, înfăptuirea deplinei egalităţi în drepturi a tuturor cetăţenilor ţării, indiferent de naţionalitate. După cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, în alianţă cu ţărănimea şi celelalte categorii de oameni ai muncii, sub conducerea partidului, acest obiectiv de bază al politicii naţionale a P.C.R. s-a realizat în mod plenar în ţara noastră.

Alături de oamenii muncii de naţionalitate română, oamenii muncii aparţinînd celorlate naţionlităţi conlocuitoare participă cu elan şi dăruire la vasta acţiune de dezvoltare multilaterală a patriei noatre socialiste, la înflorirea continuă a orînduirii, la edificarea comunismului în România, la făurirea unei vieţi fericite şi prospere pentru întreaga noastră naţiune socialistă. "Se poate afirma că tot ce s-a făurit de-a lungul secolelor pe meleagurile locuite de români şi de cetăţenii de altă naţionalitate este rezultatul muncii comune"[2)].

---

1) Constituţia R.S.România, art.17.

2) Conferinţa Naţională a P.C.R., op.cit., p.76

Făurirea prieteniei frăţeşti dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare reprezintă una dintre cele mai însemnate victorii ale societăţii noastre, obţinute pe baza aplicării politicii naţionale juste a partidului nostru. "Rezolvarea marxist-leninistă a problemei naţionale - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu -, asigurarea deplinei egalităţi în drepturi a tuturor cetăţenilor, fără deosebire de naţionalitate, constituie una din cele mai importante transformări revoluţionare realizate în epoca construcţiei socialiste în ţara noastră"[1].

Un alt aspect important al egalităţii în drepturi a tuturor cetăţenilor este înfăptuirea egalităţii în drepturi dintre femei şi bărbaţi.

Deşi în statele capitaliste se recunoaşte, în general, egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul, în realitate, o asemenea egalitate nu s-a realizat pe deplin.

Astfel, de exemplu, pe plan economic, deşi prestează o muncă egală cu bărbaţii, femeile primesc un salariu mai mic, ceea ce constituie o inegalitate fundamentală[2].

Clasa noastră muncitoare a militat cu hotărîre pentru obţinerea egalităţii în drepturi dintre femei şi bărbaţi. Ca urmare a acestor acţiuni ferme, guvernele burghezo-moşiereşti au făcut unele concesii, dar fără să se ajungă la o deplină egalitate în drepturi a femeii cu

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.3, Ed.pol., Bucureşti, 1969, p.635

2) De pildă, la o muncă egală cu bărbaţii, femeile primesc mai puţin cu 34% în R.F.G., cu 24% în Suedia, cu 17% în Franţa (Scînteia, nr.1o57, din 15 august 1976).

bărbatul[1].

In ţara noastră, femeile au obţinut egalitatea în drepturi cu bărbaţii în anul 1946[2], egalitate care a fost ulterior consfinţită şi în Constituţia din anul 1948.

In Constituţia R.S.România se prevede că, în R.S.România femeia are drepturi egale cu bărbatul[3].

In plus, femeile se bucură de o grijă şi o atenţie sporită din partea statului, care ocroteşte căsătoria şi familia, apără interesele mamei şi copilului, creează condiţii dintre cele mai bune pentru ca femeile să poată presta o muncă socială utilă, dar, totodată, să se poată ocupa şi de rezolvarea diferitelor probleme privind activitatea în familie, creşterea şi educarea copiilor. In acest sens, femeile beneficiază de concedii de maternitate plătite, de creşe, de grădiniţe, de asistenţă medicală gratuită etc. Statul acordă alocaţii de stat pentru copii, precum şi alte ajutoare familiilor cu mulţi copii.

Femeile pot desfăşura orice activitate, potrivit cu aptitudinile şi pregătirea lor, pot ocupa orice funcţii de conducere, pînă la cele mai înalte, aducîndu-şi astfel, o importantă contribuţie la înflorirea continuă a patriei noastre.

b) Drepturile social-economice

Drepturile social-economice prezintă o deosebită însemnătate, deoarece de exercitarea lor depinde însăşi existenţa membrilor unei societăţi. Pe de altă parte, se poate afirma că de existenţa acestor drepturi depinde posibilitatea exercitării şi a celorlalte drepturi.

---

1) In anul 1939 s-a recunoscut dreptul de vot pentru femeile care practicau o activitate în industrie, agricultură, comerţ sau o activitate intelectuală şi ştiau carte. In asemenea condiţii, un mare număr de femei erau excluse de la vot.
2) Decr. nr.2218, din 13 iulie 1946
3) Constituţia R.S.România, art.23

Primul loc în cadrul drepturilor social-economice îl ocupă dreptul la muncă.

Inscriindu-se printre primele revendicări de natură economică ale clasei muncitoare, dreptul la muncă a devenit o realitate abia în societatea socialistă.

In constituţiile statelor capitaliste nu se vorbeşte despre un drept la muncă, ci doar despre o aşa-zisă "libertate a muncii". Această libertate nu înseamnă, în fapt, un drept, deoarece statul capitalist nu este obligat să asigure membrilor societăţii un loc de muncă. Libertatea muncii înseamnă doar posibilitatea de a presta o muncă, dar numai dacă există un loc de muncă.

Proprietarii capitalişti sînt interesaţi să nu se consacre un drept la muncă, întrucît existenţa armatei de şomeri le asigură menţinerea salariilor la un nivel scăzut, sub ameninţarea concedierii şi a angajării în locul celor concediaţi a persoanelor care nu au reuşit să găsească pînă în acel moment un loc de muncă. In felul acesta, capitaliştii îşi asigură noi condiţii de sporire a profiturilor, de intensificare a exploatării oamenilor muncii.

Atîta timp cît mijloacele de producţie se află în proprietate privată, nu se poate asigura un real drept la muncă. Numai în condiţiile în care mijloacele de producţie se află în proprietate socialistă, se poate înfăptui dreptul la muncă, prin aceea că, statul este în măsură să-şi asume obligaţia de a garanta cetăţenilor săi un drept la muncă.

Potrivit Constituţiei ţării noastre, în R.S.România cetăţenii au dreptul la muncă. Fiecărui cetăţean i se asigură posibilitatea de a desfăşura, potrivit pregătirii sale, o activitate în domeniul economic, administrativ, social sau cultural, remunerată după cantitatea şi calitatea acestei munci[1].

---

1) Constituţia R.S.România, art.18

Pe de altă parte, ca expresie a egalităţii în drepturi a tuturor cetăţenilor ţării noastre, la muncă egală, retribuţia este aceeaşi, fără nici un fel de discriminare, de deosebire, pe alte criterii.

Statul are, deci, obligaţia de a asigura fiecărui cetăţean un loc de muncă, potrivit pregătirii sale, precum şi o retribuţie corespunzătoare.

Asigurînd cetăţenilor un loc de muncă, statul ia, totodată, toate măsurile necesare pentru a se realiza în cele mai bune condiţii protecţia şi securitatea muncii[1], precum şi măsuri speciale pentru ocrotirea muncii femeilor şi tinerilor.

Dreptul la muncă este reglementat în detaliu de Codul muncii[2].

Pe măsură ce se dezvoltă economia socialistă, pe măsură ce sporeşte masa forţelor de producţie, sînt create condiţii superioare de asigurare a dreptului la muncă, prin aceea că se creează noi locuri de muncă, se îmbunătăţesc condiţiile de înfăptuire a acestui drept esenţial pentru orice persoană.

In legătură cu dreptul la muncă, se află şi dreptul la odihnă.

Acest drept a constituit o altă mare revendicare a proletariatului, pentru a cărui afirmare a dus şi duce şi în prezent o luptă continuă în condiţiile capitalismului.

Dreptul la odihnă înseamnă posibilitatea pentru oamenii muncii de a se recrea , de a-şi reface forţa de muncă, de a folosi timpul pentru rezolvarea unor probleme personale. Dreptul la odihnă se realizează prin limitarea timpului de muncă.

1) In anul 1965, Marea Adunare Naţională a votat o lege specială, (legea nr.5), cu privire la protecţia muncii.

2) Codul muncii a fost votat în anul 1972.

Patronii nu sînt interesați însă în înfăptuirea acestui drept, deoarece, pentru obținerea unor profituri tot mai mari, ei prelungesc durata zilei de muncă, paralel cu intensificarea exploatării, a efortului depus de muncitori în procesul de producție, în scopul de a obține cît mai mult profit din forța de muncă a salariaților[1].

Ca și dreptul la muncă, dreptul la odihnă nu se poate realiza pe deplin, în mod efectiv, decît în societatea socialistă. Așa după cum se consacră și în Constituție, cetățenii R.S.România au drept la odihnă[2].

Acest drept se asigură prin aceea că, ziua de muncă este fixată la 8 ore, la sfîrșitul fiecărei săptămîni se acordă o zi de odihnă, precum și prin concediul anual plătit. In sectoarele de muncă în condiții grele, durata zilei de lucru este redusă sub 8 ore, fără scăderea retribuției[3].

Potrivit indicațiilor partidului, pe măsură ce va spori productivitatea muncii, numărul de ore săptămînal se va reduce, creindu-se astfel posibilități suplimentare pentru oamenii muncii de odihnă, de recreare, de dezvoltare fizică și intelectuală.

Totodată, statul nostru asigură oamenilor muncii condiții din ce în ce mai bune de petrecere a timpului liber, prin amenajarea de stațiuni balneo-climaterice, prin organizarea de biblioteci, case de cultură, baze sportive, spectacole, competiții sportive etc.

Dreptul la odihnă este reglementat în detaliu de Codul muncii.

---

1) Acest aspect a fost subliniat de clasicii marxismului (a se vedea, K.Marx, Capitalul, vol.I, ed.a IV-a, Ed. pol., București, 1960, p.287-288).
2) Constituția R.S.România, art.19
3) Prin H.C.M. nr.907/1956, nr.2558/1956, nr.208/1959, nr.1438/1972 s-au prevăzut o serie de categorii de persoane, al căror timp de muncă a fost fixat sub 8 ore, fără scăderea retribuției.

Un alt drept social-economic este dreptul la asigurare materială de bătrînețe, boală sau incapacitate de muncă.

In societatea capitalistă se petrec adevărate drame cu acei oameni ai muncii care, datorită anumitor cauze, își pierd capacitatea de a presta o muncă. Lipsiți de mijloace de existență, asemenea oameni duc o viață extrem de grea și anevoioasă, reușind cu greu să supraviețuiască.

Așa-zisele "asigurări sociale", organizate în statele capitaliste, nu "asigură" deloc existența celor incapabili de muncă. Pentru a beneficia de ajutor, oamenii muncii trebuie să plătească periodic taxe, din salariul lor, și așa destul de scăzut, iar atunci cînd solicită un ajutor social, li se pun o serie de condiții încît, în numeroase cazuri, oamenii muncii, deși sînt îndreptățiți, în fapt nu pot obține ajutorul solicitat și, care li s-ar cuveni de drept.

Numai în societatea socialistă au fost create condițiile necesare pentru realizarea efectivă a dreptului la asigurare materială. Asigurarea acestui drept constituie o expresie a profundului umanism care caracterizează orînduirea socialistă.

In Constituția țării noastre, se prevede că: "Cetățenii Republicii Socialiste România au dreptul la asigurare materială de bătrînețe, boală sau incapacitate de muncă".[1]

Dreptul la asigurare materială se realizează, pentru persoanele încadrate în unitățile socialiste de stat, prin pensii și ajutoare de boală, care se acordă în cadrul sistemului asigurărilor sociale de stat, iar pentru membrii organizațiilor cooperatiste, sau ai altor

1) Constituția R.S.România, art.2o

organizaţii obşteşti, prin formele de asigurare organizate de acestea.

Ţăranii cooperatori, precum şi cei cu gospodării individuale, primesc pensii şi ajutoare de boală tot în cadrul asigurărilor sociale de stat[1].

Expresie grăitoare a grijii faţă de om, în ţara noastră statul asigură asistenţă medico-sanitară gratuită, prin instituţiile sale de specialitate.

Spre deosebire de statele capitaliste, unde fondul de asigurare se constituie din contribuţiile oamenilor muncii, în ţara noastră, el se constituie din contribuţiile celor care încadrează în muncă, pensiile şi ajutoarele fiind plătite din bugetul asigurărilor sociale, care este parte integrantă din bugetul de stat.

Pentru deplina şi multilaterala lor dezvoltare intelectuală, cetăţenii ţării noastre beneficiază de dreptul la învăţătură.

In statele capitaliste, acest drept nu se realizează în mod deplin. Oamenilor muncii li se asigură numai acel minim de cunoştinţe, în special cele necesare pentru a fi cît mai rentabili în producţie, în scopul realizării unor profituri cît mai mari pentru capitalişti.

Referindu-se la această situaţie, Lenin arată că, burghezia caută să reducă învăţămîntul "... la rolul de furnizor de slujitori docili şi îndemînatici, de robi ai capitalului şi executori ai voinţei lui, fără a se preocupa vreodată să facă din şcoală un instrument de formare a personalităţii umane"[2]. In concepţia burgheziei, arată Lenin "...adevăratul învăţămînt e numai pentru cei bogaţi..."[3].

---

1) Legile nr.4 şi 5 din 1977

2) V.I.Lenin, Opere complete, vol.37, op.cit., p.447.

3) Idem, p.448

Este cunoscută amploarea analfabetismului din România, în timpul regimului burghezo-moşieresc. Ţinerea maselor populare în ignoranţă şi misticism asigura burgheziei şi moşierimii condiţii favorabile pentru o exploatare mai lesnicioasă şi mai sîngeroasă a acestora. Necunoscînd rosturile reale ale vieţii, masele muncitoare se lăsau mai uşor înşelate de vorbele amăgitoare ale demagogiei burghezo-moşiereşti şi ale clerului venal, supunîndu-se mai uşor exploatării şi asupririi sociale şi naţionale.

Statul nostru socialist a lichidat complet analfabetismul, creînd condiţii optime pentru dezvoltarea şi perfecţionarea învăţămîntului de toate gradele, pentru lărgirea orizontului de cultură al maselor, pentru pregătirea multilaterală şi temeinică a oamenilor, pentru formarea unor oameni capabili să rezolve cu succes orice problemă pe care o ridică contruirea socialismului şi comunismului.

Constituţia ţării noastre consacră faptul că, "Cetăţenii R.S.România au dreptul la învăţătură"[1].

Acest drept este asigurat prin învăţămîntul general obligatoriu, prin gratuitatea învăţămîntului de toate gradele, precum şi prin sistemul burselor de stat.

Trebuie subliniat faptul că, în ţara noastră, învăţămîntul este de stat, desfiinţîndu-se sistemul de şcoli particulare, existent în trecut, în care aveau acces numai cei care puteau plăti taxe extrem de ridicate, deci cei care proveneau din păturile înstărite ale societăţii.

Partidul şi statul nostru au adoptat un ansamblu de măsuri, menite să asigure dezvoltarea şi perfecţionarea continuă a învăţămîntului. S-a extins continuu

---

1) Constituţia R.S.România, art.21

rețeaua de instituții de învățămînt, se dezvoltă și se modernizează în permanență baza tehnico-materială a învățămîntului, a sporit de la an la an numărul elevilor și al studenților, se ridică tot mai mult nivelul științific al manualelor și al cursurilor, corespunzător cu noile cuceriri ale științei, se organizează diferite forme de pregătire profesională, pe diferite trepte, an de an sporesc cheltuielile bugetare destinate învățămîntului.

Cadrelor didactice li s-au creat condiții dintre cele mai favorabile realizării misiunii lor nobile de a pregăti pentru viață și muncă tînăra generație, de a forma constructori devotați, temeinic și multilateral pregătiți ai noii orînduiri, cea mai dreaptă din cîte a cunoscut istoria societății umane.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Tineretului din țara noastră îi sînt deschise toate drumurile spre piscurile cele mai înalte ale științei și culturii"[1].

Aceste cuvinte ale Președintelui României conturează un alt drept fundamental, necunoscut în trecut, anume <u>dreptul tinerilor la asigurarea din partea statului a condițiilor necesare dezvoltării aptitudinilor lor fizice și intelectuale</u>[2].

Expresie a grijii profunde și permanente a statului față de tînăra generație, acest drept constituie, totodată, o obligație pentru stat, de a asigura toate condițiile necesare unei dezvoltări multilaterale a tineretului.

Acest drept se realizează prin numeroase și variate forme, ca de exemplu, prin pregătirea profesională și cultural-ideologică a tinerilor, prin măsuri speciale pentru protecția muncii lor, prin larga rețea de insti-

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.2, Ed.pol., București, 1968, p.204
2) Constituția R.S.România, art.24

tuţii de cultură şi artă, prin posibilităţi multiple de practicare a sportului etc.

Alături de cei vîrstnici, tinerii patriei noastre îşi aduc un aport dintre cele mai importante la înflorirea orînduirii noastre socialiste, la edificarea comunismului în România, muncind cu elan şi spirit de abnegaţie în diferite domenii şi sectoare de activitate.

Ca urmare a muncii prestate, cetăţenii patriei noastre obţin venituri. O parte din aceste venituri sînt folosite pentru achiziţionarea de diferite bunuri. Asupra acestora este firesc ca persoanele care le-au dobîndit în mod legal să aibă un drept de proprietate. Acest drept este consfinţit în Constituţie, care arată că legea ocroteşte dreptul de proprietate personală[1].

Obiectul acestui drept îl constituie veniturile şi economiile provenite din muncă, casa de locuit, gospodăria de pe lîngă casă şi terenul pe care se află acestea, precum şi bunurile de uz şi confort personal, ca de exemplu, autoturisme, televizoare, aparate electrice şi casnice, mobilă etc.

Trebuie făcută distincţia între proprietatea asupra bunurilor de uz personal şi proprietatea asupra mijloacelor de producţie, care este o proprietate socialistă, de stat sau cooperatistă. In statele capitaliste, nu se face această demarcaţie, spre a se ascunde sursa exploatării omului de către om, anume proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producţie.

Statele socialiste, desfiinţînd proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producţie, au menţinut şi întărit proprietatea personală a oamenilor muncii asupra veniturilor şi a bunurilor dobîndite prin muncă.

---

1) Constituţia R.S.România, art.36

După cum au arătat şi clasicii marxismului, "Comunismul nu ia nimănui putinţa de a-şi însuşi produse sociale, el ia doar putinţa ca prin această însuşire să fie aservită munca altuia".[1] Din aceste precizări rezultă că, în orînduirea comunistă, este exclusă doar posibilitatea exploatării omului de către om, prin deţinerea de mijloace de producţie în proprietatea privată, dar nicidecum nu este interzisă dobîndirea de bunuri în proprietate personală, ca urmare a prestării unei munci. Dimpotrivă, statul socialist, în grija sa continuă pentru ridicarea nivelului de bunăstare al oamenilor muncii, sprijină prin diverse forme posibilitatea pentru oamenii muncii de a dobîndi bunuri în proprietate personală, de a-şi spori gradul de confort şi civilizaţie.

Ţăranii cooperatori, ţăranii cu gospodării individuale, precum şi micii meşteşugari necooperativizaţi pot păstra în proprietate personală unele mijloace de producţie mărunte, care servesc la cultivarea pămîntului, creşterea animalelor sau practicarea meseriei, deoarece aceste mijloace nu servesc pentru exploatarea omului de către om, ci dimpotrivă, pentru satisfacerea unor nevoi sociale, contribuind, astfel, la ridicarea bunăstării oamenilor muncii.

O dată cu dezvoltarea economiei socialiste, cu sporirea veniturilor populaţiei, cu ridicarea nivelului de trai material şi spiritual al oamenilor muncii, se amplifică şi sfera şi varietatea bunurilor care fac obiectul dreptului de proprietate personală, expresie a grijii permanente a partidului şi statului nostru pentru asigurarea bunăstării şi fericirii poporului, ţelul suprem al întregii activităţi economico-sociale de stat şi obşteşti.

---

1) K.Marx, Fr.Engels, Opere, vol.4, p.481.

In legătură cu dreptul de proprietate personală, Constituţia consacră şi dreptul de moştenire asupra bunurilor care fac obiectul dreptului de proprietate personală[1].

Acest drept este ocrotit de lege, fiecare cetăţean al ţării avînd posibilitatea de a dispune, în mod liber, de situaţia bunurilor care-i aparţin, după moartea sa.

In baza acestui drept, cetăţenii R.S.România au posibilitatea de a moşteni orice fel de bun, atît în ţară, cît şi în alte state[2].

Dreptul de moştenire constituie o întărire a dreptului de proprietate personală, el întregind acest drept prin posibilitatea ce se acordă oricărei persoane de a dispune deplin de bunurile asupra cărora are drept de proprietate personală.

---

1) Constituţia R.S.România, art.37

2) A se vedea şi N.Prisca, Drept constituţional, op.cit., p.257.

c) Drepturile politice

In statele capitaliste, drepturile politice sînt pur formale, întrucît de ele beneficiază, în mod deplin, numai membrii claselor dominante, exploatatoare. Deşi constituţiile statelor capitaliste conţin prevederi cu privire la drepturile politice, cercurile guvernante au posibilitatea să diminueze şi chiar să anihileze aceste drepturi, recurgînd la diverse mijloace, cum ar fi, adoptarea unor legi ordinare, decretarea stării excepţionale etc.

In condiţiile societăţii socialiste, drepturile politice devin cu adevărat o realitate pentru toţi oamenii muncii, pentru întregul popor. Aceste drepturi sînt în mod autentic expresia unei largi şi depline democraţii. Ele sînt folosite în scopul construirii noii orînduiri, în scopul făuririi unei vieţi libere şi fericite pentru toţi oamenii muncii.

Printre cele mai importante drepturi politice, se înscriu drepturile electorale, adică posibilitatea pentru cetăţenii ţării noastre de a alege şi de a fi aleşi în organele puterii de stat (Marea Adunare Naţională şi consiliile populare).[1]

Au drept de vot toţi cetăţenii care au împlinit vîrsta de 18 ani, fără deosebire de rasă, naţionalitate, sex sau religie.

In R.S.România au fost desfiinţate toate discriminările în ceea ce priveşte dreptul de vot, care au existat în vechiul regim burghezo-moşieresc. In ţara noastră, votul este universal, egal, direct şi secret.

Cetăţenii cu drept de vot, care au împlinit vîrsta de 23 de ani pot fi aleşi, în calitate de deputaţi, atît

---

1) Constituţia R.S.România, art. 25.

în Marea Adunare Națională, cît și în consiliile populare.

Nu au dreptul de a alege și de a fi aleși, alienații și debilii mintali, precum și persoanele fizice lipsite de dreptul de a alege și de a fi alese în organele puterii de stat, pe durata de timp care a fost stabilită prin hotărîrea judecătorească de condamnare la privarea de aceste drepturi.

In calitatea sa de cel mai larg organism politic permanent, revoluționar, democratic, cu caracter reprezentativ, care unește, sub conducerea P.C.R., forțele politico-sociale ale națiunii noastre socialiste, toate organizațiile de masă și obștești, Frontul Democrației și Unității Socialiste este forul căruia îi aparține dreptul de a propune candidaturi de deputați. F.D.U.S. asigură, și în felul acesta, participarea întregului popor la conducerea societății, a tuturor domeniilor de activitate, la înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului nostru.

Democrația orînduirii noastre se reflectă pregnant și în acea prevedere constituțională, potrivit căreia, alegătorii au dreptul de a revoca oricînd pe deputați. Dreptul de revocare, parte integrantă a drepturilor electorale, constituie o garanție că deputații își vor îndeplini cu spirit de răspundere și, în cele mai bune condiții, sarcinile care le revin, în calitatea lor de reprezentanți ai oamenilor muncii în organele puterii de stat.

Un alt drept politic este <u>dreptul de asociere</u>.

Deși este consacrat în constituțiile burgheze, acest drept este cu totul formal pentru oamenii muncii, deoarece el poate fi îngrădit sau chiar desființat, cînd interesele minorității exploatatoare o cer, prin dife-

rite legi ordinare.[1]

Ca urmare a cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu celelalte categorii de oameni ai muncii, în țara noastră dreptul de asociere a devenit un drept real, efectiv, de care beneficiază toți oamenii muncii.

Potrivit Constituției, cetățenii R.S.România au dreptul de a se asocia în organizații sindicale, cooperatiste, de tineret, de femei, social-culturale, în uniuni de creație, asociații sportive, științifice, tehnice, precum și în alte organizații obștești.[2]

Aceste organizații asigură larga participare a maselor populare la viața politică, economică, socială, culturală a R.S.România și, la exercitarea controlului oamenilor muncii, expresie a democrației orînduirii noastre.

Prin organizațiile de masă și obștești, P.C.R. înfăptuiește o legătură organizată cu clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii de oameni ai muncii, le mobilizează la opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Statul sprijină activitatea organizațiilor de masă și obștești, crează condiții dintre cele mai bune pentru dezvoltarea bazei lor materiale și le ocrotește patrimoniul.

In țara noastră sînt interzise asociațiile cu caracter fascist sau antidemocratic. Participarea la ast-

---

1) A se vedea Legea nr.21 din 5 februarie 1924, cu privire la persoanele juridice, ilustrare grăitoare a afirmației de mai sus.

2) Constituția R.S.România, art. 27.

fel de asociații, precum și propaganda cu caracter fascist sau antidemocratic sînt pedepsite de lege![1])

Departe de a fi o atingere adusă dreptului de asociere, această prevedere din Constituție reprezintă, dimpotrivă, o garantare a dreptului de asociere, o întărire a democrației orînduirii noastre, deoarece interzice tocmai acele asociații și organizații antidemocratice, al căror scop este asuprirea maselor largi populare, privarea acestora de drepturi, instaurarea unor regimuri dictatoriale.

In R.S.România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român.[2])

Partidul, ca nucleu, ca centru vital a națiunii noastre, nu poate cuprinde pe toți membrii societății.

De aceea, Constituția prevede că, cetățenii cei mai înaintați și mai conștienți din rîndurile muncitorilor, țăranilor, intelectualilor și ale celorlalte categorii de oameni ai muncii, se unesc în Partidul Comunist Român, cea mai înaltă formă de organizare a clasei muncitoare, detașamentul ei de avangardă.

P.C.R. exprimă și slujește cu fidelitate năzuințele și interesele vitale ale poporului, îndeplinește rolul conducător în toate domeniile construcției socialiste, îndrumă activitatea organizațiilor de masă și obștești, precum și a organelor de stat.[3])

Infăptuirea unității moral-politice a întregii noastre națiuni în jurul partidului a impus instituirea unei forme organizatorice adecvate. Dînd urmare acestei necesități, a luat naștere Frontul Democrației și Unității Socialiste, organism politic permanent, cu caracter reprezentativ, în care sînt cuprinse toate organizațiile de masă și obștești, toți oamenii muncii, fără deosebire

1) Constituția R.S.România, art.29, al.2
2) Idem, art.3
3) Idem, art.26.

de naționalitate.

F.D.U.S. își desfășoară activitatea sub conducerea P.C.R., mobilizînd masele de oameni ai muncii la înfăptuirea Programului partidului, a măreţelor obiective ale construcției socialiste și comuniste.

d) Drepturile democratice

In afară de drepturile social-economice și de cele politice, cetățenii R.S.România beneficiază și de o serie de alte drepturi fundamentale, pe care le-am putea denumi "drepturi democratice".

Astfel, potrivit Constituției țării noastre, cetățenilor R.S.România li se garantează libertatea cuvîntului, a presei, a întrunirilor, a mitingurilor și a demonstrațiilor[1])

Toate aceste drepturi sînt formale în statele capitaliste, care oricînd pot lua măsuri de limitare sau chiar de desființare a acestor drepturi.

In țara noastră, orice cetățean are dreptul de a-și exprima în mod liber opinia, verbal sau în scris, de a aduce critici organelor de stat, persoanelor cu funcții de conducere. Critica și autocritica constituie un instrument dintre cele mai puternice în acțiunea de

---

1) Constituția R.S.România, art.28. In textul acestui articol, după părerea noastră, nu este necesar cuvîntul "presă", deoarece libertatea cuvîntului, a opiniei, se poate exprima atît verbal, cît și în scris, deci și prin presă. De asemenea, cuvîntul "miting" considerăm că nici el nu apare necesar, întrucît mitingul nu este altceva decît tot o întrunire. Spre a demarca și mai pregnant Constituția țării noastre de constituțiile statelor capitaliste în care se vorbește despre "libertăți", apreciindu-se că acestea nu implică și obligații corelative din partea statului, propunem ca art.28 din Constituția R.S.România să aibă următoarea formulare:"Cetățenii R.S.România au dreptul, garantat de stat, de a-și exprima în mod liber opiniile, verbal sau în scris, de a organiza întruniri și demonstrațiilor. (continuare pe pagina următoare)

eliminare a deficiențelor, de perfecționare, de îmbunătățire a activității în toate domeniile și sectoarele vieții economico-sociale, culturale etc.

Acea așa-zisă "libertate a presei", de care vorbesc constituțiile burgheze, în realitate nu este altceva decît "libertate" pentru redactorii ziarelor și revistelor de a exprima punctul de vedere al proprietarilor acelor publicații, pentru că, altfel, articolele lor nu pot să apară. Si cum periodicele aparțin, de regulă, marilor monopoluri imperialiste, se poate deduce ce înseamnă libertatea presei în condițiile capitalismului.[1)]

In R.S.România, acest drept s-a realizat pe deplin, fiecare cetățean avînd posibilitatea să-și exprime, în mod liber, părerile în legătură cu diferitele probleme care se ivesc în activitatea de stat și obștească, în procesul construcției socialiste și comuniste.

Un caracter la fel de formal îl au și acele prevederi ale constituțiilor burgheze care vorbesc despre libertatea pe care o au cetățenii de a se întruni. Organele de constrîngere ale statelor capitaliste pot oricînd să interzică astfel de întruniri sau să intervină spre a le împiedica să se desfășoare, atunci cînd interesele cercurilor guvernante exploatatoare cer aceasta.

In țara noastră, libertatea întrunirilor, a demonstrațiilor este pe deplin asigurată oamenilor muncii.

Acest drept nu poate fi exercitat împotriva intereselor oamenilor muncii și a orînduirii socialiste. Asociațiile cu caracter fascist sau antidemocratic sînt interzise, participarea la asemenea organizații și propagandă fascistă și antidemocratică fiind pedepsite prin lege".
Totodată, propunem ca art.29 să fie desființat, întreaga reglementare făcîndu-se în cuprinsul unui singur articol, deoarece se referă la aceeași problemă.

1) In acest sens, a se vedea și N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.263.

Asigurînd aceste drepturi larg democratice, statul socialist veghează permanent şi cu intransigenţă ca libertatea cuvîntului, a întrunirilor, a demonstraţiilor să nu fie folosite în scopuri potrivnice orînduirii socialiste şi intereselor oamenilor muncii.[1] Este o nouă expresie a grijii permanente a statului nostru pentru apărarea cuceririlor revoluţionare, socialiste ale oamenilor muncii, pentru împiedicarea oricărei manifestări care urmăreşte să lovească în aceste cuceriri, să readucă poporul nostru în situaţia de exploatat şi asuprit, să-i răpească libertatea şi demnitatea pe care şi le-a dobîndit prin lupte şi jertfe grele.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată că, "Dezvoltarea democraţiei socialiste, stimularea criticii şi autocriticii nu au nimic comun cu spiritul anarhic, cu ignorarea legilor şi normelor sociale, cu nesocotirea obligaţiilor faţă de societate ale fiecărui cetăţean".[2]

Stat profund democrat, ţara noastră asigură tuturor cetăţenilor săi libertatea conştiinţei.[3] Fiecare persoană este liberă să împărtăşească sau nu o credinţă religioasă. Totodată, statul garantează exercitarea cultelor religioase.

Cultele religioase se organizează şi funcţionează în mod liber, nestingherit.

Intrucît respectarea legii constituie o obligaţie pentru orice persoană, nici cultele religioase nu pot acţiona împotriva legii. De aceea, modul de organizare şi funcţionare a cultelor religioase este reglementat

---

1) Constituţia R.S.România, art.29.
2) Congresul al X-lea al P.C.R., Ed.pol.,Bucureşti,1969 p.61.
3) Constituţia R.S.România, art.3o.

prin lege. In cadrul general stabilit de lege, cultele religioase funcţionează liber, cu condiţia ca să nu se aducă atingere prevederilor Constituţiei, securităţii statului, ordinei publice şi bunelor moravuri.[1)]

Spre deosebire de situaţia din vechiul regim burghezo-moşieresc, în ţara noastră şcoala este despărţită de biserică. Nici o confesiune, congregaţie sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreţine alte instituţii de învăţămînt decît şcoli speciale pentru pregătirea personalului de cult.

Asigurînd libertatea conştiinţei, statul nostru desfăşoară, totodată, o susţinută acţiune de educare a maselor în spiritul principiilor materialismului dialectic şi istoric, în spiritul concepţiei revoluţionare a clasei muncitoare, singura concepţie cu adevărat ştiinţifică despre lume şi viaţă.

e) Dreptul la inviolabilitate

Dreptul la inviolabilitate este acel drept fundamental al cetăţenilor, care are ca scop, să pună la adăpost pe cetăţeni faţă de eventuale abuzuri ce s-ar putea săvîrşi împotriva lor, fie de către persoane din aparatul de stat, fie de către alte persoane fizice.

Dreptul la inviolabilitate comportă mai multe aspecte.

Un prim aspect, de cea mai mare însemnătate, se referă la inviolabilitatea persoanei.

Inviolabilitatea persoanei înseamnă dreptul pentru orice cetăţean al ţării noastre de a fi la adăpost de violenţe îndreptate împotriva persoanei sale. Astfel, potrivit Constituţiei, cetăţenilor R.S.România le este garantată inviolabilitatea persoanei. Nimeni nu poate fi

---

1) Decr.nr.117, din 3 august 1948

reținut sau arestat, dacă împotriva sa nu există probe sau indicii temeinice că a săvîrșit o faptă prevăzută și pedepsită de lege[1]

Inviolabilitatea persoanei se asigură prin mai multe mijloace.

Astfel, nici o persoană nu poate fi arestată decît pe baza unui mandat de arestare, emis de instanța judecătorească sau de procuror.

Totodată, organele de cercetare penală nu pot dispune reținerea unei persoane, decît cel mult pentru 24 de ore.

Inviolabilitatea persoanei se realizează și prin aceea că, în timpul procesului judiciar, se asigură părților în proces dreptul de apărare.

Dacă unei persoane i se asigură dreptul la libertate, cu atît mai mult trebuie să i se asigure dreptul la integritate corporală și la viață[2] Aceste drepturi sînt ocrotite prin legile penale, care socotesc faptele îndreptate împotriva integrității corporale sau a vieții persoanelor ca infracțiuni[3]

Un alt aspect al dreptului la inviolabilitate privește inviolabilitatea domiciliului.

Inviolabilitatea domiciliului urmărește să asigure tuturor persoanelor o viață normală la locuința acestora, fără nici o ingerință din partea altor persoane.

Constituția țării noastre prevede că domiciliul este inviolabil. Drept urmare, nici o persoană nu poate pătrunde în locuința unei alte persoane, fără încuviințarea acesteia, decît în cazurile și în condițiile anume prevăzute de lege[4]

---

1) Constituția R.S.România, art.31
2) A se vedea și N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.269
3) Aceste infracțiuni sînt prevăzute în Codul Penal.
4) Constituția R.S.România, art.32.

Aşa de exemplu, în locuinţa personală se poate pătrunde numai în baza unui ordin de percheziţie, emis de procuror sau, în cazul unei infracţiuni flagrante, pentru efectuarea unei arestări, pentru salvarea victimei, pentru conservarea probelor infracţiunii, pentru executarea silită sau în cazul stării de necesitate.[1]

Prin locuinţă se înţeleg atît încăperile, propriu-zise, dependinţele, cît şi curtea şi grădina din jurul casei.

In sfîrşit, un ultim aspect al dreptului la inviolabilitate se referă la inviolabilitatea corespondenţei.

Prin inviolabilitatea corespondenţei se înţelege dreptul persoanei de a nu i se cunoaşte opinia exprimată în scris sau verbal, dacă ea nu doreşte acest lucru.

Dreptul la inviolabilitatea corespondenţei decurge în mod firesc din dreptul la exprimarea liberă a opiniei. Dacă o persoană are dreptul să-şi exprime în mod liber opinia, trebuie să beneficieze şi de dreptul de a nu i se cunoaşte ceea ce gîndeşte, dacă ea nu doreşte aceasta, de către alte persoane. In acest sens, Constituţia consacră că statul nostru garantează secretul corespondenţei şi al convorbirilor telefonice[2].

Cu alte cuvinte, orice persoană are dreptul de a comunica cu alte persoane, fără ca schimbul lor de opinii să devină public.

De la această regulă, face excepţie corespondenţa unei persoane care este implicată, ca învinuit sau inculpat, în situaţia în care cunoaşterea conţinutului corespondenţei acesteia sau al convorbirilor telefonice ar putea duce la cunoaşterea mai bună a cazului.[3]

---

1) Aceste situaţii sînt prevăzute în Codul penal. A se vedea şi I.Muraru, Drept constituţional, vol.I, op.cit. p.374; V.Dongoroz şi colectiv, Explicaţii teoretice ale codului penal român, vol.I, Ed.Acad.R.S.R., Bucureşti, 1969, p.362 şi urm.

2) Constituţia R.S.România, art.33.

3) Această excepţie este prevăzută de Codul de procedură penală.

f) Dreptul de petiţionare

Dreptul de petiţionare constituie o garanţie juridică a exercitării celorlalte drepturi ale cetăţenilor, întrucît el contribuie la exercitarea deplină şi efectivă a celorlalte drepturi, prin aceea că oferă cetăţenilor posibilitatea de a se plînge organului de stat competent, în cazul în care li s-a adus vreo atingere drepturilor acordate de Constituţie sau de alte acte normative.

In acest sens, Constituţia prevede că statul garantează dreptul de petiţionare, organele de stat avînd obligaţia de a rezolva petiţiile cetăţenilor privind drepturile şi interesele lor personale sau obşteşti[1)].

Persoana interesată se poate adresa organului de stat competent printr-o cerere, reclamaţie, sesizare sau propunere. Cererile şi reclamaţiile privesc probleme personale ale petiţionarului, în timp ce sesizările şi propunerile se referă la probleme interesînd colectivitatea, deci la probleme de interes general, obştesc.

Dreptul de petiţionare constituie, pe de o parte, un instrument juridic pe care cetăţenii ţării noastre îl pot folosi pentru ocrotirea drepturilor lor subiective, iar pe de altă parte, un mijloc de a participa la rezolvarea problemelor de stat şi obşteşti, de a sesiza anumite deficienţe, de a prezenta propuneri pentru remedierea acestora,pentru perfecţionarea activităţii în toate domeniile şi sectoarele vieţii economico-sociale.

Organele de stat au obligaţia de a răspunde la cereri, în termen de cel mult 20 de zile, iar la reclamaţii, sesizări şi propuneri, în termene variind între 20 şi 40 de zile de la primirea acestora, în funcţie de

---

1) Constituţia R.S. România, art.34

locul organului sesizat în sistemul organelor statului[1].

Urmărind același scop al ocrotirii drepturilor cetățenilor, Constituția țării noastre consacră faptul că, orice persoană vătămată într-un drept al său printr-un act ilegal al unui organ de stat poate cere, evident printr-o petiție, organelor competente anularea actului și repararea prejudiciului care i-a fost cauzat prin acesta[2].

In unele cazuri, o persoană poate fi prejudiciată chiar și printr-un act legal a unui organ de stat, ca de pildă, în cazul demolării unor imobile pentru modernizarea unei localități. Si în astfel de situații, persoana prejudiciată se poate adresa organelor de stat pentru a cere despăgubiri. La această concluzie, credem că se poate ajunge invocînd art.103,al.3 din Constituția R.S.România, potrivit căruia, "Tribunalele și judecătoriile judecă cererile celor vătămați în drepturile lor prin acte administrative, putînd să se pronunțe, în condițiile legii, și asupra legalității acestor acte".

Spre deosebire de art. 35 din Constituție, în care se folosește expres formularea de "act ilegal", în art. 103 se vorbește numai de prejudiciile cauzate prin acte administrative, în general, fără a se condiționa acțiunea în justiție de legalitatea actului. De aici, considerăm că se poate trage concluzia că prejudiciile pot fi cauzate și prin acte legale, căci, în caz contrar, s-ar fi spus expres "acte administrative ilegale",

---

1) A se vedea Legea nr.1/1978, cu privire la activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii, precum și Hotărîrea C.C. al P.C.R.,martie 1978, cu privire la activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii (Colecția de legi și decrete, vol.1/1978,p.34 și urm.
2) Constituția R.S.România, art.35.

aşa cum s-a procedat în cazul art.35. Acest fapt nu exclude însă posibilitatea pentru instanţele de judecată de a cerceta şi legalitatea actului care a produs prejudiciul.

x
x x

Drepturile fundamentale prezentate mai înainte se referă, aşa după cum se arată în Constituţie,la cetăţenii ţării noastre. In acelaşi Titlu al II-lea al Constituţiei R.S.România, consacrat drepturilor fundamentale ale cetăţenilor, este reglementat şi dreptul de azil.

Acest drept nu se referă la cetăţenii ţării noastre, ci la persoanele avînd cetăţenia altor state.[1)]

Potrivit Constituţiei, ţara noastră acordă drept de azil cetăţenilor străini urmăriţi pentru activitatea lor în apărarea intereselor celor ce muncesc, pentru participarea la lupta de eliberare naţională sau la apărarea păcii.[2)]

Trebuie remarcat faptul că, azilul nu se acordă oricărei persoane străine. Consecventă politicii sale de pace, de ajutorare a popoarelor care luptă pentru independenţa lor naţională, de solidaritate cu toate forţele progresiste, democratice din lume, care luptă împotriva imperialismului şi a exploatării omului de către om, şi ca expresie a profundului umanism care caracterizează orînduirea noastră socialistă, R.S.România acordă drept de

1) Datorită acestui fapt, considerăm că dreptul de azil ar trebui să fie prevăzut în Titlul I al Constituţiei, spre finalul acestuia, eventual după art.16.Totodată, propunem ca termenul de "cetăţeni"să fie înlocuit cu "persoane"deoarece azilul se poate acorda nu numai unor cetăţeni străini ci şi persoanelor fără cetăţenie (apatrizilor).

2) Constituţia R.S.România, art.38.

azil numai acelor persoane care militează pentru apărarea păcii, a drepturilor oamenilor muncii, a independenţei naţionale a popoarelor şi, care ar avea de suferit din această cauză în statul a cărei cetăţenie o poartă sau într-un alt stat. Intr-o asemenea situaţie, România acordă azil acestor persoane, oferindu-le astfel posibilitatea să ducă o viaţă nestingherită în ţara noastră. Aceste persoane, pentru idealurile nobile pentru care luptă, merită din plin să beneficieze de dreptul de azil în ţara noastră.

Spre deosebire de dreptul de azil acordat de statul nostru, unele state capitaliste acordă azil politic tocmai acelor persoane care desfăşoară activităţi subversive, antipopulare, antidemocratice, ostile propriului lor popor, cauzei păcii şi prieteniei între popoare, oferindu-le, astfel, posibilitatea să-şi desfăşoare mai departe aceste acţiuni retrograde, care nu sînt de nici un folos popoarelor, dimpotrivă, aduc prejudicii dezvoltării lor libere, prospere, progresiste.

3 - Indatoririle fundamentale

Spre a putea beneficia de drepturile acordate de Constituţie, cetăţenii ţării noastre trebuie să îndeplinească, totodată, o serie de îndatoriri, fără de care nu ar fi posibilă crearea condiţiilor necesare pentru exercitarea drepturilor.

Astfel, prin Constituţie şi alte legi se acordă cetăţenilor un ansamblu de drepturi. Or, fără respectarea Constituţiei şi a celorlalte acte normative, înseşi aceste drepturi nu s-ar putea realiza. De aceea, Constituţia prevede că, fiecare cetăţean al R.S.România este dator să respecte Constituţia şi legile ţării.[1] Respectînd Constituţia şi celelalte legi, oamenii muncii din

1) Constituţia R.S.România, art.39.

patria noastră îşi asigură condiţiile necesare realizării a înseşi drepturile care le-au fost acordate de statul socialist. Aşa încît, cetăţenii R.S.România sînt direct interesaţi ca legile ţării să fie respectate cu stricteţe, de către orice persoană, care se află pe teritoriul ţării noastre, precum şi de cetăţenii români aflaţi în străinătate. Constituţia şi legile exprimă voinţa şi înfăptuiesc interesele întregului nostru popor.

Prin respectarea Constituţiei şi a celorlalte legi se asigură condiţiile necesare existenţei şi dezvoltării orînduirii noastre socialiste, a naţiunii noastre, edificarea unei vieţi din ce în ce mai bune şi mai fericite.

Pentru realizarea acestor idealuri, se impune, totodată, îndatorirea fiecărui cetăţean de a apăra cu fermitate proprietatea socialistă, care constituie temelia economico-juridică a orînduirii noastre.

Prin instaurarea proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie a fost lichidată pentru totdeauna şi pe deplin exploatarea omului de către om. Proprietatea socialistă asigură garantarea materială a tuturor drepturilor cetăţenilor. Ea constituie fundamentul economic al propăşirii şi bunăstării poporului nostru.

Cetăţenii ţării au obligaţia de a veghea în permanenţă asupra proprietăţii socialiste, de a o feri de atingeri, de a asigura dezvoltarea ei, pentru că numai astfel se pot crea condiţiile materiale ale înfăptuirii progresului economico-social al ţării.

Totodată, cetăţenii R.S.România au datoria de a contribui la întărirea şi dezvoltarea orînduirii socialiste.

Statul nostru este un stat al oamenilor muncii. Obiectivul său suprem este apărarea intereselor oameni-

lor muncii, fără deosebire de rasă, naţionalitate, sex sau religie, ridicarea continuă a bunăstării lor materiale şi spirituale. Orice acţiune îndreptată împotriva statului nostru, a orînduirii noastre socialiste este îndreptată împotriva intereselor oamenilor muncii, a existenţei, a vieţii lor, împotriva a însăşi naţiunii noastre întregi.

Numai orînduirea socialistă poate crea condiţiile corespunzătoare pentru ca oamenii muncii să-şi poată înfăptui idealurile lor de viaţă. Datorită acestui fapt, revine ca o îndatorire fundamentală a fiecărui cetăţean aceea de a contribui la întărirea şi dezvoltarea orînduirii noastre socialiste, la crearea condiţiilor trecerii României la comunism, visul de aur al omenirii.

Intărirea şi dezvoltarea orînduirii nu se poate realiza decît prin muncă, prin acţiunile unite şi conştiente ale tuturor cetăţenilor pentru edificarea noii orînduiri. Prin munca lor, membrii societăţii noastre devin utili din punct de vedere social, contribuie la înfăptuirea progresului societăţii, la ridicarea nivelului de trai. Potrivit Constituţiei, "Munca este o îndatorire de onoare pentru fiecare cetăţean al ţării".[1)]

Partidul şi statul nostru manifestă o preocupare permanentă şi majoră pentru educarea membrilor societăţii noastre în spiritul dragostei şi respectului faţă de muncă, singura sursă a progresului şi prosperităţii poporului nostru.

---

1) Constituţia R.S.România, art.5. Intrucît este vorba de o îndatorire fundamentală a cetăţenilor, după părerea noastră, aceste prevederi ale Constituţiei ar fi mai potrivit dacă ar fi înscrise, ca un articol distinct, în Titlul al II-lea al Constituţiei R.S.R., care este consacrat drepturilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor.

Este cunoscut faptul că, una dintre constantele politicii externe a țării noastre este apărarea păcii, a cooperării pașnice între state și popoare, fără deosebire de orînduirea lor socială. Pentru realizarea acestui obiectiv vital pentru existența vieții pe planeta noastră, pentru viața tuturor popoarelor, România desfășoară o susținută activitate internațională, prezentînd repetate propuneri care au ca scop eliminarea definitivă și pentru totdeauna a războiului din viața popoarelor, prin dezarmare, în primul rînd, prin dezarmare nucleară, prin rezolvarea diferendelor internaționale pe căi pașnice, prin relații de prietenie, colaborare, bună vecinătate și respect reciproc între state și popoare.

Nu trebuie uitat însă că, în condițiile contemporane, unele state capitaliste desfășoară o intensă activitate de înarmare, își perfecționează arsenalul de distrugere, întreprind acțiuni agresive împotriva altor state și popoare. In astfel de condiții, țara noastră trebuie să fie gata oricînd să respingă orice acțiuni agresive îndreptate împotriva vieții și muncii pașnice a poporului nostru, a eforturilor sale de a-și făuri o viață fericită, alături de toate celelalte popoare.

Pentru aceasta, este nevoie de o pregătire corespunzătoare din punct de vedere militar, din partea cetățenilor țării noastre. Spre a se asigura o asemenea pregătire, Constituția prevede că serviciul militar în rîndurile forțelor armate ale R.S.România este obligatoriu și constituie o îndatorire de onoare a cetățenilor R.S.România.[1)]

---

1) Constituția R.S.România, art.4o.

Modul de înfăptuire a acestei îndatoriri, în afara Constituţiei, este reglementat şi prin alte acte normative[1)]

Totodată, cetăţenii ţării trebuie să fie oricînd gata să-şi apere patria. Constituţia consacră faptul că apărarea patriei este datoria sfîntă a fiecărui cetăţean al R.S.România. Călcarea jurămîntului militar, trădarea de patrie, trecerea de partea inamicului, aducerea de prejudicii capacităţii de apărare a statului constituie crimele cele mai grave faţă de popor şi sînt pedepsite prin lege cu toată asprimea[2)]

Apărarea patriei înseamnă apărarea a însăşi vieţii noastre, a viitorului fericit al copiilor noştri.

Pentru apărarea patriei, înaintaşii noştri, eroica noastră clasă muncitoare, ţărănimea, intelectualii, cei mai buni fii ai ţării au făcut cele mai mari sacrificii, mergînd pînă la supremul sacrificiu al vieţii. Apărîndu-şi patria, poporul nostru şi-a asigurat existenţa sa milenară, continuitatea sa pe aceste meleaguri, pe care le-a apărat cu dîrzenie, cu preţul sîngelui şi al vieţii sale.

Pentru apărarea vieţii fericite pe care şi-o făuresc sub conducerea partidului, a viitorului naţiunii noastre, cetăţenii R.S.România au datoria sfîntă de a-şi apăra cu orice preţ patria[3)].

---

1) A se vedea Legea nr.14 cu privire la organizarea apărării naţionale a R.S.R. din 28 dec.1972, precum şi dispoziţiile din Codul penal care sancţionează sustragerea de la îndeplinirea îndatoririlor privind satisfacerea serviciului militar.

2) Constituţia R.S.România, art.41.

3) Codul penal sancţionează trădarea de patrie şi aducerea de prejudicii capacităţii de apărare a ţării.

Pe drept cuvînt tovarăşul Nicolae Ceauşescu subliniază faptul că, "Forţa orînduirii noastre stă în conştiinţa înaltelor răspunderi şi îndatoriri pe care fiecare cetăţean le are faţă de patrie, faţă de apărarea cuceririlor socialiste ale poporului, în vigilenţa revoluţionară a oamenilor muncii"[1)]

C - Cetăţenia în Republica Socialistă România

1 - Noţiunea de cetăţenie[2)]

Noţiunea de cetăţenie poate comporta mai multe accepţiuni.

Intr-o accepţiune, prin cetăţenie se înţelege acea instituţie juridică, acel ansamblu de norme juridice, care reglementează relaţiile ce se stabilesc între o persoană fizică şi un stat, privind statutul juridic al persoanei fizice în statul a cărei cetăţenie o poartă.

---

1) Nicolae Ceauşescu, "România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.I, op.cit.,p.63.

2) Cu privire la problemele cetăţeniei, a se vedea şi T.Drăganu, Natura juridică a cetăţeniei, în Studia Universitatis Babeş-Bolyai (Jurisprudentia), Cluj, 1968; T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit., p.188 şi urm.; N.Prisca, Contribuţii la studiul cetăţeniei române, în Analele Universităţii-Bucureşti (seria Stiinţe juridice), Bucureşti, nr.1/197o; N.Prisca, Drept constituţional, op.cit.,p.174 şi urm.; N.Muraru, Drept constituţional, op.cit., vol.I p.242 şi urm.; I.Deleanu, Cetăţenia română, Ed.Dacia, Cluj-Napoca, 1974; I. Deleanu, Drept constituţional, op.cit.,p.2oo şi urm.

Cetăţenia priveşte numai persoanele fizice. Prin normele juridice care reglementează cetăţenia se stabilesc care anume persoane fizice pot fi cetăţeni, ce drepturi şi ce obligaţii decurg din raporturile de cetăţenie, care sînt modalităţile de dobîndire şi de pierdere a cetăţeniei.

Legea nr.24/1971, cu privire la cetăţenia română în art.1 arată că "cetăţenia reprezintă expresia relaţiilor social-economice, politice şi juridice, dintre persoanele fizice şi statul socialist român.

Noţiunea de cetăţenie poate fi folosită şi într-o altă accepţiune. După părerea noastră, într-o altă accepţiune, prin cetăţenie se înţelege apartenenţa unei persoane fizice la o colectivitate umană organizată politic, care se exprimă în legătura juridică dintre un stat şi persoana fizică, privind drepturile şi obligaţiile reciproce dintre stat şi acea persoană, legătură care se păstrează indiferent de locul unde se află persoana fizică.[1)]

Cetăţenia română este o legătură juridică complexă, dintre persoanele fizice şi statul nostru socialist, care conferă persoanelor fizice, în calitatea lor de cetăţeni ai R.S.România, posibilitatea de a beneficia de drepturile prevăzute în Constituţie şi în alte acte normative, în baza cărora, pot participa plenar şi efectiv la întreaga viaţă politică, economică, socială şi culturală a societăţii noastre, avînd totodată, şi o serie

---

1) In legătură cu definiţia cetăţeniei, a se vedea: M.Lepădătescu, Organizarea administrativă a teritoriului, ca bază a organizării puterii de stat, în Analele Universităţii-Bucureşti, Stiinţe juridice nr.1/1970; T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit., p.188-189; I.Muraru, Drept constituţional, op.cit., vol.I, p.249; I.Deleanu, Cetăţenia română, op.cit., p.47; Ch.Rousseau, Droit International Publique Approfondi, Paris, 1958, p.98.

de îndatoriri şi răspunderi faţă de stat, faţă de societate, tocmai datorită faptului că iau parte activă la întreaga viaţă a ţării noastre.

In condiţiile socialismului, cetăţenia constituie un raport juridic bazat pe legătura indisolubilă dintre interesele generale ale colectivităţii şi interesele individuale, ale fiecărei persoane în parte; ea exprimă, totodată, spiritul de colaborare şi de ajutor reciproc dintre membrii societăţii, participanţi neobosiţi la opera de edificare a celei mai drepte orînduiri - comunismul.

In ţara noastră, cetăţenia a devenit o problemă de stat. Altfel spus, problema cetăţeniei nu este lăsată la libera apreciere a persoanelor fizice. Toate problemele cu privire la cetăţenie sînt reglementate de către stat, prin lege.

In concepţia partidului şi a statului nostru, orice persoană fizică trebuie să aibă o singură cetăţenie. Există însă unele situaţii cînd, o persoană nu poartă nici o cetăţenie. Asemenea persoane poartă numele de apatrizi (fără patrie). Dimpotrivă, în alte situaţii, una şi aceeaşi persoană are mai multe cetăţenii. Aceste persoane sînt denumite bipatrizi.

In astfel de cazuri, în raport cu statul nostru, o persoană fizică nu poate invoca decît o singură cetăţenie. De exemplu, dacă un cetăţean român este considerat în acelaşi timp şi cetăţean al altui stat, potrivit legislaţiei acestuia din urmă, prevederile legii străine, a statului în cauză, nu au efect faţă de dispoziţiile legii române. Cu alte cuvinte, în raporturile acelei persoane cu statul român, vor fi aplicate dispoziţiile legii române, deşi persoana poartă şi cetăţenia altui stat.

Dînd expresie politicii naţionale juste, marxist-leniniste a partidului şi statului nostru, profundului democratism şi umanism al orînduirii noastre socialiste,

cetățenii români beneficiază de o deplină egalitate în drepturi, fără deosebire de rasă, naționalitate, sex, religie, grad de cultură etc. Prin urmare, toate drepturile și obligațiile care decurg din raportul de detățenie sînt aceleași pentru toate persoanele care poartă cetățenia română.

Una dintre consecințele cele mai importante ale raportului de cetățenie constă în faptul că numai cetățenii români pot avea drepturi politice în statul nostru, anume dreptul de a alege și de a fi ales în organele puterii de stat, precum și celelalte drepturi decurgînd din acestea.

Aflați în alte state, cetățenii români beneficiază de protecție diplomatică din partea statului român.

Odată dobîndită, cetățenia română nu poate fi restrasă decît în condițiile prevăzute de lege. Altfel spus, o persoană nu poate fi lipsită, în mod arbitrar, de drepturile care îi revin în calitate de cetățean român.

Legislația R.S.România reglementează și situația persoanelor avînd cetățenia altor state, precum și a persoanelor care nu poartă nici o cetățenie și, care potrivit legii române, sînt asimilate persoanelor cu altă cetățenie.[1)]

Potrivit legislației țării noastre, străinilor li se acordă regimul național, adică ei beneficiază de drepturile fundamentale ale cetățenilor români cu excepția drepturilor politice. Totodată, persoanele străine se bucură și de drepturile civile, avînd, corelativ, și toate obligațiile care revin cetățenilor români, exceptînd pe cele privind satisfacerea serviciului militar, precum și pe aceea de apărare a țării, obligații pe care le au numai cetățenii români.

---

1) Regimul juridic al străinilor este reglementat prin Legea nr.25 din 1969. In această problemă, a se vedea: I.Filipescu, Drept internațional privat, vol.I, București, 1982, p.213 și urm.; M.Jacotă, Poziția juridică a străinilor în România, Iași, 1977.

2. Dobîndirea cetățeniei române[1)].

Potrivit legislației R.S.România, cetățenia română poate fi dobîndită prin patru modalități juridice și anume: a) prin naștere; b) la cerere; c) prin înfiere; d) prin repatriere.

a) Dobîndirea cetățeniei prin naștere

Nașterea constituie singura modalitate originară de dobîndire a cetățeniei. Ea este, totodată, și modalitatea principală de dobîndire a cetățeniei române, întrucît majoritatea covîrșitoare a cazurilor de dobîndire a cetățeniei statului nostru se realizează prin naștere.

Celelalte trei modalități sînt modalități derivate, secundare.

In ceea ce privește dobîndirea cetățeniei prin naștere, în practica statelor sînt utilizate două principii.

Unul dintre aceste principii este jus sanguinis (dreptul sîngelui). Potrivit acestuia, copilul dobîndește în mod automat cetățenia părinților săi, indiferent de locul unde s-a produs nașterea.

Cel de-al doilea principiu este jus soli (dreptul locului), potrivit căruia, copilul dobîndește cetățenia statului pe al cărui teritoriu se naște, chiar dacă părinții copilului nu sînt cetățeni ai acelui stat.

Datorită faptului că, în legislația actuală a statelor se aplică ambele principii, pot să apară situații de dublă cetățenie. Astfel, dacă un copil se naște pe teritoriul unui stat în care se aplică jus soli, dar părinții săi sînt cetățenii unui stat care recunoaște

---

1) A se vedea și I.Filipescu, Dreptul familiei, București, 1979, p.349.

jus sanquinis, acel copil va avea încă de la naşterea sa o dublă cetăţenie: cetăţenia statului părinţilor săi, precum şi cetăţenia statului pe al cărui teritoriu s-a născut.

In legislaţia ţării noastre, se aplică jus sanquinis.

Art. 5 din Legea nr. 24/1971 prevede : "Ca expresie a legăturii dintre părinţi şi copii, a continuităţii neîntrerupte pe pămîntul strămoşesc a generaţiilor care au luptat pentru împlinirea idealurilor de libertate socială şi naţională, cei născuţi din părinţi de cetăţenie română pe teritoriul R.S.România sînt cetăţeni români", iar art.6 din această lege dispune că: "Este, de asemenea, cetăţean român acela care: a) s-a născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinţi este cetăţean român; b) s-a născut în străinătate şi ambii părinţi sau numai unul dintre ei are cetăţenia română"[1].

In cazul în care copilul din părinţi avînd cetăţenia română se naşte pe teritoriul unui stat care acordă cetăţenia potrivit lui jus soli, copilul va avea două cetăţenii. La majorat, potrivit legislaţiei ţării noastre, 18 ani, el va putea să decidă pe care dintre cetăţenii să o păstreze. In cazul în care preferă cetăţenia străină, el va putea să depună o cerere de renunţare la cetăţenia română, la una din reprezentanţele diplomatice sau la unul dintre oficiile consulare ale R.S. România. Pînă în acel moment însă, acea persoană va

---

1) Cele două situaţii prevăzute de art.6 s-ar putea formula într-o singură redactare. După părerea noastră, art.6 ar putea avea următorul conţinut:"Este cetăţean român şi acela care s-a născut pe teritoriul statului român sau în străinătate, chiar dacă numai unul dintre părinţi are cetăţenia română".

purta două cetățenii.

Sînt posibile și unele situații cînd, un copil să se nască sau să fie găsit pe teritoriul țării noastre, fără a i se identifica părinții. Potrivit legii statului nostru, copilul din părinți necunoscuți, născut sau găsit pe teritoriul R.S.România, va dobîndi cetățenia română, deoarece există prezumția că părinții săi sînt cetățeni români. Este numai o prezumție, întrucît în legislația țării noastre se mai arată că, în momentul în care se stabilește filiația față de părinți avînd cetățenia altui stat, copilul, dacă nu a împlinit 18 ani, pierde în mod automat cetățenia română dobîndind cetățenia statului ai căror cetățeni sînt părinții săi[1]. Din aceste prevederi, se poate observa că, potrivit legii române, hotărîtor în dobîndirea cetățeniei române prin naștere este principiul jus sanquinis.

b) Dobîndirea cetățeniei române la cerere

Cetățenia română se poate dobîndi și la cererea unei persoane, prin acordarea ei de către Președintele R.S.România.

Pentru a se putea dobîndi la cerere cetățenia română, se cer a fi întrunite mai multe condiții. Astfel, persoana care dorește să obțină cetățenia română, la cererea sa trebuie:

1) să aibă vîrsta de 18 ani împliniți;

2) să se fi născut și să domicilieze la data cererii pe teritoriul R.S.România ori, deși nu s-a născut pe teritoriul țării noastre, domiciliază în România de cel puțin 5 ani sau, 3 ani, dacă este căsătorit cu o persoană avînd cetățenia română; aceste termene pot fi reduse pentru motive întemeiate;

---

1) Legea nr.24/1971, art.25.

3) să depună o muncă utilă pentru societate sau, dacă nu poate munci, să aibă asigurate mijloacele de existență;

4) să dovedească, prin comportamentul său, loialitate față de statul și poporul român, precum și faptul că este gata să-și aducă contribuția la apărarea independenței și suveranității R.S.România și este demn de a deveni cetățean, asumîndu-și toate îndatoririle care decurg din această calitate;

5) să renunțe, printr-o declarație în formă autentică, la cetățenia altui stat, iar dacă nu are nici o cetățenie, la orice angajament față de un alt stat; în declarație, va menționa că a luat cunoștință de conținutul jurămîntului de credință față de R.S.România, angajîndu-se să-l depună în situația în care i se va acorda cetățenia română[1].

Jurămîntul se depune în termen de 3 luni de la primirea comunicării că s-a acordat cetățenia, la sediul consiliului popular județean sau al municipiului București, în prezența președintelui și a secretarului comitetului executiv al consiliului popular.

Dacă în acest interval de 3 luni, persoana care a solicitat acordarea cetățeniei române nu depune jurămîntul, raportul de cetățenie nu mai ia naștere, iar decretul de acordare a cetățeniei își pierde valabilitatea. Pentru motive temeinice, la cererea persoanei care dorește să devină cetățean român, termenul de

---

1) Conținutul jurămîntului este următorul:

"Eu.... jur că voi fi devotat patriei socialiste, poporului român și conducerii de stat a Republicii Socialiste România.

Jur că voi respecta cu sfințenie Constituția și legile țării și că voi îndeplini cu cinste toate îndatoririle de cetățean, punînd întreaga mea capacitate de muncă în slujba întăririi și apărării orînduirii sociale și de stat a Republicii Socialiste România". (art.13 din Legea nr.24/1971).

3 luni se poate prelungi.

Cererea pentru acordarea cetăţeniei române se depune, împreună cu celelalte acte necesare pentru dovedirea îndeplinirii condiţiilor, la inspectoratele judeţene sau al municipiului Bucureşti ale Ministerului de Interne, iar în străinătate, la reprezentanţele diplomatice sau la oficiile consulare ale R.S.România.

Lucrările pregătitoare pentru acordarea cetăţeniei sînt întocmite de Ministerul de Interne. Pe baza acestor lucrări, Preşedintele R.S.România decide asupra acordării cetăţeniei române.

Copiii minori ai persoanelor care dobîndesc cetăţenia română, la cererea lor, capătă şi ei cetăţenia română, la aceeaşi dată cu părinţii lor, dacă domiciliază împreună cu aceştia pe teritoriul R.S.România.

c) Dobîndirea cetăţeniei române prin înfiere[1)]

Cetăţenia română se poate dobîndi de către o persoană avînd cetăţenia altui stat sau fără nici o cetăţenie, prin înfiere, dacă cel care înfiază este cetăţean român, indiferent că este sau nu căsătorit, iar cel care urmează a fi înfiat nu a împlinit vîrsta de 18 ani.

Dobîndirea cetăţeniei române prin înfiere se realizează numai cu aprobarea Consiliului de Stat.

Prin înfiere, persoana înfiată dobîndeşte o situaţie juridică similară cu aceea a copilului născut din părinţi avînd cetăţenia română.

In cazul în care înfierea este desfiinţată, dacă persoana care a fost înfiată continuă să rămînă mai departe pe teritoriul R.S.România, îşi păstrează cetăţenia română, dobîndită anterior prin înfiere. Dacă însă părăseşte ţara, stabilindu-şi domiciliul în stră-

---

1) A se vedea şi I. Filipescu, Drept internaţional privat, Bucureşti, 1977, p. 323 şi urm.

inătate, în această situaţie, persoana în cauză încetează de a mai fi cetăţean român.

d) <u>Dobîndirea cetăţeniei române prin repatriere</u>

Persoanele care au avut cetăţenia română, dar au pierdut-o, pot s-o dobîndească prin repatriere. Mai exact, deci, repatrierea constituie nu un mod de dobîndire a cetăţeniei române, aşa cum sînt celelalte trei modalităţi, ci un mod de a redobîndi această cetăţenie, pe care persoana repatriată o avusese înainte.

Pentru a redobîndi cetăţenia română, persoana respectivă trebuie să solicite şi să obţină autorizaţia de repatriere.

Soţul persoanei repatriate, dacă are cetăţenia altui stat sau, nu are nici o cetăţenie, poate dobîndi cetăţenia română, tot ca efect al repatrierii soţului, dacă declară că renunţă la cetăţenia străină şi, că doreşte să obţină cetăţenia română. Pentru asemenea persoane, repatrierea soţului constituie, dar numai pentru ele, un mod de a dobîndi cetăţenia română, însă nu în mod automat, aşa cum se întîmplă pentru soţul repatriat, ci numai la exprimarea dorinţei lor în acest sens.

Copilul minor al persoanei repatriate dobîndeşte cetăţenia română, o dată cu părintele său, dacă îşi stabileşte domiciliul în R.S.România, împreună cu părintele repatriat.

Persoanele care redobîndesc cetăţenia română, ca efect al repatrierii, sînt obligate să depună jurămînt de credinţă faţă de R.S.România. Cetăţenia se consideră a fi redobîndită pe data depunerii jurămîntului.

Dovada cetăţeniei române se face cu buletinul de identitate, iar pentru copiii sub 14 ani, prin certificatul de naştere şi buletinul de identitate al pă-

rintelui care are cetăţenia română. Dacă părintele decedează, deci buletinul de identitate al acestuia nu mai există, se eliberează copilului minor un certificat, de către organul de evidenţă a populaţiei, prin care i se atestă situaţia juridică.

Pentru copiii găsiţi pe teritoriul ţării noastre, ai căror părinţi nu se cunosc, dovada cetăţeniei se face cu certificatul de naştere, care se întocmeşte pentru aceşti copii.

In timpul cît se află în alte state, persoanele care au cetăţenia română fac dovada acesteia prin actul legal de trecere a frontierii R.S.România, eliberat de organul competent al statului român.

3) Pierderea cetăţeniei române.[1)]

Cetăţenia română se poate pierde, fie prin retragere, fie prin renunţare. Există însă şi alte modalităţi de pierdere a cetăţeniei, în situaţia persoanelor care au dobîndit cetăţenia română prin înfiere, precum şi în cazul copilului găsit pe teritoriul ţării nostre din părinţi necunoscuţi.

Retragerea cetăţeniei se face prin decret al Preşedintelui R.S.România.

Ca să i se retragă cetăţenia română, persoana care poartă această cetăţenie trebuie să se afle în anumite situaţii şi anume:

1) aflîndu-se în străinătate, cetăţeanul român se face vinovat de fapte ostile faţă de R.S.România sau de natură a aduce ştirbire bunului său renume;

2) aflîndu-se în străinătate, cetăţeanul român se înrolează în forţele armate ale unui stat străin

---

1) A se vedea şi I. Filipescu, Dreptul familiei, op.cit., p. 350.

ori, fără autorizarea organelor competente ale R.S.România, ocupă o funcţie publică în serviciul unui alt stat;

3) pleacă din ţară în mod clandestin sau fraudulos;

4) a obţinut cetăţenia română în mod fraudulos;

5) este considerat, prin efectul legii străine, că a dobîndit o cetăţenie străină şi, nu a făcut cerere de aprobare a renunţării la cetăţenia română sau, o astfel de cerere nu i-a fost aprobată[1].

Retragerea cetăţeniei române, cu excepţia ultimei situaţii, are un caracter de sancţionare. Datorită acestui fapt, retragerea cetăţeniei nu produce efecte juridice decît cu privire la persoana căreia i s-a retras cetăţenia. Retragerea cetăţeniei române nu are efecte asupra cetăţeniei soţului sau copiilor persoanei căreia i s-a retras cetăţenia română, cu atît mai mult cu cît, în numeroase cazuri, aceste persoane continuă să domicilieze pe teritoriul R.S.România şi, prin urmare, nu pot fi lipsiţi de cetăţenie în propria lor ţară[2].

Cetăţenia română se poate pierde şi prin aprobarea renunţării la cetăţenia Republicii Socialiste România.

Persoana care doreşte să renunţe la cetăţenia română face în acest sens o cerere, însoţită de dovezile necesare, la inspectoratele judeţene sau al municipiului Bucureşti ale Ministerului de Interne, în situaţia că se află în R.S.România sau, la reprezentanţele diplomatice ori la oficiile consulare ale R.S.România, dacă se află în străinătate.

Renunţarea la cetăţenia română se aprobă de

---

1) Legea nr.24/1971, art.19.

2) N. Prisca, Drept constituţional, op.cit., p.202.

către Preşedintele R.S.România.

Aprobarea renunţării la cetăţenia română nu are loc însă în orice situaţie. Astfel, nu se aprobă renunţarea la cetăţenie în cazul în care persoana care solicită aceasta este învinuită sau inculpată într-un proces penal sau, are de executat o pedeapsă penală. De asemenea, nu se aprobă renunţarea la cetăţenie, dacă persoana în cauză are obligaţii patrimoniale faţă de statul român sau faţă de persoanele fizice ori juridice din ţară. Renunţarea la cetăţenia română se poate aproba în acest ultim caz, dacă persoana respectivă îndeplineşte obligaţiile pe care le are, ori prezintă garanţii suficiente că le va îndeplini.

Persoana care solicită renunţarea la cetăţenia română trebuie să se oblige, printr-o declaraţie autentică, precum că, după ce va pierde cetăţenia română, nu va săvîrşi nici o faptă de natură să aducă prejudicii intereselor statului şi poporului român.

După aprobarea renunţării la cetăţenia română, persoana căreia i s-a aprobat renunţarea la cetăţenie trebuie să părăsească teritoriul R.S.România, deoarece, în caz contrar, adică în situaţia că va continua să domicilieze în statul român, nu-şi are justificare renunţarea la cetăţenia română. Dacă persoana în cauză continuă să domicilieze în R.S.România şi după aprobarea cererii sale privind renunţarea la cetăţenia română, se poate presupune că, a procedat în felul acesta, spre a se sustrage de la îndeplinirea îndatoririlor care îi revin ca cetăţean român. Intr-o asemenea situaţie, fiind vorba de o încercare de fraudare a legii, nu se poate concepe aprobarea cererii de renunţare la cetăţenia română.

Cererea de renunţare la cetăţenia română nu

poate fi făcută decît de persoanele care au împlinit vîrsta de 18 ani, vîrsta majoratului potrivit legislației R.S.România.

Intocmai ca și în cazul retragerii cetățeniei române și în situația aprobării renunțării la cetățenia statului nostru, aceasta nu produce efecte juridice nici asupra soțului persoanei care a solicitat renunțarea la cetățenie, nici asupra copiilor acesteia.

Pentru ca renunțarea la cetățenie să aibă efecte asupra întregii familii, trebuie ca să se aprobe ambilor soți renunțarea la cetățenia română, copiii să fie minori și toți să părăsească teritoriul statului nostru, stabilindu-și domiciliul în străinătate. Copiii majori vor decide ei înșiși problema cetățeniei lor.

In afara acestor cazuri, cetățenia română se poate pierde și în alte situații.

Astfel, cetățenia română se pierde și atunci cînd, un cetățean român minor este înfiat de un cetățean străin , cu aprobarea Consiliului de Stat, dar numai dacă persoana care înfiază solicită în mod expres acest lucru și, numai dacă, persoana înfiată dobîndește, ca urmare a înfierii, cetățenia înfietorului. Dacă legislația statului, a cărui cetățenie o poartă înfietorul, nu prevede dobîndirea cetățeniei prin înfiere, copilul își păstrează cetățenia română, pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani, cînd va putea să decidă dacă să păstreze cetățenia română sau, să renunțe la aceasta, dobîndind o altă cetățenie.

In cazul în care înfierea se anulează sau se desface, copilul minor își păstrează cetățenia română, în situația că domiciliază pe teritoriul R.S. România sau, se reîntoarce în țara noastră după anularea sau desfacerea înfierii.

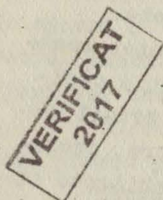
Este posibil ca, anularea sau desfacerea înfierii să se producă după ce persoana înfiată a împlinit vîrsta de 18 ani. In această situaţie, persoana respectivă va avea posibilitatea să redobîndească cetăţenia română, fie prin repatriere, fie la cerere, cu îndeplinirea condiţiilor cerute de legislaţia ţării noastre.

O situaţie similară are loc şi în cazul înfierii unui copil, purtînd cetăţenia altui stat, de către un cetăţean român. Dacă se desfiinţează înfierea, acesta pierde cetăţenia română şi redobîndeşte cetăţenia pe care a avut-o anterior înfierii, dacă părăseşte R.S. România, stabilindu-şi domiciliul în străinătate.

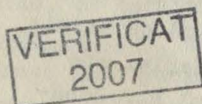
O altă situaţie de pierdere a cetăţeniei române se produce atunci cînd se stabileşte filiaţia copilului găsit pe teritoriul ţării noastre din părinţi necunoscuţi şi care, potrivit legii ţării noastre, dobîndeşte cetăţenia română. Dacă ulterior, se stabileşte filiaţia faţă de persoane purtînd cetăţenia altui stat, copilul va pierde cetăţenia română, dobîndind cetăţenia părinţilor, însă numai dacă stabilirea filiaţiei are loc înainte ca persoana găsită pe teritoriul R.S.România să împlinească 18 ani. După împlinirea acestei vîrste, stabilirea filiaţiei nu-şi mai produce efecte asupra cetăţeniei persoanei în cauză, aceasta avînd posibilitatea să decidă singură asupra cetăţeniei sale, adică să păstreze cetăţenia română sau, să renunţe la aceasta, dobîndind cetăţenia părinţilor.

In cazul în care numai un singur părinte este identificat, chiar dacă acesta poartă cetăţenia altui stat, copilul minor îşi va păstra mai departe cetăţenia română, deoarece există prezumţia relativă că, celălalt părinte este cetăţean român şi, ca atare, copilul este şi el cetăţean român.

Modul cum este reglementată problema cetățeniei în legislația țării noastre constituie o nouă dovadă grăitoare a profundului umanism al orînduirii noastre socialiste, al grijii neabătute față de om, care caracterizează întreaga politică a partidului și statului nostru, al cărei obiectiv suprem este ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a tuturor oamenilor muncii din patria noastră, a întregii noastre națiuni socialiste.

Bun de tipar 17aprilie Apărut aprilie1982

Tiraj 394 Coli tipar (Fasc.) 13

Tipar executat sub comanda nr. 32
Tipografia Universității București

1500 lei

Lei 15,15